ilke

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN !

Cilt/14 Aralık 1983 Sayı/79

ilke

Cilt/14
Aralık 1983
Sayı 79

İÇİNDEKİLER

Yazışma Adresi: Postfach 10 16 34, 4100 Duisburg 1 – F.Almanya

6 Kasım "Seçim"lerinde Protestonun Kısa Anatomisi

İlke

İkisi bizzat Cunta tarafından kurdurulan, üçüncüsü koyu amerikancılığı ve İMF'ye ortodoksca bağlılığı nedenleriyle ABD'nin açık desteğini sağlayan –ki Özal'ın dahi önünün kesilebileceği ihtimali karşısında bir kısım ABD çevreleri, böylesinin hiç de hayırlı olmayacağını Cunta'ya ihtar etmişlerdir– toplam üç partinin katılmasına izin verilen, Cunta'yla uzlaşmaya çoktan hazır ve siyaseti onun çizdiği sınırların ötesine taşırmamayı kabullenmiş burjuva muhalefetin dahi önünün kesildiği 6 Kasım "seçimleri"nin demokrasi mücadelesi açısından önemi, seçmenin Cunta'yı seçimlerini, partilerini ve böylece oluşturulması öngörülen sivil kisveli faşizmi ne ölçüde protesto edeceği noktasında düğümleniyordu. Bu nedenle solun hemen tüm partileri, siyasi çizgileri seçimler öncesinde seçmeni, ister boş oy kullanarak, isterse sandık başına gitmeyerek Cunta'yı protesto etmeğe çağırmışlardı. Bunun yanı sıra CHP ve DP-AP siyasetlerinin yeni şekillenmeleri olan Sodep ve Doğru Yol yetkilileri de, sandık başına gidecek seçmenin kendi aradıkları partiyi bulamayacakları mealindeki bir hayli üstü kapalı beyanlarıyla, kendi seçmenlerine uyarıda bulunmuşlardı.

Şimdi "seçim" sonuçları açıklandıktan sonra açık yüreklilikle ka-

bul etmek gerekir ki seçmenin protestosu demokrasi mücadelesine siyasi anlamda bir katkı getirmek bakımından *son derece* yetersiz olmuştur. Gözlemlerimizle de tanık olduğumuz gibi, seçime katılmış olsalardı Sodep ve D. Yol'a oy verecek idilerin hemen tamamı 6 Kasım günü 3 partiden akıllarına en çok yatırdıklarına, ya da en ehven-i şer gördüklerine oy vermişlerdir. Hatta CHP, AP, MSP'nin bir kısım partizan unsurları dahi 6 Kasım sonrası perspektifinde, kendi siyasetlerinin en fazla önünü açacağına inandıkları doğrultuda partilerden birine oy kullanmışlardır. Bu bakımdan "seçimler"de burjuva muhalefetten gelen protestonun, izin verilseydi İnönü Jr. partisine oy vermeye niyetli olan sayısı çok kısıtlı bazı inatçı aydınlarla, gene burjuva muhalefetin sayısı birkaç onbini aşmayan en partizan elemanlarla münhasır kaldığı anlaşılmaktadır. Nitekim bir iki istisna dışında seçim sonuçlarının da gösterdiği budur.

Ne ki "seçimler"i protestoda burjuva muhalefetin hiç payı olmadığını farzetsek bile sonuç, solda yeralan siyasi çizgiler için hiç de iç açıcı değildir. Sol, seçimler politikasını yığınlara maletmeyi becerememiştir. Hatta denilebilir ki 1980 öncesindeki CHP'den daha sol potansiyelin tamamını dahi "seçimler"de protesto doğrultusunda mobilize edememiştir. İşin bu noktaya kadar gelmesinde, solda yer alan pek çok çizginin protesto doğrultusunda kıllarını dahi kıpırdatmamaları, en ufak bir çalışma yapmamaları, yurtdışından bir kaç kelimeyle konuyu geçiştirmeleri rol oynamıştır. Öyle ki, bazı gözlemlerimizin de doğruladığı gibi 12 Eylül öncesinde solun şu veya bu çizgisinin en sadık mensupları olarak bilinen kimileri dahi HP'ye oy vermişlerdir.

Elbette meselenin bilimsel olarak irdelenmesinde bu türden faktörler tâli kalır. Bu dar kapsamlı incelememizin amacı da seçimlerde izlediği politikanın ve sonuçlarının derinlemesine analizi değildir. Bu tür tahliller TSİP MK'ne sunulan Politik Büro raporunda, KİTLE ve GERÇEK'te gereğince yapılmıştır. Biz bu araştırmamızda, "seçimler"in sayısal sonuçlarını ele alarak protesto eyleminin anatomisine verilerin elverdiği ölçüde ışık tutmağa çalışacağız.

Araştırmamızda Türkiye'yi 4 kesime ayırdık:

1. En çok sanayileşmiş, işçilerin en fazla politize oldukları seçim bölgeleri.
2. İkinci derecede sanayileşmiş yöreler.
3. Sanayiin zayıf olduğu, kırsal nüfusun ağır bastığı seçim bölgeleri.
4. Kürdistan

Ayrıca İstanbul'un sanayideki öncü durumu ve en politize işçileri barındırması bakımından, 1 inci kesim içine katmalka birlikte ayrıca ele aldık. Önce her kesimi teker teker kendi içinde inceleyeceğiz. Sonra ke-

simlerin birbirleriyle mukayesesini vereceğiz.

Araştırmamızın amacı münhasıran "seçimler"i protestonun analizi olmakla birlikte icazetli partilerin aldıkları oylar da tablolarda gösterilecek ve böylece ihtiyaç duyan okuyucunun bunlar arasında bir mukayese yapmasına imkan sağlanacağı gibi, el altında gerektiğinde başvurulabilecek bir kaynak sunulmuş olacaktır.

İncelememize başlarken bir kaç noktaya dikkati çekmek istiyoruz. Birincisi, 1946'dan bu yana yapılan seçimlerde en yüksek katılım oranına 6 Kasım'da erişilmiştir. Bunda, seçimlerde oy verme mecburiyetinin konmasının ve oy vermeyenlerin para vezasına çarptırılacağı hükmünün getirilmesinin önemli payı olduğu kesindir. Çünkü ortada başka bir neden yokken bir seçimde oy kullanmayacak kadar apolitik kimseler genellikle en egoist ve paraya en fazla düşkün kişilerdir. Kaldı ki resmi, gayri resmi tüm haberleşme araçları seçmeni sandık başına götürmek için yoğun bir şekilde seferber edilmişlerdir. Ayrıca sıradan seçmen 3 küsur yıllık baskı ve keyfi uygulamalar sonucu, sandık başına gitmediği takdirde para cezasının da dışında, başının derde girebileceği ihtimaline karşı bir hayli hassas hale gelmiştir. Bu durumda mucbir bir sebebi olmayan her yurttaşın sandık başına gitmiş olduğunu kabul etmek yanlış olmaz. Buna rağmen 1,5 milyonun üstünde seçmen oy kullanmamıştır. Bu kadar insanın sandık başına gidemeyecek mazereti —ağır hasta olmak, işi icabı seyhatte bulunmak vb.— olmayacağına ve oy verme mecburiyetine rağmen sandık başına gitmeyen apolitik kimseler son derece az olduğuna göre, oy kullanmayanların hatırı sayılır bir bölümünün *siyasi* nedenlerle böyle davrandığı ortaya çıkar. Ne ki oyunu kullanmayanların neden böyle yaptıklarının dökümü bilinmediği gibi, ne böylesi anketler vardır, ne de mevcut baskı altında sağlıklı anketler düzenlenebilmesi imkanı. Böyle olunca da kullanılmayan oyların içinde ne kadarının, seçimleri protestoyu ifade ettiği kaba tahminlerden ileri gidemez.

Bir ikinci nokta ise iptal edilen oylarla ilgilidir. 6 Kasım'da iptal edilen oyların, toplam oya oranı % 4.86 olmuştur. Herhalde kimse çıkıp bu miktarın tamamının protesto oyları olduğunu iddia edemez. Tek tek oylar incelenebilseydi iptale yol açan sebeplerin tasnifinden protesto oylarının sayısını kesin olarak çıkarmak mümkün olurdu. Ama buna imkan olmadığı besbellidir. O halde iptal oyları içindeki protesto oylarının miktarı hakkında da sadece tahminlerde bulunulabilir. Ancak bu kapsamdaki tahminlerimiz, oy kullanmayalar için yürütülebilecek tahminlerden biraz daha gerçekçi olabilir. Yeter ki, elimizde daha önceki seçimlerde rastlanan iptal oylarıyla ilgili veriler olsun. Bu noktada da imkanlarımız kısıtlı. Önceki seçimlerle ilgili iptal oylarına değgin verilerin elde edilmesi uzun gecikmelere yol açabileceği için sadece bir kaç veriyle ye-

tinmek zorundayız.

Bundan önce yapılan son iki genel seçimde, 1973 ve 1977'de iptal oylarının oranı sırasıyla % 4,45 ve % 3,46'dır. Hem her iki seçimde hem de 6 Kasım'da birleşik oy pusulası kullanılmıştır. Ancak o dönemde tercih oyu varken bu "seçimler"de bu usul kaldırılmıştır. Yine önceki iki seçime sırasıyla 7 ve 8 parti katıldığı halde 6 Kasım'da sadece 3 parti yeralmıştır. Bu faktörler gözönünde tutulduğunda protesto amaçlı olmayan, kendiliğinden iptal oylarının 6 Kasım'daki oranının öncekilerden düşük olması normaldir. Hem sisteme daha fazla alışıldığı, hem de 1977 seçimlerinden bu yana oy verme hakkı kazanan genç seçmenlerin, okuma yazma bilen seçmen oranının bir hayli yükselttiklerini gözönünde tutulursa kendiliğinden iptal olan oyların oranının daha da düşmüş olması gerekir.

En fazla sanayileşmiş seçim bölgesini kapsayan kesimle ilgili sayılar tablo 1 de verilmektedir. Tabloda göze çarpan belli başlı noktaları şöyle sıralayabiliriz.

- Bu kesimin toplamında kullanılmayan oyların yüzdesi, Türkiye genelindekinin biraz – binde 5 kadar – üzerindedir. Buna karşılık iptal edilen oylar Türkiye genelindekiyle hemen hemen aynıdır. Bu durumda kullanılmayan ve iptal edilen oylar toplamın Türkiye yüzdesinin biraz üstüne çıkmaktadır.
- İstanbul'un tüm seçim bölgelerinde kullanılmayan oyların oranı hem bu kesimin tümünün, hem de Türkiye genelinin oldukça üstündedir. Aynı durum Adana seçim merkezini içeren 1. bölgede ve Ankara'da da gözlenmektedir. Buna mukabil geriye kalan illerin tümünde kullanılmayan oyların oranı hem bölge, hem de Türkiye yüzdesinin oldukça altında kalmaktadır.
- İptal edilen oylar bakımından İstanbul'un tüm bölgeleri hem bölge hem de Türkiye yüzdelerinden daha düşük oranlar göstermektedir. Bursa ve İzmir'de de aynı olgu gözlenirken İçel bölge de Türkiye ortalamasına yaklaşmakta, Adana, Ankara, Kocaeli ve Zonguldak'ta ise iptal edilen oyların oranı hem bölgelerinkinin, hem de Türkiyeninkinin üzerine çıkmaktadır. Özellikle Çankaya ilçesinden oluşan Ankara 1. bölgede iptal edilen oyların oranı kesim içinde rekor seviyeye ulaşmaktadır.
- Her iki tür oyların toplamı bakımından, kullanılmayan oyların yüksek olduğu iller (İstanbul, Ankara, Adana) Türkiye ve bölge yüzdelerinin üzerinde gerçekleşirken, Kocaeli Türkiye seviyesinde kalmakta, diğerleri ise her iki orandan derece derece, ama oldukça düşük sonuçlar vermektedirler.
- Zonguldak hariç seçim bölgelerinin tamamında ve kesimin toplamında iptal edilen oyların oranı kullanılmayan oylarınkinin derece derece altında kalmaktadır.

● Bu şartlarda bu kesim içinde protesto eyleminin en başarılı geçtiği yerin Çankaya'dan oluşan Ankara 1. bölge olduğu söylenebilir. Eğitim sevyesinin Türkiye ortalamasının bir hayli üstünde olduğu Çankaya'da gerek protesto oyu kullananların, gerekse sandık başına gitmeyerek Cunta'yı protesto edenlerin, her iki tür oyların sahiplerinin toplamını meydana getiren yaklaşık 70.000 seçmenin büyük bölününü oluşturdukları anlaşılmaktadır. Ayrıca solun önemli bir bölümünün, sandık başına giderek protestoya aktif biçimde katılma politikasının en çok bu seçim bölgesinde tuttuğu anlaşılmaktadır.

● Daha düşük seviyelerde olmak üzere benzeri olguyla Altındağ ilçesinin de içinde yer aldığı Ankara 3. bölgede, Adana 1. bölgede ve Kocaeli'de karşılaşılmaktadır.

● Bursa, İçel, İzmir ve Zonguldak 1. bölge olan gurupun iptal oylarıyla, kullanılmayan oylarının birbirlerine daha yakın oranda çıkmaları, bu illerdeki bu tür oyların sahibi olan seçmenlerin, aktif protestoya daha yakın olmalarından çok para cezasını ödememek için veya şu ya da bu şekilde muhtemel baskıya karşı oy vermeyerek "deşifre" olmaktansa, sandık başına giderek boş oy vermeyi tercih ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

● İstanbul'un tüm seçim bölgelerinde iptal oyların oranının, hem Türkiye, hem de kesim toplamlarınınkinden düşük olması ilk bakışta şaşırtıcı gelmektedir. Ancak eğitim düzeyinin yüksekliği göz önünde tutulduğunda yanılgı sonucu iptal edilen oyların – Çankaya hariç – bu kesimin tüm öteki illerinden bir hayli düşük seviyede kaldığı ve dolaysıyla seçimleri oy kullanılarak protesto etmenin İstanbul'da ötekilerden daha az yaygın olmadığı söylenebilir. Bunun yanısıra seçimlere katılmama oranı İstanbul'un toplamında % 10 civarına yükselmekte ve iptal oylarının neredeyse 2,5 katına çıkmaktadır. İstanbul seçmeninin, kesimin diğer seçmenlerinden sandık başına gitmeme konusunda çok farklı bir tutumu olmayacağına göre, oy kullanmayanların önemli bir bölümü icazetli partilere oy vermeğe elleri varmadıkları için veya bu partileri porotesto etmek amacıyla yapmalarıdır. Bir başka deyişle, bu tür seçmenler ya solun öngördüğü aktif protestonun siyasi anlamını kavrayamamışlar veya böylesini bir seçim altarnatifi görmediklerinden önemsememişler ve çareyi sandık başına gitmemekte bulmuşlardır.

● Sonuç olarak, bu kesimin tamamında oyunu kullanmayanların ve oyları iptal edilenlerin toplam 3 çeyrek milyon kişinin önemli bir bölümü, Cunta'yı protestocuların oluşturduklarını söyleyebiliriz. solun Cunta'yı ve seçimlerini protesto politikasının, en çok sanayileşmiş illerde çok çok yarım milyona varabilecek bir kaç yüz bin kişi tarafından benimsendiği ve uygulandığı kabul edilebilinir.

İkinci derecede sanayileşmiş yöreleri kapsayan seçim bölgeleriyle ilgili sayıların yeraldığı 2 nolu tabloda göze çarpan özellikleri ise şunlardır.

● Kullanılmayan oyların yüzdesi, kesimin toplamında Türkiye genelindekinin bir hayli altındadır. İptal oyları oranı ise Türkiye geneliyle hemen aynı seviyededir. Böylece her iki tür oyların toplam oranı Türkiye toplamının % 2 kadar altında kalmaktadır.

● 4 ilde, G.Antep, Hatay, Kayseri ve Samsun 1. bölgede kullanılmayan oyların yüzdesi Türkiye genelindekinin üstünde, diğerlerininki ise altındadır. Bu olguda göze çarpan nokta söz konusu 4 il dışındakilerin tamamının –Adana 2. bölge hariç– Ankara'nın batısında yer almalarıdır.

● Adana 2. bölge, Bursa 2. bölge, Denizli ve İzmir 3. bölgede iptal oyları oranı hem bu kesimin, hem de Türkiye toplamının gözle görülür bir derece üstüne çıkmaktadır. İptal oylarının düşük olduğu yerler ise Bilecik, Edirne, Kayseri, Sakarya ve Samsun 1. bölgedir. Digerleri Türkiye ortalaması civarında kalmaktadır. Aydın, Bursa 2. bölge, Denizli, İzmir 3. bölge ve Manisa 1. bölgede iptal oyları, kullanılmayan oyların üstüne çıkmaktadır.

● Sadece 2 ilde, G.Antep ve Hatay'da kullanılmayan oyların ve iptal oylarının toplamı Türkiye ortalamasının üstüne çıkmaktadır.

● Bu oylara ve yörelerin politik geçmişlerine bakılarak; Adana, Ankara, G.Antep, Hatay bir ölçüde de Kayseri ve Samsun 1. bölge dışında kalan yerlerde, seçimleri protesto etmek için seçmenin, sandık başına gitmemek yerine, boş oy vermeyi tercih ettiği söylenebilir. Ancak bu davranışta egemen olan eğilimin aktif protesto mu, yoksa para cezasından kurtulmak veya baskıya maruz kalmamak için mi olduğu noktası belirsizdir. Adana 2. bölgenin bazı ilçelerinde Ankara'nın Merkez ve Yenimahalle ilçelerinde, Aydın, Denizli, G.Antep, Hatay ve Zonguldak Karabükteki iptal oylarının önemli bir bölümünün protestocu seçmenlerden kabul etmek gerçeğe ters düşmeyecektir.

● Bunun yanısıra yine Adana ve Ankara'da, G.Antep'de, Hatay'da, Kayseri'nin bazı ilçelerinde sandık başına gitmeyerek seçimleri protesto eden seçmenlerin bir hayli fazla oldukları anlaşılmaktadır.

● Sonuç olarak bu kesimdeki yarım milyonu aşan sayıda oy kullanmayan veya oyu iptal edilen seçmenin büyük bir bölümünün seçimleri protesto etmek için böyle yaptıklarını iddia etmek gerçekleri bir hayli zorlamak olur. Solun seçimlerdeki politikasının kitlelere kavratılması çalışmalarının son derece yetersiz kaldığı bu illerde, solun oy potansiyeli içinde yer alan pek çok kimsenin özellikle mahalli atmosferin tesirinde kalarak oyunu HP'ye vermiş olması ihtimal dahilindedir.

Tablo 3'de sıralanan ve kır nüfusunun ağır bastığı illerde ise şu noktalar dikkati çekmektedir.

● Genel olarak hem oy kullanmayanlar, hem de iptal oyları düşüktür. Bir hayli heterojen kesim olduğu için her iki tür oylar ilden ile büyük farklılıklar göstermektedirler. Bazı istisnalar kesim ortalamasını yükseltmiş olsalardı hem kullanılmayan oylar, hem de iptal oyları çok daha düşük seviyede kalacaklardı.

● İkinci kesimde gözlemlenen bir olgu bu kesim için de aynen geçerlidir. Ankara'nın batısında kalan illerin tamamında oy kullanmayanların oranı Türkiye genelinin altındadır. Bir başka deyişle ortalamanın üstündeki oy kullanmayanlar yüzdelerinin hepsi "doğu"da yeralmaktadır.

● Kullanılmayan oyların bir hayli yüksek olduğu Çankırı, Giresun, Gümüşhane, Kastamonu, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Rize, Sivas ve Yozgat illerinde bu illerin politik geçmişleri gözönünde tutulduğunda bu yüksekliğin protestocu seçmenlerden kaynaklandığını ileri sürmek mümkün değildir. Buna mukabil Artvin, Ordu ve Trabzon'daki kullanılmayan oylar içinde protestocuların kabarık bir yer tuttukları ihtimali gerçeğe daha yakındır.

● İsparta kesim içinde olduğu gibi tüm Türkiye'de iptal oylarının şampiyonudur. Gene de Türkiye'nin kaderinde 15 küsur yıl başlıca söz sahibi olmuş bir kişiye, hem de kendi memleketinde bu kadarcık sahip çıkılmış olması bir hayli düşündürücüdür.

● Nevşehir ve Nigde'de oy kullanmayanların yanı sıra iptal da bir hayli yüksek çıkması ilginçtir. Eskiden MHP'ye külliyetli miktarda oy taşıyan bu illerde faşistlerin seçimleri protesto etmiş olmaları ihtimali son derece zayıftır. Çünkü aynı özellikteki yerlerin hiç birisinde böyle bir durum görülmemektedir. Sözgelimi MHP'nin kalelerinden sayılan Yozgat'da iptal oyları son derece düşüktür. Ancak bu illerdeki protesto oylarının ağırlıklı bölümünün, solun seçmenlerinden kaynaklandıkdıkları da zayıf ihtimaldir. Yine de bu durumun mahallinde değerlendirilmesi yapılmalıdır.

● İptal oylarının Türkiye'de en düşük olduğu il, Artvin bu gurup içinde yeralmaktadır. Üstelik Artvin'de HP, MDP'den de az olarak en düşük oyu almıştır. 12 Eylül öncesi gözönünde tutulduğunda bu durum bir hayli ilginçtir.

● İptal oylarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu diğer iller, Afyon, Burdur, Kırşehir, Trabzon ve Uşak'tır. Bunlardan Trabzon ve Uşak'ta sol protestocuların ağır basmış olmaları muhtemeldir.

● Sonuç olarak bu kesimdeki oy kullanmayanların ve iptal oyları sahiplerinin ancak sınırlı bir bölümünün, bunu solun politikası doğrultusunda, bilinçli olarak yaptıkları kabul edilmelidir.

Kürdistan illerini içeren 4 nolu tablonun özellikleri ise şöyle sıralanabilir.

● Dört bölge içinde hem kullanılmayan oyların, hem iptal oylarının

ve tabii olarak bunların toplamının en yüksek olduğu kesim Kürdistan' dır.

● Kullanılmayan oylar – Bitlis hariç –hem tek tek iller bakımından, hem de bölge ortalaması açısından Türkiye ortalamasının bir hayli üstündedir.

● Diğer kesimlerde de gözlenen, "Doğu"da yeralan illerdeki yüksek katılmama oranı Kürdistan illeri içinde geçerlidir.

● İptal oyları Türkiye ortalamasından biraz yüksek olmasına rağmen kullanılmayan oylarla kıyaslandığında çok düşüktür.

● Hem kullanılmayan hem de iptal olan oylar bakımından Diyarbakır'ın parlak durumu hemen göze çarpmaktadır. Toplamda Türkiye birincisi olan Diyarbakır'da her 4 seçmenden 1'i ya oyunu kullanmamıştır veya boş oy vermiştir. Bunların ağırlıklı bölümü solun seçmenleri olduğu kesindir.

● Hemen hemen benzer bir durum Urfa için de geçerlidir. Siverek v.b bazı ilçelerin etkisiyle toplam protesto bakımından Urfa Türkiye'de ikinci sırayı almaktadır. Siirt, Muş ve Mardin için de daha düşük dozajda benzeri hükümler verilebilir.

● Buna karşılık Ağrı, Erzincan, Erzurum ve Tunceli'de durum oldukça farklıdır. Erzurum ve nisbeten Erzincan'da iptal oylarının düşüklüğünün izahı bir ölçüde mümkündür. Anlaşılan Ağrı ve bilhassa Tunceli'de seçmen protesto etme yerine HP'ye oy vermeyi tercih etmiştir.

● Sonuç olarak Kürdistan'ın seçmeni protesto açısından, *Türkiye genelinde, marjinal sınırlar içinde kalmadığı gözden uzak tutulmadan*, diğerleriyle kıyaslandığında daha başarılı olduğu gözlenmektedir.

5 nolu tabloda kesimlerin toplam sayıları bir araya getirilmiştir. Tablonun incelenmesinden şu sonuçlar çıkmaktadır.

● Kullanılmayan oyların dökümünde İstanbul'un ve içinde yer aldığı sanayileşmiş iller, Kürdistan'la birlite ağırlık kazandıkları görülmektedir.

● İptal oyları için de, daha az ölçüde aynı olgu geçerlidir. Ancak normal iptal oylarıyla eğitim seviyesi arasındaki ters orantıyı gözönünde tutarsak, başta İstanbul olmak üzere sanayileşmiş kesimin ve ikinci sanayileşmiş yörenin iptal oyları içindeki bilinçli protestolar açısından daha ağır bastıklarını söyleyebiliriz.

● Tablonun bir önceki sütununda iptal oylarının kullanılmayan oylara oranı verilmiştir. Bu sayı sanayileşmiş kesimde ve kırlık yörelerde Türkiye ortalamasıyla hemen aynıdır. İstanbul'da ve Kürdistan'da ortalamadan bir hayli düşük, ikinci derecede sanayileşmiş yörelerde bir hayli yüksektir. İstanbul'da bunun nedenine tablo 1'i incelerken değinmiştik. Orta gelişkinlikteki illerde bu oranın yüksekliği tüm illerin hemen tamamının, seçimlere katılma oranını bir hayli yüksek olduğu

Batı'da yer almaları olabilir. Kürdistan'da bu oranın düşük olması protestocu seçmenin boş oy vermek yerine, sandık başına gitmemeyi tercih etmesi şeklinde izah edilebilir. Ancak burda bir nokta muğlak kalmaktadır. Çünkü seçmene ağırlıklı olarak sandık başına gidip boş oy vermesi propagandası yapılmıştır. Üstelik bir hayli yoksul olan Kürdistan seçmeninin para cezasını göze almaması daha olasıdır. Kaldı ki, anayasa referandumundan biliyoruz, bu bölgede oy kullanmamaya karşı çok daha büyük baskı yapılmıştır. Ayrıca iki çarpıcı uç örnek vardır: Diyarbakır ve Erzurum. Diyarbakır'da boş oy yolunda protesto önemli ölçüde kullanılmıştır. Yani sol potansiyelin olduğu yerde boş oy altarnatifi pekala tutmaktadıı. Erzurum'da ise iptal oyları bir hayli düşüktür. Ve her iki sonuç da politik açıdan çok doğaldır. Ancak doğal olmayan Erzurum' daki kullanılmayan oy oranının aşırı yüksekliğidir. Diyarbakır'daki kullanılmayan oyların protesto amaçlı olduklarını söylemek ne kadar doğruysa, Erzurum'dakilerin de aynı doğrultuda olduklarını iddia etmek o ölçüde gerçek dışıdır. İşte bu noktada akla şu soru gelmektedir: Acaba sadece Kürdistan illerende değil Ankara'nın doğusunda kalan yörelerin tamamında, seçmen listelerinde yeralmakla birlikte *iç göç nedeniyle* seçim günü yerinde bulunmayan seçmenlerin miktarı daha mı kabarıktır?

● Tablo 5'de ayrıca icazetli partilerin kesimlere göre oy yüzdeleri de verilmiştir. Bu oranlar incelendiğinde Türkiye'de ve her kesimde sonuncu olan MDP'nin bir tek Kürdistan'da ikinci sırayı aldığı ve Türkiye ortalamasının bir hayli üstüne çıktığı görülmektedir. Bu olgu Kürdistan'da feodal artıkların etkinliğini bir kere daha kanıtlamaktadır. Aynı parti en düşük sonucu İstanbul'da almıştır. ANAP'ın oy deposu ise kırlık kesimlerdir. MDP'ye nazaran ANAP'ı aklamak için MDP'nin kırlık bölgelerde, ANAP'ın ise orta gelişkin yörelerde tutulmakta olduğunu iddia edenler bilerek yalan söylemektedirler. Özal'ın arkasındaki en büyük desteğin en bilinçsiz kitleler olduğunu "seçenler"de kanıtlamıştır.

● Tablonun son sütününda her kesimde milletvekili başına düşük seçmen sayısı verilmiştir. Bu sayılar seçim sisteminin kırlık yerleri nasıl korkunç bir adaletsizlikle kolladığını, eğemen güçler şehirlerden, işçi sınıfından nasıl dehşetli ürktüklerini çarpıcı şekilde göstermektedir.

● Son olarak sahte seçimler Türkiye'de sol potansiyelin öncelikle sanayileşmiş yörelerde ve Kürdistan'da hareketlendirilebileceğini bir kere daha kanıtlamıştır. Ancak bir daha hatırlatalım, seçmenin çok sınırlı bir bölümü solun seçimleri protesto politikasını kavrayabilmiştir. Bu nedenle protesto marjinal kalmıştır. Marjinallikten kurtulmanın ve yığınların itibar edebileceği bir politik güç olmanın yolu ise, her zaman tekrarladığımız gibi İKTİDAR ALTARNATİFİ BİR GÜÇ haline gelmekten geçmektedir.

TABLO 1 – En fazla sanayileşmiş kesim

Seçim Bölgesi	Seçmen Sayısı	Kullanılan Oy Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	Oyların Dağılımı ANAP	HP	MDP	Kullanılmayan Oy (A) Adet	%	İptal Olan Oy (B) Adet	%	A+B Adet	%
Adana 1. Bölge	382116	342357	324190	121471	130503	67969	39759	10,41	18167	4,75	57926	15,16
Ankara 1. Bölge	457426	419268	388912	182929	131051	72042	38158	8,35	30356	6,63	68514	14,98
Ankara 3. Bölge	304325	274701	259685	143009	80436	34656	29624	9,74	15016	4,93	44640	14,67
Bursa 1. Bölge	441295	418541	400216	188157	108770	103289	22754	5,16	18325	4,15	41079	9,31
İçel	380879	355698	338687	144930	122483	69274	25181	6,62	17011	4,46	42192	11,08
İstanbul 1. Bölge	364784	329516	313934	156689	84573	69587	35268	9,67	15582	4,27	50850	13,94
İstanbul 2. Bölge	477327	431843	412194	190161	146161	72358	45484	9,53	19649	4,12	65133	13,65
İstanbul 3. Bölge	500444	442784	424326	177870	159045	84016	57660	11,53	18458	3,68	76118	15,21
İstanbul 4. Bölge	354740	322475	307693	135752	106613	65328	32265	9,10	14782	4,16	47047	13,26
İstanbul 5. Bölge	342177	310981	296247	133046	103409	59792	31196	9,11	14734	4,31	45930	13,42
İstanbul 6. Bölge	486284	443449	423780	197524	140638	81152	42835	8,81	19669	4,04	62504	12,85
İzmir 1. Bölge	464560	434022	414700	162843	149379	98821	30538	6,58	19322	4,15	49860	10,73
İzmir 2. Bölge	392027	371329	354002	111071	134546	104767	20698	5,28	17327	4,42	38025	9,70
Kocaeli	298985	278441	262731	115379	101261	46091	20544	6,88	15710	5,31	26254	12,13
Zonguldak 1. Bölge	218688	208699	197074	60572	92014	44488	10039	4,57	11625	5,34	21664	9,91
Kesim Toplamı	5866057	5384104	5118371	2223403	1790882	1073629	481953	8,22	265733	4,53	741686	12,75
İstanbul Toplamı	2525756	2281048	2178174	991042	740439	432283	244708	9,69	102874	4,07	347582	13,76
Türkiye Toplamı**	19740500	18214104	17328735	7823827	5277698	4032046	1526396	7,73	885369	4,49	2411765	12,22

(*) İptal oyu yüzdeleri hesaplanırken baz olarak toplam oy değil, toplam seçmen sayısı esas alınmıştır. Çünkü ancak bu şekilde sandık başına gitmeyerek veya boş oy vererek protesto edenlerin aynı esaslar dahilinde mukayesesi mümkündür.

(**) Kıyaslama imkânı sağlamak için Türkiye toplamı sonuçları bu tabloya eklenmiştir.

ADANA 1. BÖLGE: (Merkez, Karakaş, Karaisalı, Feke, Saimbeyli, Tufanbeyli), ANKARA 1. BÖLGE: (Çankaya), ANKARA 3. BÖLGE: (Altındağ), İSTANBUL 1. BÖLGE: (Yalova, Adalar, Kadıköy, Eminönü), İSTANBUL 2. BÖLGE: (Kartal, Üsküdar, Beykoz, Şile), İSTANBUL 3. BÖLGE: (Bakırköy, Silivri), İSTANBUL 4. BÖLGE: (Çatalca, Şişli, Sarıyer), İSTANBUL 5. BÖLGE: (Gaziosmanpaşa, Beşiktaş, Beyoğlu), İSTANBUL 6. BÖLGE: (Fatih, Eyüp, Zeytinburnu), İZMİR 1. BÖLGE: (Merkez, Seferhisar), İZMİR 2. BÖLGE: (Bergama, Kınık, Dikili, Aliağa, Menemen, Foça, Karşıyaka, Bornova, Karaburun, Çeşme, Urla), ZONGULDAK 1. BÖLGE: (Merkez, Ereğli, Çaycuma)

TABLO 2 – İkinci derecede sanayileşmiş seçim bölgeleri

Seçim Bölgesi	Seçmen Sayısı	Kullanılan Oy Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	Oyların Dağılımı			Kullanılmayan Oy (A)		İptal Olan Oy (B)		A+B	
				ANAP	HP	MDP	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Adana 2. Bölge	230569	215530	202955	92268	64138	46549	15529	6,62	12355	5,36	27614	11,98
Ankara 2. Bölge	295205	276133	263807	145296	63801	52625	19702	6,47	12326	4,17	31398	10,64
Ankara 4. Bölge	206284	193032	183482	94596	49152	37223	13252	6,43	9545	4,62	22797	11,05
Antalya	358530	338290	322919	163982	74073	80149	20230	5,65	15371	4,28	35601	9,93
Aydın	339792	326940	310171	124660	91841	91258	12772	3,79	16769	4,90	29541	8,69
Balıkesir	466378	444353	423488	191242	116957	110731	22025	4,73	20865	4,47	42890	9,20
Bilecik	80642	77271	74480	36093	21214	17173	3371	4,19	2791	3,45	6162	7,64
Bursa 2. Bölge	184028	175786	166265	80579	42142	43544	8242	4,48	9521	5,17	17763	9,65
Denizli	286821	274663	257257	109727	80751	59797	12158	4,24	17406	6,07	29564	10,31
Edirne	184856	177520	171708	64217	70955	31651	7345	3,97	5812	3,15	13157	7,12
Eskişehir	282720	269690	257674	131585	75454	45460	13030	4,61	12016	4,25	25046	8,86
Gaziantep	324258	292194	276079	115097	95011	65971	32064	9,89	16115	4,97	48179	14,80
Hatay	334399	305508	290228	99050	105570	85608	28891	8,64	15280	4,57	44171	13,21
İzmir 3. Bölge	210520	204093	192330	57776	74012	58121	6436	3,06	11754	5,63	18190	8,69
Kayseri	317829	291536	279127	158684	64697	47624	26293	8,28	12409	3,90	38702	12,18
Manisa 1. Bölge	304559	292481	278953	114208	88019	76726	12078	3,97	13528	4,44	25606	8,41
Sakarya	265691	249337	239171	118301	66256	54614	16354	6,16	10166	3,82	26520	9,98
Samsun 1. Bölge	274750	252762	242847	127719	68991	46543	21988	8,01	9915	3,60	31903	11,61
Zonguldak 2. Bölge	221994	210715	200059	85995	62282	51782	11279	5,09	10656	4,79	21935	9,88
Keşim Toplamı	5169825	4867614	4633005	2104075	1375266	1103149	302201	5,85	234609	4,53	536759	10,38

ADANA 2. BÖLGE: (Kozan, Ceyhan, Yumurtalık, Osmaniye, Bahçe, Kadirli), ANKARA 2. BÖLGE: (Yenimahalle, Haymana, Polatlı, Ayaş, Kızılcıhamam, Çamlıdere, Güdül, Beypazarı, Nallıhan), ANKARA 4. BÖLGE: (Merkez, Bala, Ş.Koçhisar, Keskin, Kırıkkale, Delice, Sulakyurt, Kalecik, Elmadağ, Çubuk), BURSA 2. BÖLGE: (Gemlik, Orhangazi, İznik, Yenişehir, İnegöl, Keles, Orhaneli), İZMİR 3. BÖLGE: (Kemalpaşa, Torbalı, Selçuk, Bayındır, Tire, Ödemiş, Kiraz), MANİSA 1. BÖLGE: (Merkez, Turgutlu, Salihli, Alaşehir, Sarıgöl, Saruhanlı, Soma), SAMSUN 1. BÖLGE: (Merkez, Kavak, Çarşamba, Terme), ZONGULDAK 2. BÖLGE: (Karabük, Safranbolu, Ulus, Kurucaşile, Bartın, Devrek, Eflani)

TABLO 3 – Sanayiin zayıf olduğu kırsal nüfusun ağır bastığı seçmen bölgeleri

Seçim Bölgesi	Seçmen Sayısı	Kullanılan Oy Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	Oyların Dağılımı			Kullanılmayan Oy (A)		İptal Olan Oy (B)		A+B	
				ANAP	HP	MDP	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Afyon	264227	251180	237635	145301	48563	36996	13047	4,94	13545	5,12	26592	10,06
Amasya	156227	146820	141146	70290	52441	18415	9407	6,03	5674	3,62	15081	9,65
Artvin	103341	93673	90848	36654	24017	27643	9658	9,36	2835	2,73	12943	12,09
Bolu	234546	221028	213389	119542	41485	46451	13518	5,77	7639	3,25	21157	9,02
Burdur	116502	111893	105550	56031	33013	16506	4609	3,96	6343	5,44	10952	9,40
Çanakkale	217717	207902	200654	91024	53484	50325	9815	4,51	7248	3,33	17063	7,84
Çankırı	108184	99169	94477	53695	16253	24529	9015	8,34	4692	4,33	13707	12,67
Çorum	245723	230244	219614	98386	70572	50656	15479	6,16	10630	3,46	26109	10,62
Giresun	197603	181668	173134	81778	38771	49649	15935	8,07	8534	4,31	24469	12,38
Gümüşhane	98425	83069	79636	44334	18614	16688	15356	15,61	3433	3,48	18789	19,09
Isparta	157238	149414	134969	89377	26722	16816	7911	4,98	14445	9,23	22356	14,21
Kastamonu	222635	204414	196214	83086	41339	65550	18221	8,19	8200	3,68	26421	11,87
Kırklareli	145984	138723	133188	47909	49223	36056	7261	4,98	5535	3,79	12796	8,77
Kırşehir	90786	81373	77097	31081	26767	19249	9413	10,37	4276	4,71	13689	15,08
Konya 1. Bölge	362911	338970	322730	205013	61376	49606	29941	6,60	10240	4,47	40181	11,07
Konya 2. Bölge	285393	265413	251237	119692	63359	61679	19980	7,91	14176	4,06	34156	11,97
Kütahya	247430	236863	225518	129445	39350	51748	10567	4,28	11345	4,58	21912	8,86
Manisa 2. Bölge	179432	174061	166409	77069	47367	47974	5371	3,00	7652	4,26	13023	7,26
Muğla	227453	219341	210558	78639	66819	61723	8112	3,57	8783	3,90	16895	7,43
Nevşehir	108362	99686	92775	46329	28993	17453	8676	8,01	6911	6,37	15587	14,38
Niğde	190955	174756	163801	72477	46880	44444	16199	8,49	10955	5,73	27154	14,22
Ordu	288485	263093	252464	113981	87186	51297	25403	8,81	10629	3,68	36032	12,49
Rize	142406	125364	118980	47642	22641	37356	17042	11,97	6384	4,48	23426	16,45
Samsun 2. Bölge	163826	152602	147016	58727	41614	44273	11224	6,86	5586	3,40	16810	10,26
Sinop	120812	111746	106294	22044	47586	36664	9066	7,51	5452	4,51	14518	12,02
Sivas	284237	256316	245256	113846	86562	44948	28191	9,83	10790	3,68	38981	13,71
Tekirdağ	184040	176090	170017	67186	63328	39503	7350	4,32	6673	3,30	14023	7,62
Tokat	266048	246240	237196	114527	77763	36930	19808	7,65	9044	3,19	28852	10,84
Trabzon	288081	257649	244251	122258	64808	49988	30432	10,57	13398	4,64	43830	15,21
Uşak	121434	116253	110146	45451	38774	25921	5181	4,29	6107	5,01	11288	9,30
Yozgat	188791	173593	167142	89279	39839	38024	15193	8,05	6456	3,42	21649	11,47
Kesim Toplamı	6009084	5588611	5329341	2532093	1465489	1215040	420473	7,00	259270	4,31	679743	11,31

KONYA 1. BÖLGE: (Merkez, Ilgın, Akşehir, Yunak, Kadınhanı, Sarayönü, Cihanbeyli, Kulu, Doğanhisar), KONYA 2. BÖLGE: (Beyşehir, Seydişehir, Bozkır, Hadım, Ermenek, Karaman, Çumra, Karapınar, Ereğli), MANİSA 2. BÖLGE: (Kırkağaç, Akhisar, Gördes, Demirci, Selengi, Kula), SAMSUN 2. BÖLGE: (Bafra, Alaçam, Vezirköprü, Ladik),

TABLO 4 – Kürdistan

Seçim Bölgesi	Seçmen Sayısı	Kullanılan Oy Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	Oyların Dağılımı ANAP	HP	MDP	Kullanılmayan Oy (A) Adet	%	İptal Olan Oy (B) Adet	%	A+B Adet	%
Adıyaman	124251	109880	104625	39370	32575	32680	14374	11,57	5255	4,23	19629	15,80
Ağrı	109275	96313	92483	30836	31158	30489	12962	11,87	3830	3,50	16792	15,37
Bingöl	65670	58892	55729	24616	16275	14838	6778	10,33	3163	4,81	9941	15,14
Bitlis	70597	65612	62595	17417	3290	41062	5147	7,03	3017	4,49	8164	11,56
Diyarbakır	239802	198232	179019	58557	77217	45245	41570	17,34	19213	8,01	60783	25,35
Elazığ	167736	147863	139712	81919	30739	27054	19873	11,85	8151	4,86	28024	16,71
Erzincan	105744	94408	90880	44591	33266	11393	11336	10,73	3528	3,33	14864	14,06
Erzurum	283840	251135	240798	141642	39912	59244	32705	11,53	10337	3,63	43042	15,16
Hakkari	44141	39942	38145	6147	19487	12511	4199	9,52	1797	4,06	5996	13,58
K. Maraş	243005	220594	210635	102698	51626	52204	22451	9,23	9959	4,09	32370	13,32
Kars	243114	214285	206017	50841	70955	68970	28829	11,86	8268	3,40	37097	15,26
Malatya	223776	200386	191773	102936	62724	18261	23390	10,46	8613	3,84	32003	14,30
Mardin	156240	137084	129452	51547	30650	43465	19156	12,27	7632	4,48	26788	17,15
Muş	83794	73579	69012	31627	12995	24390	10215	11,77	4567	5,87	14782	17,64
Siirt	130137	116295	108528	37151	31998	39837	13842	10,64	7767	5,94	21609	16,60
Tunceli	55135	49884	47540	7744	30216	9580	5251	9,53	2344	4,25	7595	13,78
Urfa	207257	170397	158707	54678	43747	60282	36860	17,79	11690	5,64	48550	23,43
Van	142664	129034	122070	38758	29151	54161	13645	9,56	6954	4,88	20599	14,44
Kesim Top:	2696181	2373815	2247720	923075	645401	646666	322366	11,96	126095	4,68	448461	16,63

TABLO 5 – Kesimlerin mukayesesi

Kesimler	Kullanılmayan Oy (1) Adet	%	İptal Edilen Oy (2) Adet	%	1+2 Adet	%	Oyların Partilere Dağılımı Anap	HP	MDP	1/2	Milletvekili Başına Seçmen Sayısı
İstanbul	244708	9,69	102874	4,07	347582	13,76	45,50	33,99	19,84	0,42	70160
Sanayileşmiş İller	481953	8,22	265733	4,53	747686	12,75	43,44	34,99	20,98	0,55	64462
Orta Gelişkin İller	302201	5,85	234609	4,53	536739	10,38	45,41	29,68	23,81	0,77	53297
Kırsal Kesim	420473	7,00	259270	4,31	679743	11,31	47,50	27,50	22,80	0,62	44844
Kürdistan	322366	11,96	126095	4,68	448461	16,63	41,07	28,71	28,77	0,39	34586
Türkiye	1526396	7,73	885369	4,49	2411765	12,22	45,15	30,46	23,75	0,58	49351

Militarizm Ve Siyasi Demokrasi

İlke

GİRİŞ:

Bir ülkede işçi sınıfının burjuvaziye karşı verdiği iktidar mücadelesinde bilimsel sosyalizm ve proletarya enternasyonalizmi olarak yüksek ideolojik düzey ve yüksek örgütlenme düzeyi kuşkusuz ki birincil ve belirleyici önem taşır.

Ne var ki, işçi sınıfının öncü Partisi, bilimsel sosyalizm kılavuzluğunda içinde bulunduğu, mücadele ettiği toplumun sınıfsal, siyasal, tarihsel vb. özgüllüklerini çok iyi tanımak zorundadır. Çünkü her kapitalist toplumun kapitalizmin doğasından kaynaklanan evrensel ve ortak özellikleri vardır, ama aynı zamanda her ülkenin kendine özgü farklı özellikleri vardır.

İşçi sınıfı partisi bilime olan sonsuz bağlılığın yanısıra, bilimi kendi ülkesine yaratıcı olarak uygulamak ve içinde bulunduğu ülkenin, toplumun bu özgüllüklerini çok iyi tanımak zorundadır. Bilimin o ülke toplumunda yaratıcı olarak hayata geçirilmesi, sınıf mücadelesinde iktidar programını ve stratejisini doğru belirlemek için zorunlu olduğu kadar, mücadelenin her evresinde somut durumun somut tahlilini doğru yapmak ve dolayisiyle buradan yola çıkarak doğru taktikleri ve taktik içinde taktikleri isabetle saptamak açısından da önemlidir.

Tüm teorik ve ideolojik çalışmalarımızda her fırsatta belirttiğimiz gibi iktidar mücadelesinde bir işçi sınıfı partisi bilimin genel doğrularını tekrarlayarak, veya sömürüye karşı genel sloganları sıralayarak sonuca ulaşamaz. Genel'in tüm ilkelerine sımsıkı bağlılık, bu geneli özelde somutlamayı da öngörür. Çünkü böyle yapmak bilimsel olmanın gereğidir.

Bu nedenle işçi sınıfı biliminin kurucuları defalarca ve defalarca her ülkenin özgül koşullarının ayrıntılı olarak incelenmesi gereğini ve görevini vurgulamışlardır.

Türkiye'de burjuva sınıf egemenliğine, bunun somutu olan burjuva devletine karşı iktidar mücadelesi verirken, bu iktidarın, yani Türk burjuva devletinin özelliklerini iyi tanımamız gerekir. Bu hem burjuvaziye karşı ideolojik mücadelemiz bakımından, ve hem de iktidar mücadelemizin özgüllüklerini daha isabetle tesbit etmemiz bakımından önemlidir.

Stratejik hedefimiz işçi sınıfı öncülüğünde demokratik halk devrimini gerçekleştirip oradan sosyalizme geçmek olduğuna göre, bu da bir SİYASAL İKTİDAR sorunundan başka birşey olmadığına göre, iktidar ise ancak ve ancak burjuvazinin baskı aygıtını, askeri-bürokratik mekanizmasını parçalamakla fethedileceğine göre, bugün mücadele ettiğimiz devletin kendine özgü sınıfsal ve tarihsel özelliklerini iyi bilmeliyiz.

Dergimizin bu sayısının temel yazısı olarak bugünkü Türk devletinin militarist karakteri, bu militarizmin çeşitli özellikleri, tarihsel, geleneksel kökenleri ve Türk ordusunun yapısı konusunu işleyeceğiz.

Türkiye'nin toplumsal ve siyasal özgüllükleri konusunda bugüne değin on yıla yakın zamandır yaptığımız analizlerin, tesbitlerin içinde çeşitli vesilelerle, yeri geldikçe bu konunun değişik boyutlarını işlemiştik. Bu yazımızda ise tek bir inceleme yazısı içinde Türk devletinin militarist-şovenist karakterini ayrıntılara inerek geniş bir biçimde ele alacağız.

KAPİTALİZM VE MİLİTARİST DEVLET

Kuşkusuz ki, her burjuva sınıf egemenliği onun devletinde somutlanır ve bu devlet askeri-bürokratik bir mekanizmadır. Esasen burjuva devletini devlet yapan, yani onu işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıflar üzerinde bir baskı aracı yapan şey, esas olarak o devletin ordusudur, polisidir ve adliyesidir. Burjuva baskı aracının en önemli baskı kurumu ise hiç kuşkusuz onun ordusudur.

Bu yönden bakılırsa, burjuvazi kendi sınıfsal egemenliği ve bu egemenliğin somut siyasal ifadesi olan kendi devletini ayakta tutabilmek ve emekçi sınıflar üzerindeki boyunduruğu sürdürebilmek için esas olarak kendi ordusuna dayanır ve güvenir.

Öte yandan, bir ülkede iktidarda bulunan burjuvazi, kendi sınıfsal çıkarlarını içeriden —işçi sınıfı ve diğer emekçi sınıflardan— gelen mücadelelere karşı korumak için ordu beslediği gibi, aynı zamanda başka kapitalist devletlerle çelişkileri nedeniyle de buna zorunluluk duyar.

Hem tekel öncesi aşamada, hem de tekelci (emperyalist) aşamada kapitalist devletler arasında çıkan büyük savaşlar da bunu göstermiştir.

Bugünse, sosyalizmin dünya çapında bir sistem haline gelmesi nedeniyle, emperyalist devletler sosyalist sisteme karşı saldırganlık paktlarının, askeri saldırganlık bloklarının başını çekmektedirler.

Şu halde, hemen hemen bütün kapitalist devletler —bu saydığımız nedenlerden dolayı—, az veya çok militaristtirler.

Ne var ki, militarizm terimi esas olarak a) saldırganlık amacının tümüyle öne çıktığı, b) bu amaca yönelik olarak bir burjuva devletin büt-

çesinde askeri harcamaların hayli yüksek tutulduğu ve boyuna tırmandırıldığı, c) beslenen asker sayısının yüksekliğinin yanısıra bundan daha önemlisi silahlanmanın esas askeri politika olarak benimsendiği d) burjuva devletin şu veya bu şekilde askerileştirildiği, askerlerin (komutanların) devlet üzerinde, devletin iç ve dış politikaları üzerinde özellikle söz sahibi oldukları, e) resmi ideolojinin (o ülkedeki burjuva devlet felsefesinin ve propagandasının) sürekli olarak askeri üstünlük güdecek şekilde düzenlendiği, f) ve hepsinden daha önemlisi militarizmin sadece bir politika meselesi olmadığı, içeride işçi sınıfı ve emekçi halk hareketine karşı başvurulan en önemli araç niteliğini taşıdığı durumları nitelemek için kullanılır.

Bu ölçütler gözönüne alındığında görülür ki, Türk burjuva devleti bütün cüce boyuna rağmen, günümüz kapitalist dünyasında eşine az rastlanır ölçekteki militarist devletlerden birisidir. Bu militarizm hem dış politikada, hem de iç politikada her fırsatta ve her alanda kendisini göstermektedir.

Örneğin bugün ABD'nin Reagan yönetimi Pentagon militarizminin güdümü altındadır, dahası da Reagan'dan önce de, sonra da ABD askersanayi kompleksi tarafından yönlendirilir ve uluslararası emperyalizmin başını çeker, dünyada saldırganlığın 1 No.lu kalesidir. ABD yönetimi öteden beri Latin Amerika başta olmak üzere dünyanın pek çok yöresinde askeri-faşist diktatörlükleri tezgahlar ve yönlendirir. Ama uzun yıllardır bu devletin kuyruğunda ve gölgesinde yaşıyan Türk devletindeki militarist karakter ABD'nin militarizmine bile parmak ısırtacak denli ideolojik-politik boyutlardadır.

Örneğin kendisini silah zoruyla önce "devlet başkanı" sonra da Cumhurbaşkanı ilân ettiren Kenan Evren'i dahil tutacak olursak, Türkiye cumhuriyeti tarihinde Çankaya'ya oturanların 7'sinden 6'sı askerdir. Meşru olmayan K. Evren'i saymazsak, 6 meşru cumhurbaşkanından beşi askerdir.

İleride sıralayacağımız başka olgulara girmeden, tek başına bu gerçek bile Türk burjuva cumhuriyetinin yapısındaki militarist karakterin değme burjuva cumhuriyetine, hatta değme emperyalist devlete bile taş çıkartacak boyutlarda olduğunu göstermeye yeter.

Rastgele birkaç örnek verelim: bugün uluslararası militarizmin başını çeken Amerika Birleşik Devletleri bile sivil bir toplumdur ve sivil bir devlettir. Örneğin bağımsızlık hareketinin sadece politik değil, aynı zamanda askeri lideri de olduğu için kendisine general ünvanı verilen, fakat esas mesleği askerlik olmayan George Washington'u saymazsak, ABD'nin 200 yıllık tarihindeki sayısız Cumhurbaşkanından sadece bir tanesi askerdir. (II. Dünya Savaşında Amerikan ordularının Başkomutanı —bir savaş kahramanı— olduğu için Cumhurbaşkanlığına seçilen David Eisenhover.)

Ya da bir zamanlar dünyanın en büyük sömürgeci imparatorluğu olan İngiliz emperyalizmi, bütün militarizmine rağmen sivil hükümetler ve sivil liderler tarafından yönetilmiştir.

Fransa'nın burjuva tarihinde devlet (ve hükümet) başkanlarının sadece üç tanesinin esas mesleği askerliktir: Napoleon Bonapart, Mareşal Petain (Nazi işgali sırasında işbirlikçi Vichy hükümetinin başı) ve Charles de Gaulle (Nazi işgaline karşı mücadele eden bir burjuva generali olduğu ve burjuvazi tarafından Nazi boyunduruğundan kurtuluşun lideri gibi tanıtıldığı için daha sonra Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.)

Emperyalist (veya diğer burjuva) devletlerin tarihinde militarizmin en azgınlaştığı dönemler bu burjuva devletler arasındaki savaş yıllarıdır. Buna rağmen birinci emperyalist paylaşım savaşında, örneğin, İngiliz, Amerikan ve Fransız devletleri sivil hükümetler ve sivil liderler tarafından yönetilmiştir. İngiltere'de Lloyd George, Fransa'da Poincare, ABD'de W. Wilson sivil liderler iken, savaşa giren Osmanlı devleti mesleği askerlik olan Enver-Talat-Cemal paşalar tarafından yönetiliyordu.

İkinci Dünya Savaşı için de aynı şey sözkonusudur. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri tarihinin gördüğü en büyük savaş olan II. Dünya Savaşındaki Cumhurbaşkanı Franklin Roosevelt, Amerikan tarihinin Lincoln ve Jefferson gibi gelmiş geçmiş en demokrat başkanlarından birisiydi. Aynı şekilde İngiltere'nin de savaş kabinesi sivildi, vb.., vb..

Bu örnekleri vermemizin nedeni en büyük emperyalist devletlerin bile sivil devletler olduğunu, bu ülkelerdeki egemen burjuvazinin savaş yıllarında bile sivil hükümetlerle ve sivil devlet adamlarıyla iktidar etme eğilimini, ve burjuvazinin genellikle normal yönetim tarzının sivil yönetim olduğunu ama Türkiye'nin burjuva devrimindeki asker damgasının, aradan 75 yıl geçtikten sonra bile devam ettiğini göstermek --ve yazımızın girişinde böyle bir karşılaştırmayı hatırlatmak-- içindir.

BİR İÇ OLGU OLARAK MİLİTARİZMİN ÖNEMİ

Militarizmi sadece bir dış politika konusu olarak almak bizi yanıltır. Militarizm bir burjuva devlet anlayışıdır. Sadece saldırganlık ve savaş politikası gütmek bir devleti militarist görmeye yetmez. Militarizm devletin askerileştirilmiş olması, askeri bir disiplin ve otorite anlayışıyla yürütülmesi olarak aynı zamanda bir iç olgudur... Örneğin günümüzde Fransız devleti dün Vietnam'da, Sahra'da, Cezayir'de asker bulundurmuş ve ulusal kurtuluş hareketlerini bastırmak istemiştir, bugün bile ikide bir kendi eski sömürgelerindeki bazı işbirlikçi yönetimlere karşı verilen mücadeleleri bastırmak için asker gönderir (halen Katanga'da, Çad'da gerici rejimleri oradaki Fransız askerleri ayakta tutmaktadır). Buna rağmen Fransız devleti dün de, bugün de Batı'nın en demokratik, en sivil burjuva devletlerinden birisidir.

Aynı şekilde, İngiltere'de bugünkü gerici ve soğuk savaş yanlısı Tatcher hükümetine rağmen, onun Falkland savaşına rağmen İngiliz devleti sivil bir devlettir.

Kuşkusuz ki, hemen her emperyalist devletin militarist bir özelliği ve militarist politikaları vardır. Ama bir devletin militaristliği konusun-

da sadece onun dış müdaheleciliğini, istila ve ilhak güdüsünü tek ölçüt olarak almamak gerekir. Bir burjuva devleti içeride asker zihniyetli bir yönetim oluşturduğu, militarizmi resmi ideoloji haline, bir iç politika ve yönetim biçimi haline getirdiği takdirde militaristtir.

Örneğin Türk burjuva cumhuriyeti tüm istilâcı ve fetihçi özlemlerine rağmen, bunu yapmaya gücü yetmediği için cumhuriyet tarihinde bu emellerini sadece birkaç kez gerçekleştirmeye yeltenmiştir. Bu nedenle, T.C. istese bile yayılamamıştır. Fakat bu devlet içeride halk üzerinde güttüğü politikalar ve yönetim felsefesi nedeniyle dün de, bugün de kapitalist dünyanın en militarist devletlerinden birisi niteliğindedir. Ayrıca Türkiye uzun yıllardır kapitalist devletler arasında, ordu mevcudu oranı ve bütçe içindeki askeri harcamaların payı açısından birinci sırada gelmektedir.

Şu halde militarizm olgusu bir devletin iç ve dış politika bütünlüğü içinde ele alınmalıdır ve bu konuya bu açıdan baktığımızda denilebilir ki, bir devletin militarist yapısı o ülkedeki demokratizm ile ters orantılı olmak anlamında yakından ilgilidir. Burjuva demokrasisinin gelişkin olduğu, işçi sınıfı başta olmak üzere tüm emekçi toplum kesimlerinin demokratik hak ve özgürlükler uğruna köklü mücadeleler vererek burjuva demokrasisinin sınırlarını genişletmiş bulunduğu, demokratik geleneklerin toplumda ve devlet yapısında kök saldığı, temel insan haklarının adeta muktesep (kazanılmış) hak haline gelerek fiilen gerçekleştirildiği kapitalist ülkelerde, bu ülkenin egemen burjuvazisi politikasında ne denli militarist eğilimler güderse gütsün, içeride devleti ve resmi ideolojiyi askerileştirememekte, burjuva demokratik bir rejim dışına kolay kolay çıkamamaktadır.

Batı'nın en emperyalist devletlerinin bile niçin sivil bir devlet oldukları, niçin askerler tarafından, ya da asker zihniyetli devlet adamları tarafından yönetilmediği sorusunu aşağıda yeri gelince Türkiye'deki bunun tersi durumla karşılaştırmalı olarak anlatacağız.

SİVİL OLMAK

Asker kelimesinin günümüz sömürücü sınıflı toplumundaki yerini anlamak için bunun karşıtı olan sivil kelimesine bakmamız bile yeterli olacaktır.

Bilindiği gibi "askeri" kelimesinin karşıtı "sivil"dir. Türkçeye batı dillerinden geçen bu kelimenin o dillerdeki kullanılışı bizde olduğundan daha kapsamlıdır. Bu kelime bir niteleme sıfatı olarak sözkonusu dillerde başlıca üç anlama gelir: a) Yurttaşlara dair olan, b) Askeri olmayan, c) Uygar olan.

Gerçekten de tarihte ve özellikle günümüz kapitalist toplumunda bu her üç anlam da birbirleriyle sıkı sıkıya bağıntılıdır.

Sivil kelimesinin köken olarak —sınıflı toplumun ortaya çıktığı ve egemen köleci sınıf site devletlerini kurduğu dönemlerde kullanılan—

Lâtincedeki *civitas* (kent) kelimesinden türemiş bir sıfat olan *civilis* (yurttaşa dair, yurttaşa değgin) kelimesinden gelir.

Kelimenin bu ilk biçimi kuşkusuz ki bugünkü anlamına eş düşmez. Çünkü köleci Roma İmparatorluğunda sadece nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köleler yurttaş değillerdi. Yurttaş olmak sadece köle sahipleri sınıfına ve onların devletinde, bürokrasisinde, ordusunda çalışan ya da gene onlar tarafından kölelikten azad edilen az sayıdaki insana özgüydü.

Feodalite döneminde de durum değişmedi. Ama ne zamanki kapitalizm feodalitenin bağrında yeşermeye başladı ve o dönemin orta tabakası olan ve *kentli* anlamına gelen burjuvalar ortaya çıktılar, işte bundan sonra yurttaş kelimesinin de anlamı değişmeye başladı.

Burjuvazi, egemen aristokrasiye ve kiliseye karşı verdiği mücadelesinde —uzun yüzyıllardan beri önemsizleşmiş ve adeta unutulmuş olan yurttaş terimini yeniden canlandırdı, kendisi kentlerde varolduğu için Latincedeki kent kelimesinden türemiş olan yurttaş kelimesini yaygınca kullandı. Burjuvazi başlangıçta sadece kendisini yurttaş görüyordu, ama feodaliteye karşı mücadelesi geliştikçe kentlerde yaşayan işçilerin, küçük esnaf ve zanaatkârların, diğer emekçilerin, hatta feodal beyin boyunduruğundan kaçıp kente gelmek ve işçi olmak isteyen serf'lerin haklarını da savunmaya başladı. Aristokrasinin monarşi rejimine karşı burjuva demokrasisinin ilkelerini getirdi. Bununla birlikte burjuva demokrasisinin temellerinden olan serbest seçimlerle (genel oy ile) seçilmiş parlamentonun oluşmasında burjuvazi başlangıçta gene bir azınlığa oy hakkı tanıyordu, yani nüfusun büyük çoğunluğunu lafzen değilse bile fiilen yurttaş saymıyordu. Burjuva demokrasilerinde tüm emekçilerin önce genel oy hakkına, sonra da giderek diğer insan haklarına, yurttaşlık haklarına sahip olmaları süreç içinde işçi sınıfının ve diğer emekçilerin uzun ve çileli mücadeleleri sonucunda gerçekleşmiştir.

Burjuvazi de iktidara geldikten ve feodaliteyi tasfiye ettikten, feodaliteden gelecek tehlikeleri etkisiz kıldıktan sonra, işçi sınıfına ve diğer emekçilere karşı kendi diktatörlüğünü pekiştirme yoluna gitti ve devleti —dolayisiyle en önemli baskı kurumu olan orduyu— güçlendirdi. Ve burjuvazi de sınıf mücadelesi veren işçi sınıfına ve emekçi sınıfların karşısına —tıpkı kendinden önceki egemen sınıflar gibi— orduyu (burjuva ordusunu) çıkardı. Gene değişik kapitalist ülkelerin egemen burjuvaları —gene kendilerinden önceki egemen sömürücü sınıflar gibi— birbirleriyle tutuştukları çıkar çatışmalarını kendi ordularıyla ve büyük çoğunluğu bu ordulara *mecburen* alınmış emekçi *yurttaşlarla* yürütürler.

Yani sömürücü sınıfların egemen olduğu ülkelerde, bunun bugünkü somutu olan kapitalist ülkelerde, ordu halkın ve emekçilerin ordusu değildir, halkın emrinde değildir, tam tersine halka karşı burjuvazinin emrindedir. Sivil olmak ile asker olmanın asıl zıtlığı burada kendisini gösterir. Bir yandan emekçiler —yani yurttaşlar— vardır, öte yandan egemen sınıflar ve onun devleti, bu devletin ana baskı aracı olan ordu vardır.

Kapitalist bir ülkede işçi sınıfı ile burjvazi arasındaki çelişki ne denli uzlaşmaz ise, sivil kelimesi ile asker kelimesi de öylesine uzlaşmazdır. Çünkü işçi sınıfı siyasal iktidar eşiğine, devrim aşamasına geldiğinde karşısında burjuva ordusunu bulacaktır. Polis ve mahkemeler dahil burjuva devletinin hiç bir kurumu devrimi bastırmaya yetmez.

Ayaklanan ve Paris'te yönetim olan Fransa işçi sınıfına, Paris komününe, Fransız ordusu kanlı bir şekilde son vermiştir.

Örneğin 1848 Devrimini bastıran Fransız ordusudur, gene aynı şekilde 1871'de Paris Komününü, Paris'de yönetimi ele geçiren işçi sınıfını kanla ezen aynı burjuva ordusudur. Çarlık Rusyasında 1905 devrimini bastıran Çarlık ordusudur, 1919'da Macar işçi sınıfının da rejimini bastırıp proletarya diktatörlüğünü yıkan gene birtakım komşu orduların desteğiyle Macar burjuva ordusudur vb.., vb..

Ayrıca, gerek köleci veya feodal toplumlarda, gerekse kapitalist toplumda, yani her türlü sömürücü sınıflı toplumda, iktidarda olan egemen sınıflar halka karşı hep orduyu esas baskı unsuru olarak kullandıkları gibi, gene tarih boyunca değişik ülkelerin bu egemen sınıfları ve onların devletleri birbirleriyle olan çıkar savaşlarında emekçileri savaşa göndermişler ve onları kana ve ateşe boğmuşlardır.

BURJUVA DEVLETİNDE ORDU KAVRAMI

Genel tanımlar ve hatırlatmalar kapsamında bir noktayı daha belirtelim: sömürücü sınıfın veya sınıfların egemen olduğu bir ülkede ordu kelimesini ve bir niteleme sıfatı olarak asker kelimesini doğru anlamak gerekir.

Türkçede bir isim kelime olarak asker, bilindiği gibi genellikle devlet tarafından mecburi olarak orduya alınmış er ve erbaşlar için halkın kullandığı bir terimdir. "Asker oldu", " askere gitti", "askerlik yapıyor" vb. gibi.

Elbette ki, bu yazımızda kullandığımız asker kelimesi şu veya bu burjuva ordusunda kanun gereği, yani mecburen ordu emrine alınmış emekçileri kastetmiyoruz.

Bu nedenle birkaç cümle ile burjuva toplumunda ordu kelimesi üzerinde durmamız gerekiyor.

Ordu deyince, kelimenin en geniş anlamında o ülkede bütün hiyerarşi kademesiyle, bütün er ve erbaşlarıyla ve bütün silah araç-gereçleriyle o devletin tüm silahlı kuvvetleri anlaşılır. Demek ki, kelimenin geniş anlamında ordu sadece o kurumdaki her rütbeden subay ve assubay değil, sadece geçici olarak hizmete alınmış, ordu emrine girmiş aslen sivil olan yurttaşlar değil, yani sadece ordunun üniformasını giymiş —veya giydirilmiş— insanlar değil, aynı zamanda o insanların araç-gereç ve silahları akla gelir.

Fakat bu en geniş anlam bilimsel açıdan irdelendiğinde yeterli değildir. Yeterli olmadığı gibi yanıltıcı —ve dolayisiyle— yanlıştır da.

Biliyoruz ki, bilimsel sosyalizm topluma ve toplumsal olaylara, toplumdaki kurumlara sınıflar gerçeği temelinde bakar. Dolayisiyle ordu kelimesini, ya da asker sözcüğünü kelimenin en geniş anlamında —yukardaki gibi— ele almak marksist bir tutum değildir. Çünkü bu kelime tek başına bir şey ifade etmez, soyutluktan kurtulamaz.

Ordu kavramını herşeyden önce sınıf açısından somutlamamız gerekir. Böyle olunca da o ordunun *bir kurum olarak* SINIFSAL niteliği önemlidir. Zaten bunun için değil midir ki, konuyla ilgili terimlendirmelerimiz de hep niteleme sıfatı kullanırız, burjuva ordusu, ulusal ordu, halk ordusu vb. gibi terimlerle meramımızı ifade etmeye çalışırız.

Şu halde ordu kelimesini en geniş ve soyut anlamdan kurtarıp ona somutluk kazandırmak istersek, doğal olarak sınıfsallık gerçeği içinde bu terimi anlamlandırmamız gerekir.

Burjuvazinin egemen olduğu bir ülkede nasıl ki, onun diktatörlük aracı olan devletin sınıfsal niteliği burjuva ise, nasıl ki bu devlet kurumu burjuvazinin halk üzerindeki egemenliğini sürdürmeye hizmet eden bir avadanlık ise, bu devletin en önemli baskı bileşeni olan ordu da burjuvazinin bir kurumudur.

Böyle bir burjuva ordusunda kaç milyon emekçi kanun gereği hizmete alınmış olursa olsun o ordu KURUM olarak burjuvadır.

Dolayisiyle, bir burjuva ordusu emrine kanunla —mecburi olarak— geçecek sürelerle alınmış olan emekçilerin sınıf kökenleri, sınıfsal konumları, politik eğilimleri o ordunun burjuva niteliğini ve burjuva işlevini değiştirmez.

Bu nedenden ötürü burjuvazinin ordusu, onun PROFESYONEL ASKERLERİ'nin oluşturduğu hiyerarşidir. Mecburi hizmet olarak askere alınmış olanların mesleği askerlik değildir. Profesyonel asker demek, adı üstünde, MESLEĞİ ASKERLİK OLAN kimse demektir.

Burjuvazinin ordusu, bu sınıfın içeride emekçi sınıflara karşı, dışarıda ise başka devletlere karşı beslediği profesyonel askerlerin oluşturduğu kurumdur derken bunun somutu o ordudaki geçimini bu meslekle sağlayan insanlar topluluğu ve onların oluşturduğu hiyerarşi, onların bağlı olduğu yasalar, hükümler yönetmelikler, onların meydan getirdiği mekanizmadır. Bu ise kuşkusuz ki, subay ve assubaylardır.

Bu nedenle bir burjuva ordusunda yüzbinlerce ve milyonlarca emekçi insan üniforma giymiştir diye o ordu halkın ordusu olmaz. O ordunun sınıfsal niteliğini belirlerken, onun kime, hangi sınıfa kurum olarak hizmet ettiği *esas alınır*.

Bu konuda bir ikinci nokta daha vardır ki, özellikle ülkemizde geçtiğimiz dönemlerde kendisini marksist sayan pek çok oportünisti ve bilimden habersiz pek çok genci yanıltmıştır: bu da ordunun içinde yer-alan, yani mesleği askerlik olan (subay ve assubay olan) unsurlar içinde ilerici ve yurtsever insanların varlığıdır.

Her burjuva ordusunda bir miktar böyle ilerici, yurtsever profesyonel asker vardır. Hatta komünist veya komünist sempatizanı subay-assu-

bay da vardır. Ama bir burjuva ordusunda ilerici-devrimci subayların varlığı, asla o ordunun sınıfsal niteliğini ve misyonunu değiştirmez.

Bir burjuva ordusunda ilericiler, anti-emperyalistler, veya komünistler vardır diye o ordu burjuvazinin baskı kurumu olmaktan uzaklaşmaz. Ordu yukarıda döne döne vurguladığımız gibi bir kurumdur ve kurum olarak ve sınıfsal niteliğiyle ele alınmalıdır. Burjuvazinin ordusunda şayet ilerici veya komünist subaylar, assubaylar varsa, onlar tek tek kişiler olarak burjuvazinin değil, onun dışındaki sınıf ve tabakaların sınıfsal çıkarlarını ve siyasi eğilimlerini seçmişler demektir. Örneğin bir burjuva ordusundaki komünist subaylar, kendi sınıf kökenleri ne olursa olsun işçi sınıfının ordu içindeki gizli elemanlarıdırlar. Ya da anti-emperyalist, anti-tekelci, ilerici subay ve assubaylar ise, gene kendi kişisel sınıf kökenleri ne olursa olsun küçük burjuvazinin safındadırlar. Ama birey olarak safındadırlar. Bu yurtsever subaylar, assubaylar kendi aralarında örgütlenmiş de olabilirler, ya da ülkenin siyasal yaşamındaki komünist ya da diğer ilerici gruplar öncülüğünde örgütlendirilmiş de olabilirler. Ama onların tek tek bireyler olarak devrimci-ilerici siyasal eğilimler taşımaları, ya da bu gibi örgütlenmelerin ordu içindeki örgütlü elemanları niteliğini taşımaları, ya da kendi aralarında şu veya bu şekilde örgütlenmiş bulunmaları, burjuva ordusunun KURUM OLARAK niteliğini değiştirmez.

Bu nedenledir ki, Türkiye'nin uzak olmayan geçmişinde çok ciddi bir sapma olarak bir ara ortaya çıktığı gibi, burjuva ordusunda bu gibi unsurların varlığına, ya da bu gibi unsurlardan bir kısmının kendi aralarında örgütlenerek ilerici, anti-emperyalist cuntalar oluşturmalarına, bu cuntaların sivil kesimde küçük burjuva ilericileriyle, ya da birtakım küçük burjuva devrimcisi örgütlerle ilişkilerine bakıp "ordu devrimcidir" demek, "ordunun devrimci geleneğinden" dem vurmak ve buna binbir teorik zorlama ile kılıf geçirmeye çalışmak aslında sapla samanı birbirlerine karıştırmaktır. Ordu içindeki varolan veya muhayyel olarak varlığı farzedilen, ya da varlıkları abartılan böyle ilerici gruplaşmalar (ilerici cuntalar) veya ilerici kişiler egemen burjuvazinin ordusunu hiç bir zaman devrimci veya ulusal kılamazlar.

Burjuvazinin ilerici niteliğini yitirip, kendi sınıf egemenliğini halka karşı devleti ve ordusuyla koruduğu kapitalist bir ülkede ordu ilerici veya devrimci olamaz. Bu kurum içindeki ilerici unsurların varlığı da o orduyu ilerici yapmaz.

Canlı bir örnek verelim: Portekiz'de uzun yıllar Salazar ve Caetano faşizminin emrinde olan, ve faşizmin asıl aracı olarak 50 yıla yakın hizmet gören Portekiz ordusu 1960'lardan sonraki sömürge savaşlarında üstüste aldığı yenilgilerle hayli yıpranmıştı. Ordudaki subay ve assubaylar artık sömürge savaşlarında ölmekten iyice korkar olmuşlardı. Böyle bir ortamda Portekiz Komünist Partisi bu ordu içinde geniş bir çalışma olanağı buldu. Ayrıca bazı ilerici küçük burjuva grupları da ordu içindeki profesyonel askerlerle irtibat kurdular. Keza, bu örgütlenmelerden bağımsız olarak da ordu içinde ilerici kümelenmeler ve örgütlenmeler doğ-

du. Subay ve assubayların sömürge savaşlarına olan tepkileri —kendi canlarını koruma güdüsü ve ölmeme arzusu ile de olsa— öylesine ileri boyutlara vardı ki, ordu içindeki birtakım burjuva generalleri bile faşist yönetimin karşısına geçtiler. Bunlar arasında ordudan tardedilen, emekliye sevkedilen, ya da sömürgeci-faşist politika aleyhine kitap yazan bile oldu.

Sonuçta ülkedeki anti-faşist güçler faşizmi yıktılar. Bu yıkışta faşizmin emrindeki orduyu parçalamış olmak şüphesiz ki önem taşıyordu. Faşizmin yıkılması dünyada kimileri tarafından "ordu devrim yaptı" şeklinde yorumlandı. Oysa devrimi yapan fiilen ordu değildi, ordu içindeki komünist ve ilerici gruplar da değildi. Nitekim devrimden sonra kurulan hükümet de askeri bir hükümet olmadı. Bu hükümet komünistler ile sosyalistlerin hükümeti oldu. Bu hükümette görev alan asker bakanlar ise gene bu iki partiden birisine veya diğerine mensup örgütlü kişilerdi. Gene devrimin yönlendiricisi konseydeki askerler de siyasi bakımdan esas olarak bu iki partiden birisine mensuptular. Ama bu yönetimde aynı zamanda burjuvazinin anti--faşist kesimlerine mensup unsurlar da vardı.

Ama ne zaman ki faşizmin yenilgisi kesinleşti, ülkede devrimci durum şartlarında saflar sınıf temelinde hemen ayrıştı. Önce komünist ve sosyalist blokuna karşı duran burjuva unsurlar tasfiye edildiler. Ama devrim hareketi proletarya diktatörlüğü aşamasına gelmişti. Tam bu nokta da Sosyalist Parti işçi sınıfına ve onun devrimi derinleştirip sosyalizme ulaşma mücadelesine karşı burjuvazinin yanına, karşı-devrim saflarına geçti. Ve mevcut güç dengeleri içinde komünistler ve müttefikleri iktidarı alıp sosyalizme geçemediler. Sonuçta sosyal demokrasi aracılığıyla burjuvazi, yani kapitalizm hakim geldi. Devrimin ve ilk devrimci dönüşümlerin pek çok kazanımı yokedildi. Derken sosyalist parti de iktidardan düşüp sağcı bir yönetim kuruldu. Bu yönetim de kapitalizmin restorasyonunu daha ileri götürdü. Ve 1983 seçimlerini yeniden kazanan Sosyalist Parti ise tipik bir Avrupa sosyal demokrat partisi olarak kapitalist Portekiz'de iktidarını sürdürmektedir.

Bütün bu süreç bir kez daha göstermiştir ki, Portekiz faşizmi ordu tarafından yıkılmamıştır. İşçi sınıfı ve diğer emekçi katmanlar ile burjuvazinin bir kesimi arasında yapılan anti-faşist ittifak tarafından faşizme son verilmiştir.

Şu halde egemen burjuvazinin ordusundaki ilerici unsurlar veya örgütlenmeler, işçi sınıfı açısından o ordunun kurumsal (sınıfsal) niteliğini değiştirmez. Keza ordu içinde işçi sınıfı politik hareketinin çalışma yapması, bu alanda zaten varolan ilerici unsurları komünist harekete veya topyekun halk mücadelesine kazanması, ya da politikleşmemiş unsurlara devrimci-ilerici politik nosyon kazandırması esasen onun asli görevlerinden birisidir. Bilimsel sosyalizmin devlet ve devrim öğretisinin sadece alfabesini bilen bir kimse dahi bilir ki, burjuva devleti, yani burjuvazinin askeri-bürokratik makinası parçalanmadan devrim gerçekleşmez.

Ama işçi sınıfı politik hareketinin bu çalışması asla burjuva ordusuna "devrimci" misyonlar vehmetmek haline getirilmez. Öyle yapılırsa sapla saman birbirine karıştırılır ve bilimden sapılmış olur.

Burjuva ordusunun ne olup olmadığının bilimsel olarak kavranmasında hatırlamamız gereken önemli bir nokta daha vardır: "burjuva ordusu mesleği askerlik olanların oluşturduğu mekanizmadır" derken ve mesleği askerlik olmayan, kanun gereği geçici ama mecburi olarak askerlik hizmetine alınan emekçileri ordu kavramı dışında görürken, bu nokta popülizme vardırılmamalıdır. Madem ki er ve erbaşlar, ya da yedek subay olarak ordu emrine alınanlar profesyonel asker değillerdir, madem ki bunların hemen hemen tamamı emekçidir, şu halde bunlar bizim safımızdadır gibilerinden bir bönlüğe düşmenin anlamı yoktur. Ordu emri altına alınmış emekçilerin sadece ve sadece devrimci veya ilerici yönde bilinçlenmiş ve politikleşmiş olanlar işçi sınıfının ve emekçi halkın safındadırlar. Böyle bir bilince, siyasi eğilime sahip bulunmayan, veya politik tercihini gerçekte mensubu bulunduğu emekçi halkın sosyal ve ulusal kurtuluş için verdiği politik mücadeleden yana yapmış bir er, ne denli emekçi karakterli, ne denli iyi niyetli olursa olsun halkın sınıf düşmanlarının ve dolayisiyle bizzat kendi sınıf düşmanlarının hizmetindedir. Onların saflarında işçi sınıfına ve emekçilere karşı, kendi sınıf kardeşlerine karşı kurşun sıkacak kadar geridir. Üstelik de milliyetçi, şoven, dinci ve gerici düşüncelerle şartlandırılmış olarak, vatan-millet-sakarya aşkına, din-iman-allah aşkına komünistlere ve tüm ilericilere düşmanlık duygularıyla doldurulmuştur. Bu olgu devrimci-ilerici politikleşme ve örgütlenmenin henüz kitleleri kucaklamadığı, erler arasında köylülüğün (yani geriliğin) büyük ölçüde ağır bastığı bir ülkede daha da somuttur. Bu nedenle ordu emri altındaki emekçiler (erler) arasında da siyasi çalışma yapmak özellikle önemlidir.

MİLİTARİZM VE SİVİL TOPLUM ANLAYIŞI

Türkiye gibi bilimsel sosyalizmin kitlelere yaygınca malolmadığı, işçi sınıfı politik hareketinin henüz toplumsal muhalefete siyasal ve ideolojik ağırlığını koymadığı bir ülkede bu gerçeklik daha da somuttur. Bilindiği gibi ilerici kol emekçileri, hatta ilerici işçiler arasında bile bilimsel olanların sayısı şimdilik bir hayli azdır. Geri kalanları ise ilerici politik görüşlerine ve tutumlarına rağmen hem emperyalizmin, hem genel olarak burjuvazinin birtakım yoğun ideolojik şartlandırmalarının etkisinden kurtulamamışlardır. Bu nedenle doğru düşüncelerin ve politik yönelimlerin yanında yanlışlara (örneğin milliyetçilik etkeni, kemalist izler, komünizmi olumsuzlama vb gibi şartlanmalara) ilericiler arasında yaygınca rastlanmaktadır.

1980 öncesinde seçmen oylarının % 95'inin burjuva partilerine verildiği, bu burjuva partileri arasında tek demokrat olan CHP'nin seçmenleri arasında da politik bakımdan ilerici eğilimde olanların gene bir hayli azınlıkta olduğu hatırlanırsa, hele hele 1970'li yıllarda güdümlü o-

larak giderek tırmandırılan faşist MHP terörünün yolaçtığı bir ortamın kitleler tarafından nasıl da abartıldığı, politik bilinç yoksunluğu veya geriliği nedeniyle kitlelerin tedirginliğe düştüğü ve *otorite ihtiyacı* hissettiği, bu bilinçsiz aranış içinde faşist komplonun son halkası olarak iktidara gelen K. Evren Cuntası'nın başlangıçta kitleler arasında nasıl da destek ve tasvip bulduğu, hatta pek çok ilericinin bile Cunta'yı alkışladığı hatırlanırsa, ülkemizdeki politik bilinçlenme düzeyinin henüz bir hayli geri olduğu bu somut göstergelerle de anlaşılır.

TÜRKİYE TOPLUMUNDA MİLİTARİZMİN YERİ

Bu genel politik bilinçsizliğin en fazla somutlandığı noktalardan birisi devlet ve özellikle ordu konusunda kendisini göstermektedir.

Devletin tarafsız olduğu konusundaki illüzyonların etkisi Türkiye' de az değildir. Hele hele ordu, geniş kitlelerin gözünde yakın zamanlara kadar hepten tarafsız sanılırdı.

Bu konudaki şartlanmalarda 1980'in 12 Eylül'üne kadar yurttaşların büyük çoğunluğu en büyük iki burjuva partisinden birisini tercih ederdi.

Bu iki partiden hangisi tek başına veya koalisyon ortaklarıyla hükümette ise, diğer büyük partilerin taraftarları hükümete karşı olurlardı, ama devlete ve bu devletin niteliğine karşı olmazlardı. Çünkü AP de, CHP de kendi burjuva nitelikleri gereği devlete sahip çıkarlar ve kendi seçmenlerine sürekli olarak bu fikri işlerlerdi. CHP kendisi devleti kuran parti olarak tanıtmaktan özel bir pay çıkarır, T.C. militarizminin babası Atatürk'ün partisi olmaktan övünç duyardı. AP ise boyuna *devlet otoritesini güçlendirmekten* dem vururdu.

Dolayisiyle burjuvazinin bu iki büyük partisine oy veren ve genellikle seçmenlerin yüzde seksenini oluşturan geniş bir kesim ile diğer burjuva partilerine oy verenler, yani yurttaşların çok büyük çoğunluğu şu veya bu partiden yana, öteki partiye ve partililere karşı idiler, ama devlete karşı değillerdi. Devlet ile hükümeti ayrı ayrı görürlerdi, hükümete karşı olabilirlerdi, fakat devlete karşı değillerdi. Devlet onlar için soyut, tarafsız ve *politika dışı* birşeydi. Dolayisiyle politik bilince ulaşmamış bu kitleler, kötülüklerin devletten değil, kendilerinin karşı oldukları partiden ve partilerden geldiklerine inanırlardı.

1980'lere doğru burjuva politika arenası hepten kargaşaya düşünce, burjuvazi bütün bütün politik çözümsüzlük girdabına girince, bu kez de —özellikle iki büyük partinin taraftarlarında— politikacıların hepsine karşı genel bir hoşnutsuzluk her tarafı kapsadı.

Böyle olunca da yurttaşların gözünde zaten varolan ve devlet ile politikacıları ayrı ayrı gören şartlanma büsbütün arttı. Politikacılar kötüydü ama devlet iyiydi. Üstelik de bu politikacılar devleti, dolayisiyle memleketi felakete sürüklüyorlardı.

İşçi sınıfı politik hareketinin sosyal muhalefetteki ve siyaset arena-

sındaki etkinliği az olunca en temel bilimsel gerçekleri kitlelere kavratmak kolay değildi:

a) Sınıf gerçeği, b) Politikanın temelinin sınıflar ve tabakalar ve onlar arasındaki ilişkiler ve çelişkiler olduğu c) Devletin bizatihi ve *bizzat* EN BÜYÜK POLİTİK KURUM olduğu d) Devletin egemen olduğu egemen burjuva sınıfına, onun başını çeken tekelci burjuvaziye hizmet ettiği, onun baskı aracından başka birşey olmadığı, e) Ordunun da misyonu gereği gerçekte mevcut burjuva partilerini de fersah fersah aşan derecede politik bir kurum olduğu, ya da başka bir deyişle burjuvazinin, egemen sınıfların en büyük politik kurumu olan devletin asli bileşeni olarak ordunun asla politika dışında görülemeyeceği gibi çok temel ve çok önemli bilimsel gerçekler kitlelere anlatılamadı.

Böyle olunca da önce az veya çok ölçüdeki bir fanatizmle şu ya da bu burjuva partisini benimsemiş geniş yurttaş kitlesi, burjuvazinin derin ekonomik ve politik çıkmazında ve yaratılan kargaşa ortamında politikacılardan umut kesince, öteden beri politik partilerden, onların oluşturduğu parlamentodan ve hükümetten ayrı gördüğü *politika dışı* sandığı devlete adeta bir can kurtaran simidi gibi sarıldı.

Bu bilinçsizlik düzeyinde devlet geniş kitleler için neydi? Madem ki aslında devletin organlarından olan parlamentoyu ve hükümeti yurttaşlar politikacının emrinde görüyorlardı, dolayısiyle bir anlamda devlet dışı sayıyorlardı: şu halde geriye devlet diye onların gözünde iki kurum kalıyordu, birisi adliye diğeri ise askeriye.

Adliye (yargı organı) devlet içinde herhangi bir etkiye ve güce sahip olmadığı bilindiğine göre, bilinçsiz bir yurttaşın gözündeki o soyut devlet gerçekte ORDU olarak somutlanıyordu.

Esasen bu bir sebep değildi, sonuçtu. Yani bilimsel politik bilince veya devlet karşıtı ilerici bir politizasyon düzeyine ulaşmamış kitleler 12 Eylül öncesinde çaresiz kaldıklarından dolayı devleti ve orduyu keşfetmiş değillerdi. Tersine devlet ve ordu öteden beri onların bilinçlerine soyut kavramlar olarak, üstelik de ters bir şartlandırma halinde olumlu kavramlar olarak, tarafsız ve koruyucu organlar olarak yerleştirilmişti. Dolayısiyle onlar varılan politik çözümsüzlük içinde politikacılardan (gerçekte burjuva politikacılarından) iyice umudu kestiklerinde, iyice soğuduklarında, önlerinde ansızın Kenan Evren'i ve onun ordusunu gördüler. Ve bir anda --12 Eylül darbesiyle birlikte— ona sarılıverdiler.

İşte 12 Eylül faşizminin tezgahçıları, onun ABD'li ve yerli akıl hocaları bu bilinçsizlik ortamını; ordu konusundaki, devlet konusundaki kitlelerin illüzyonlarını öylesine iyi biliyorlardı ki, K. Evren ve onun generalleri de en çok bu demagojilere sarıldılar.

Dolayısiyle Türkiye'de egemen sınıf despotizminin en önemli kurumu olan Türk ordusu, 12 Eylül'de kurtarıcı gibi geldi, oturdu. Pek çok yurttaşın orduyu kurtarıcı zannetmesi, gerçekte Türkiye (ve benzeri gelişmemiş kapitalist ülkelere) özgü bir durumdu. Genel olarak burjuva demokrasisi, gelişkin batı ülkelerinin toplumları açısından hiç de normal değildi.

Gerçi ordu istisnasız her kapitalist ülkede devletin silahlı baskı aracıdır, ama o ülkelerde demokratik gelenekler öylesine kökleşmiştir ki, oralarda ordu burjuvazinin sivil hükümetlerinin emrindedir. Ordunun doğrudan doğruya yönetime gelmesi, yani tekelci burjuvazinin kendi devletini doğrudan doğruya ordu ve onun komutanları eliyle yönetmesi, ne yurttaşlar açısından (solcu partilere değil, bizzat burjuva partilerine oy veren yurttaşlar açısından dahi) ve ne de dolayısiyle burjuvazinin kendisi açısından olağan bir şey değildir.

Ama Türkiye'de, 1908 burjuva devriminden bu yana ve Cumhuriyet kurulduktan sonra geçen zaman içinde ordunun hep özel bir yeri olmuştur. Türkiye toplumu, Cumhuriyetten bu yana geçen 60 yıla rağmen hâlâ sivil yani demokratik bir toplum hüviyetine bürünememiştir. Ordunun, ve onun generallerinin politik nüfuzları, siyaset üzerindeki vesayetleri, ikide bir darbe yapmaları, Türkiye'de olağandır. Türk ordusu darbe yapmadığı zamanlarda da hükümetlerin emri altına girmez. Klasik burjuva demokrasilerindeki gibi devletin en organize silahlı kolu olarak icra organının emri altında çalışmaz. Örneğin, —kısıtlı da olsa iyi kötü bir burjuva demokrasisinin kesintilere rağmen varolduğu 1961-1980 yılları arasında olduğu gibi— Milli Güvenlik Kurulu adlı "anayasal" bir organla devletin üst politikasına, güncel politikalarına müdahele eder, dayatmalar yapar, ve devlet yönetimini sivil hükümetle birlikte paylaşır. Kendisini devletin kurucusu ve asli sahibi olarak, sivil hükümetleri ise gelgeç organlar olarar görür ve gösterir. Türk ordusuna üstten başlayarak ta aşağıya kadar onun hiyerarşi kademesine göre, devlette kendileri hancı, parlamentodaki ve hükümetteki sivil politikacılar ise yolcudur.

İşte burjuva demokrasileri için olağan olmayan budur. Çünkü burjuvazi açısından dahi askeri yönetim ve askerler eliyle şu ya da bu şekilde hükümet etmek olağan bir yöntem değildir.

Türkiye'deki —yukarıda özetlediğimiz— farklı durum ve farklı anlayış, yazımızın ana tema'sını oluşturan Türk burjuva devletindeki, onun temellerindeki militarist karakterden ileri gelmektedir.

Bu militarizm sadece orduda, sadece bürokraside, sadece burjuvazide mevcut değildir, ne yazık ki, henüz politik bilinçleri gelişmemiş olan milyonlarca yurttaşın devlet, politika, demokrasi anlayışlarına bile yerleşmiştir. Yaptığımız tesbit bilimsel sosyalizmin devlet ve devrim öğretisi konusundaki bilinçsizlik değildir. O şimdilik kitleler arasında zaten çok zayıftır. Biz burada kitlelerin devlet, politika, demokrasi vb. konularındaki anlayışlarının henüz hayli geri olduğunu söylerken, burjuva demokrasisinin ölçütleri açısından dahi ortada bir geriliğin sözkonusu olduğunu dile getirmek istiyoruz.

Bu olgu acıdır, ama ne yazık ki doğrudur. Marksistler gerçekleri olduğu gibi görmek zorundadırlar. Popülizme düşmeye gerek yoktur. Bugün çok geniş kitlelerde halen —bilimsel sosyalist bilinç bir yana— demokratik bir bilinç dahi yerleşmiş ve kökleşmiş ve toplumda geleneklesmiş değildir. Öyle olmasaydı "sokakta terör var" diye, "politikacı-

lar birbirine düştü" diye, "memleket çıkmaza girdi" diye "ordu gelsin bizi kurtarsın" zihniyeti ortaya çıkmazdı, ya da ordu yönetime el koyduğunda da ona "kurtarıcı" gözüyle bakılmazdı, 12 Eylül darbesinin ilk dönemlerinde olduğu gibi "hele şükür, askeriye işe koyuldu da rahat bir nefes aldık, neydi canım o anarşi, geceleri sokağa çıkamaz hale gelmiştik" diyenler o denli çoğunlukta olmazdı... Nitekim terörün âlâsı yakın yıllara kadar İtalya'da —uzun süre— yaşanmıştı, 1960'ların sonunda, 70' lerin başında F. Almanya'da yaşanmıştı, 1968'de Fransa'da da yaşanmıştı, aynı dönemlerde emperyalizmin başını çeken ABD'de de yaşanmıştı. Ama bu ülkelerin hiç birisinde —demokratizm yönünden, kültür düzeyi yönünden Fransa ve İtalya toplumlarının gerisinde olan F. Almanya ve ABD'de bile— birileri çıkıp "ordu yönetime gelsin bu işleri düzeltsin" dememiştir. Eskaza böyle diyen olmuşsa o kişi polis tarafından sorguya çekilip "akli dengesinin yerinde olup olmadığının, cezai ehliyetinin bulunup bulunmadığının" tesbiti için uzman doktara gönderilmiştir.

Ama bizde 12 Eylül'den çok öncesinden başlayarak Prof. ünvanına sahip kimi dergi sahiplerine, ya da pek çok köşe yazarına, hatta birtakım politikacılara, çeşitli işadamlarına varıncaya kadar "ara rejim" laflarıyla başlayarak uzun süre faşizme (orduya) davetiye çıkarılmıştır. Yani resmen ve fiilen Türk Ceza Kanunundaki ünlü 146 inci madde çiğnenmiş ve "anayasa tedbil, tağyir ve ilga", seçimle oluşmuş "Büyük Millet Meclisi'ni iskat" için propaganda yapılmıştır. Sonuçta da Genel Kurmay Başkanı ile kuvvet komutanlarının yönetiminde bir cunta yasalara göre cezası idam olan bu suçu işleyerek meclisi iskat etmiştir, serbest bir referandumla yürürlüğe girmiş olan anayasayı —tebdil ve tağyir bile değil— doğrudan doğruya *ilga* eylemişler, böylece burjuva demokrasilerinin temel ilkesi olan kuvvetler ayrımını ortadan kaldırıp, yasama, yürütme ve yargı erkini beş kişilik bir komutanlar konseyinin tekeli altına almışlardır. Ve bu da burjuvazi başta olmak üzere yurttaşların çoğunluğu tarafından sadece olağan karşılanmamış, aynı zamanda memnuniyetle karşılanmıştır.

Üstelik de ordu terör bahanesiyle yönetime el koyduğu sabah siyasi faaliyetleri durdurmuş, grev ve toplu sözleşme haklarını ve bütün temel hak ve özgürlükleri yasaklamıştır. Arkasından kıdem tazminatlarını yok denecek düzeye indirmiş, fiyatlar son bir yılda % 135 artmışken, ücretlere % 70'den fazla brüt zam yapılamayacağını açıklamıştır. Bütün bunlar Cunta'nın ilk birkaç hafta içindeki icraatıdır. Yani Cunta terörle uzaktan yakından hiç bir ilgisi olmayan alanlara ve kurumlara karşı *ilk günden itibaren* ağır saldırıya geçerek, hem faşist tıynetini göstermiş, hem de tekelci sermayenin yıllardır emekçilere karşı isteyip de yapamadığı bütün ekonomik (ve politik) müeyyideleri uygulamaya koymuştur. Başlangıçtaki bu kesin göstergelere rağmen, yani ordunun iktidara gelişinin halka karşı, tüm emekçilerin çıkarlarına karşı olduğu daha ilk günden ayan beyan belliydi. Buna rağmen devletin "tarafsızlığı" ve ordunun "her şeyin üzerinde olduğu" yolundaki şartlanmalar kitle-

lerde öylesine güçlüydü ki, anarşi-terör demagojisi, ülkenin politik hastalığına "ordu reçetesi" her türlü mülahazaya ağır bastı.

ORDU KONUSUNDAKİ İLLÜZYONLARIN YIKILMASINA DOĞRU

Gerçi aradan geçen üç yıl içinde kitleler ne yaman yanıldıklarını anlamışlardır, Cunta'nın "12 Eylül öncesi anarşi ortamı" diye tekerlediği demagoji bütün etkisini yitirmiştir, geniş kitleler Cunta'nın ve onun ordusunun eskiden zannettikleri gibi *tarafsız* olmadığını görmüşlerdir, ama bu bilinçlenme süreci değildir, olsa olsa spontane bir uyanış sürecidir. Çünkü bilinçlenme süreci, adından da anlaşılacağı gibi, bilinçli bir süreçtir ve kendiliğinden olamaz. Bu konuda kendiliğinden olan, olsa olsa bir uyanıştır, yani bilinçlenme ve politikleşme için yardımcı bir faktördür, ama asla bilinçlenmenin kendisi değildir.

Dahası da faşizm altında yaşanan son üç yılda geniş kitleler ordu konusunda birtakım şeyleri farketmeye başlamışlardır, spontane de olsa politik bir uyanış süreci gözlenmektedir, ne ki siyasal bakımdan bir alternatif bulamadıklarından politikaya karşı kayıtsızlaşmaya da başlamışlardır. Bu durum geçici ve şu anda reel bir ikilemdir. K. Evren Cuntası'nın içyüzünü tanımak, faşist iktidara karşı çıkmak, bu faşizmin dayandığı gücün ordu olduğunu kavramak bir yandan olumluluk iken, alternatifsizlik nedeniyle çaresizliğe ve umutsuzluğa, buradan da depolitizasyona (politik ilgi azalmasına) gitmek de işin olumsuz yanıdır.

Bu geçici ikilemin aşılması ise her şeyden önce ilerici güçlerin örgütlü ve birleşik çabalarına bağlıdır.

Bu çaba da en büyük görev kuşkusuz ki bilimsel sosyalist politik harekete bağlıdır. Çünkü kendiliğinden gelişen bir uyanışı bilinçli bir sürece —bilinçlenmeye ve politikleşmeye— dönüştürmek ancak bilimin yol göstericiliğinde mümkündür. Kuşkusuz ki, önümüzde ivedi olarak anti-faşist görev durmaktadır: bu da K. Evren faşizminin yıkılmasıdır. Böyle bir görev ise faşizme karşı olan, K. Evren diktatörlüğüne karşı olan bütün toplumsal, siyasal güçlerin mücadelesini gerektirir. Ama işçi sınıfı politik hareketinin misyonu faşizmi devirmekle sınırlı değildir. İşçi sınıfı kendi iktidar mücadelesini, yani sosyalizmi en başa koyar ve tüm demokratik görevleri ona tabi kılar. Bu nedenle, bilimsel sosyalist politik bilincin (bilimsel sosyalizmin) işçi sınıfı çoğunluğu başta olmak üzere tüm emekçi katmanların ilerici kesimlerine ve ögelerine kavratılması ve bu bilinçlenmenin örgütlenme halinde somutlanması, *düşünsel gücün maddi güce dönüşmesi* ancak bilimsel sosyalizm ile mümkündür. İşçi sınıfı politik hareketi sadece faşizmden kurtuluşu değil, tüm olarak kapitalizmden kurtuluşu ana hedef olarak karşısına koymuştur. Sosyal kurtuluş ise ancak ve ancak —faşist olsun olmasın— burjuva iktidarının yıkılması, işçi sınıfı hegemonyasında emekçi halk iktidarının kurulması ile başlayabilir. Bu ise politik mücadele sorunudur, politik iktidarın fethedilmesi sorunudur. Dolayısiyle sadece işçi sınıfı değil, tüm emekçi-

leri nihai kurtuluşa götürecek yolun kılavuzu bilimsel sosyalizmde ve onun devlet ve devrim öğretisinde somutlanmaktadır.

Bugün içinde bulunduğumuz verili durumda uzun erimde işçi sınıfı ve emekçi halk iktidarı (Demokratik Halk İktidarı) için, güncel planda ise faşist diktatörlüğü yıkmak için mücadele ederken, sosyalist ve demokratik görevlerimiz açısından çok sıkı bir iç bağlantı vardır. Tüm tekelci sermaye iktidarına ve onun devletine karşı sosyalizm mücadelesi ile iktidardaki faşizme karşı siyasal demokrasi mücadelesi arasındaki bu bağlantı, karşımızdaki devletin militarist karakterinde en çarpıcı bir biçimde somutlanmaktadır. Bu nedenle, bugün faşizme ve onun dayanağı olan militarizme karşı mücadele ederken, militarizmin toplumdaki etkilerine, kitleler üzerindeki şartlandırmalarına, ordu konusundaki illüzyonlara karşı bilinçli bir ideolojik mücadele, faşizme karşı verdiğimiz politik mücadelenin ideolojik plandaki temel bileşeni olduğu gibi, anti-militarist ideolojik mücadelemiz bilimsel sosyalist iktidar mücadelemizdeki bilinçlendirme ve politikleştirme görevimizi de kolaylaştıracaktır.

Bir örnekle somutlayacak olursak, devletin tarafsız olmadığını, devletin tekelci burjuva devleti olduğunu, bu devletin ordusunun da tekelci burjuvazinin en şiddetli vurucu gücü olduğunu, ordu kurumunun işçi sınıfına ve emekçi halka karşı olduğunu bilimsel devlet ve devrim öğretisiyle emekçilere 1980 öncesinde ne denli anlatırsak anlatalım, bunlar çoğu emekçiye, hatta çoğu işçiye soyut gelebilirdi. Ama son üç yılın yaşanılan olaylarıyla, bugün grev çadırları 12 Eylül'de süngü zoruyla sökülmüş bir işçi, 12 Eylül'den önce toplu sözleşme pazarlığında 295 lira yövmiye zammını işverene kabul ettirdiği halde bu zammın az olduğunu bilerek greve devam eden, ama 12 Eylül darbesi gelince ancak 115 lira zam alan bir başka işçi, ya da ülkedeki en küçük fabrikaya kadar ücretleri Yüksek Hakem Kurulu tarafından, yani K. Evren'in kurduğu bir heyet tarafından belirlenen, grev ve diğer sendikal hakları K. Evren ve onun konseyinin yaptığı Cunta anayasası ve emirnameleriyle gaspedilen milyonlarca işçi, devletin de —ve kendisini devletin sahibi ilan eden— ordunun da kimin hizmetinde ve *kime karşı* olduğunu çok iyi görmüştür, devletin de, ordunun da asıl sahibinin işverenler olduğunu bizzat kendi yaşam deneyleriyle anlamaya başlamıştır.

Yazımızın en önemli yanı olarak emekçi kitlelerde anti-militarizmin gelişip yaygınlaşması konusunda şu noktaları bazı örneklerle vurgulamak istiyoruz:

- Özellikle Türk burjuva cumhuriyetinin kurulmasından bu yana resmi ideoloji eliyle ve burjuvazinin tüm araçlarıyla yurttaşların kafasında yaratılan ordu illüzyonu toplumun demokratikleşmesiyle, demokratik ve ilerici düşüncelerin yavaş yavaş kitlelere yayılmasıyla değişmeye başlamışsa da, ülkenin ekonomik ve politik çıkmazının iyice derinleştiği 1980'de pek çok yurttaşın gözünde o illüzyonun etkisi kendisini göstermiş ve ordunun müdahalesi pek çoklarınca beklenir ve hatta istenir olmuştur.

● Bu nedenle 12 Eylül darbesini, ne yazık ki, yurttaşların çoğunluğu tasvip etmişler, ya da "başka çare yoktu" gibilerinden tevekkülle karşılamışlardır. Fakat kısa zamanda Cunta'nın ve onun emrindeki ordunun içyüzü, politik misyonu onun ekonomik ve siyasal düzenlemeleri ve uygulamalarıyla yurttaşların geniş bir bölümünce kavranmaya başlanmıştır. Bu kez de "askerlerin bir an önce" gitmesi ve sivil bir rejimin gelmesi yurttaşların özlemi olmuştur.

● Bu yazının yazıldığı sırada 6 Kasım seçimleri henüz yapılmamıştı ama günlük hayatta herkesin gözlediği gibi yurttaşlar göstermelik seçimlere giren her üç partiye de itibar etmiyordu. Yapılan sağlıklı bir kamuoyu yoklamasına göre seçmenlerin % 73'ü seçim piyasasına girmiş üç partinin üçünü de tasvip etmiyordu. Sandık sonuçları ne olursa olsun, bu kamuoyu anketi seçmenin politik eğiliminin tablosunu gerçeğe bir hayli yakın olarak yansıtmaktadır. Bu tepki askeri yönetime karşı olan tepkidir. Hatta Özal'ın ve Calp'in partisini destekleyen seçmenler bile —önceden de olsa— bu partileri sivil idareye geçiş yolu zannetmektedirler.

● Askeri yönetime karşı olan tepki öyle bir raddeye gelmiştir ki, Özal partisi el altından "diğer iki partinin başkanı paşadır, sivil olan tek parti başkanı Özal'dır" diye propaganda yapmaktadırlar. Buna HP başkanı Necdet Calp çok sinirlenmiş olacak ki, kendisinin paşa veya general olmadığını, sivil olduğunu söylemiş ve —Özal'ı kastederek— tek sivil parti başkanının Özal olduğu yolundaki propagandanın maksatlı olarak yayıldığını belirterek kendisinin de sivil olduğunu ispat etmek gereği duymuştur. (Milliyet 18.10.1983).

Bu nokta basit bir örnek gibi gözükse bile, gerçekte hayli önemlidir ve ilginçtir.

Birincisi, seçim platformunda sivil olmak bir avantaj, asker olmak ise bir dezavantaj haline gelmiştir. Cunta'nın güdümü ve icazeti altında kurulan partilerden bir tanesi (Anavatan), diğer iki parti başkanının paşa, general olduğunu yayarak kendisine oy toplamaya çalışmaktadır. Diğer iki parti başkanından asker olmayanı ise kendisine asker denilmesinin oy kaybına yol açacağını düşünerek, kendisinin asker olmadığını açıklamak gereğini duymaktadır.

İkincisi ise, "diğer iki parti başkanı askerdir, generaldir, paşadır" diye propaganda yapan partinin başkanı Özal, K. Evren Cuntası'nın emrinde, onun sivil görünümlü askeri hükümetinin içinde iki yıla yakın süreyle ekonomik işleri yürüten başbakan yardımcılığı yapmıştır... "Ben ne paşayım, ne de generalim" diyerek oy almaya çalışan Necdet Calp ise, iki buçuk yıl süreyle (Cunta'nın siyaset sahnesi açılana ve kendisine şike bir parti kurma emri verilene kadar) Cunta hükümetinin asker başbakanı Ulusu'ya müsteşarlık yapmıştır.

Yani askeri yönetimin emrinde ve içinde başbakan yardımcılığı ve başbakan müsteşarlığı gibi çok önemli iki mevkide uzun süre hizmet yapmış olan bu iki kişi, şimdi sivil olduklarını ispat ederek yurttaşlar-

dan oy alma yarışına çıkmışlardır.

Bu gösterge, 12 Eylül darbesini memnunlukla karşılayan, ya da kendisini çaresiz hissettiği için buna razı olan geniş yurttaş kitlesinin üç yıl içinde askeri rejime ve orduya bakışının nasıl da değiştiğinin bir işareti olarak önem taşımaktadır.

● Elbette orduya ve generallerine duyulan bu tepki kitlelerin ordu ve devlet konusunda bilimsel bilince ulaştığı anlamına gelmez. Böyle bir bilinçlenme kuşkusuz ki, bilimsel sosyalist hareketin uzun ve sabırlı çalışmaları sonunda gerçekleşecektir. Ama üç yıldan beri süregelen askeri-faşist diktatörlük altında kitleler ordu konusunda eski şartlanmalarından sıyrılmaya başlamışlardır. Faşist diktatörlüğe karşı mücadelede anti-militarist ideolojik çalışma bilimsel sosyalist politikleşme sürecini de hızlandıracaktır.

ORDU VE DEMOKRASİ

Burjuva demokrasilerinde devlet kurum olarak anti-demokratiktir, ama verilen uzun ve çileli demokratik mücadelelerin bir sonucu olarak bu burjuva devletlerinde bile demokratik kurumlar bulunur. Örneğin işçi sınıfı politik partisinin ve diğer ilerici partilerin de temsil edildiği ve serbest seçimlerle oluşmuş parlamento, bu parlamentonun yapacağı anti-demokratik yasaları inceleyen Anayasa Mahkemesi, icra organının kanunsuz uygulamalarını durduracak Yüksek Mahkeme (Türkiye'deki Danıştay ve Yargıtay, çoğu batı ülkesinde tek bir yüksek mahkemede birleşmiştir), özerk Radyo-TV, özerk üniversite, serbest seçimle oluşan yerel yönetimler vb. gibi kurumlar burjuva demokrasilerindeki devletin demokratik kurumlarıdır.

Burjuva ordusuna gelince, en demokratik burjuva devletinde bile, ordu, devletin en anti-demokratik kurumudur. En gelişkin burjuva demokratik devlet bile, burjuvazinin diktatörlük kurumu olarak gericidir, ama bu gericiliğin en fazla somutlandığı yer burjuva ordusudur.

Bugün en demokratik kapitalist ülkelerde bile bu böyledir. Ordu bir kurum olarak gericiliğin kalesidir. Birincisi, yargı organından ve çeşitli burjuva demokratik kurumlardan farklı olarak ordunun ana misyonu burjuva diktatörlüğünün bekçiliğidir. İkincisi, —burjuva ordusunun emekçi halka karşı anti-demokratik misyonunun yanısıra— ordunun kendi içinde de demokrasi yoktur. Herşey emir-kumanda zinciriyle belirlenir. Ne erlerin söz hakkı vardır, ne seçimlerle oluşan organlar, ne toplu tartışmalar, ne de astın üste itirazı.. bunların hiç birisi burjuva ordusunda sözkonusu değildir. Burjuva devletinin en merkeziyetçi, en otoriter kurumudur ordu. Yukardan aşağıya doğru daima emir gelir, komuta gelir, aşağıdan yukarı doğru ise sadece ve sadece itaat beklenir. Ne itiraz, ne demokrasi, ne tartışma, hiç bir şey.

En gevşek disiplinli burjuva ordusunda bile esas olan disiplindir, yani kayıtsız şartsız itaattir. İşte böyle bir kurum içindeki görevliler —profesyonel askerler— elbette demokratizm fikrini taşımayacaklar-

dır. Çünkü demokratizm, bu ordunun, onun hiyerarşik disiplininin doğasına aykırıdır.

Denilebilir ki, gelişmiş kapitalist ülkelerde toplumun demokratikleşme düzeyinin yüksek olmasına, ve yaşam standartlarının geri kapitalist ülkelere nazaran gelişkin bulunmasına paralel olarak erlerin yaşam koşulları —Türkiye ve benzeri ülkelerdekinden— daha iyidir. Gene o burjuva ordusunda erler üzerindeki subay otoritesi Türkiye'deki gibi bir hakaret ve zulüm mekanizması halinde değildir. Ya da hiç değilse erlerin saçına sakalına, bıyığına, kışla disiplininin dışında —erlerin insanca yaşayabilecekleri— 48 saatlik hafta sonu izinleri, evli erlerin akşamları evlerine gidebilmeleri vb. gibi çeşitli hakları vardır. Keza subaylar arasındaki ilişkilerde, astlar üstlerinin karşısında Türk ordusundaki kadar kullaşmış değildirler.

Ama gene de tekelci burjuvazinin egemen olduğu her ülkede burjuva ordusunun *niteliği* öz olarak aynıdır: yani ordu böyle ülkelerde devletin en anti-demokratik kurumudur.

Bu niteliğinden dolayıdır ki, tekelci burjuvazi kendi egemenliğini olağan yollardan sürdüremez duruma gelince, bu kuruma sarılır ve diktatörlüğünü ordu eliyle sağlamlaştırıp, sürdürmeye çalışır.

İstisnasız olarak yeryüzündeki gelmiş geçmiş bütün faşist rejimlerin asli dayanağı ve ana aracı ordu olmuştur. Macaristan'da 1919'da kurulan kısa ömürlü proletarya diktatörlüğünü —Romen ordularının da yardımıyla— yıkarak iktidara yerleşen Horti emrindeki Macar ordusuyla birlikte daha sonra uzun yıllar Hitler'in en sadık uşağı olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrasının yıkıntıları arasında İtalya'da Benito Mussolini sivil bir parti eliyle güçlenmeye başlamış, başlangıçta faşyo adlı üniformalı faşist çetelerle bir süre işini görüp sonra, 1922'de dört ordu generaliyle Roma'ya yürüyerek iktidarı almış ve sonuna kadar ancak İtalyan ordusuyla —ve Hitler'in orduları desteğinde— ayakta kalmıştır. Tarihin gelmiş geçmiş en azılı faşisti Hitler de önce SA'lar —ve SS'ler— denilen faşist para-militer gruplar yoluyla iş görmüş, derken finans kapitalinin en gerici, en şoven, en emperyalist ögelerini temsilen iktidara getirilmiş ve Alman ordusu eliyle tarihin en korkunç militarist rejimini kurmuştur. Japon faşizmi de ordu sayesinde getirilmiştir.

Gene aynı yıllarda İspanya'da komünistlerin, sosyalistlerin ve radikallerin ortak koalisyonu olan cumhuriyet hükümetine karşı Fas'daki sömürge ordusu komutanı General Franko emrindeki orduyla İspanya'ya gelip gerici iç savaşı başlatmıştı, bu savaşı İspanyol ordusu sayesinde kazanarak aynı orduya yaslanmak suretiyle kırk yıl iktidarda kalmıştır. 1925'de kurulan Portekiz faşizmi, 20'li ve 30'lu yıllarda Balkanlarda kurulan faşist diktatörlükler hep ordu eliyle gerçekleştirilmiştir.

Latin Amerika'dan Albaylar Cuntası'nın Yunanistan'ına, Endonezya'da ilerici, anti-emperyalist Sihanuk yönetimini yıkarak 1 milyon komünisti ve ilericiyi katleden, halen de iktidarda bulunan Suharto diktatörlüğünden, Ziya-ül Hak ve Kenan Evren diktatörlüklerine, eski Güney Vietnam'daki işbirlikçi-faşist Van Tiyö, Kao-Ki Kamboçya'daki Lon

Nol rejimlerinden, Tayland ve Filipinler'deki faşist diktatörlüklere kadar dünyanın her yerindeki faşist iktidarlar daima ve daima ordular aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve ordular aracılığıyla ayakta kalmıştır.

Bütün bu örnekler ordunun burjuva devletindeki en gerici kurum olduğu gerçeğinin defalarca, yeniden ve yeniden ispatlanmasıdır.

Bu nedenle kapitalist bir ülke sadece tekelci burjuva iktidarının yıkılması ve işçi sınıfı iktidarının kurulması için verilen sosyalist mücadele değil, aynı zamanda güncel planda toplumun ve devletin demokratikleşmesi, güncel demokratik hak ve özgürlüklerin kazanılması, varolanlarının geliştirilmesi için verilen geçici mücadele açısından da orduya ve onun misyonuna karşı anti-militarist karakter taşıması son derece önemlidir, sadece önemli değil, aynı zamanda kaçınılmazdır.

Türkiye öylesine militarizmin vesayeti altındadır ki, toplumun sivilleşmesi, resmi ideolojideki militarizme ve sosyal-siyasal yaşam üzerindeki askeri etkenlere karşı mücadelede başarı kazanılması, toplumun demokratikleştirilmesi mücadelesiyle adeta özdeştir.

Askeri-faşist diktatörlüğün sultası altında geçen son yıllarda kitlelerde ordu üzerine şartlanmalar ve illüzyonlar yıkılmaya yüz tutmuş olsa bile, kabul etmek gerekir ki bu köklü şartlanmalar ve tarihten bu yana uzanan militarist zihniyetin 60 yıldır dozajı arttırılarak sürüp gelen şovenist propagandaların toplumdaki, kitleler üzerindeki izleri hayli derindir ve öyle birkaç yıllık bir askeri rejimle silinip gidecek türden değildir.

Hele hele militarizmin kendisini kemalizm biçiminde ortaya koyması ve kemalizmin pek çok ilerici aydın tarafından, geniş demokratik kesimler tarafından dahi henüz reddedilmiş olmaması nedeniyle, militarizm Mustafa Kemal'in üniformalı hayaleti içinde etkisini toplumda güçlü bir şekilde hissettirmeye devam edecektir.

Üstelik de Türkiye dünyanın şu anda en gergin bölgesinde Orta Doğu denilen barut fıçısının içindedir. Orta Doğu'daki çok yönlü bunalımın yakın yıllar içinde sona ermeyeceği, Amerikan emperyalizminin Orta Doğu'dan kolay kolay tasını tarağını toplayıp gitmeyeceği, tersine Orta Doğu'ya yerleşme konusunda yeni mevziler peşinde koştuğu ve bunun için herşeyi göze aldığı bilinmektedir. Böyle olunca da, Türkiye Cumhuriyeti emperyalizmin güdümünde her türlü provokasyona açık bir devlet olarak önümüzdeki yıllarda binbir kombinezonun içine girecektir. Türkiye'de öteden beri sürüp gelen Amerikan üslerine ve tesislerine ek olarak, SİA adlı yeni Türk-Amerikan ikili askeri antlaşlası, daha sonra kurulan ikili askeri blok, 10 kadar havaalanının Amerikan Çevik Kuvvetlerine uygun olarak genişletilmesi, gibi yeni gelişmeler Türkiye'nin ABD lehine bölgede maceralara hazır olduğunu göstermiştir ve Irak Kürdistanı'na yönelik iki askeri harekât bunun ilk belirtileridir. Bütün bunlara Kıbrıs ve Ege sorunları, Türk-Yunan anlaşmazlığı da eklenince, önümüzdeki yılların Türk militarizminin ve şovenizminin büsbütün azgınlaştırılmasına gebe olduğu açıkça görülür.

Bir başka deyişle, içerde giderek derinleşen ekonomik çıkmaz ve

kitlelerin artan yoksulluğu, hoşnutsuzluğu toplumsal muhalefetin yükselmesini, yani sınıf mücadelesinin kızışmasını getirirken, Türk faşizmi burjuva despotizminin doruğu olarak sınıf mücadelesine karşı koyacaktır. Bu, Orta Doğu'daki gerginlik ve Amerikan maceracılığı ile birleşince militarist propagandalar, şartlandırmalar kitlelerin üzerinden eksik edilmeyecektir.

İşte bu perspektifte militarizme karşı verilen mücadele, anti-faşist demokratik mücadeleyle özdeş olarak sürdürülecektir.

TÜRK MİLİTARİZMİNİN YENİ KONAĞI: 12 EYLÜL FAŞİZMİ

Çeşitli vesilelerle de söylediğimiz gibi, 12 Eylül'den bu yana geçen üç yıl içinde K. Evren Cuntası devleti faşistleştirmek için bir dizi üstyapı değişiklikleri yaparken, bu doğal olarak devletin daha da militaristleştirilmesi sayesinde olmuştur. Böylece 12 Eylül öncesinde zaten burjuva demokratik bir nitelik taşımayan —burjuva demokratik kurumları son derece az ve kısıtlı olan, kumandanların bir çeşit ipoteği altında tutulan, sıkıyönetimlerle yürütülen— Türk devletindeki son demokratik kırıntalar da yokedilmiş ve devlet askerlerin kontrolünde faşistleştirilmiştir.

Militarizmin soyut ve genel bir kavram olmadığı, 12 Eylül faşizmi ile birlikte ve K. Evren Cuntası eliyle daha da öteye götürüldüğü bir gerçektir.

Cunta'nın üç yıl içinde yaptığı ve uzun erimde kalıcı kılmaya çalıştığı şey devletin askerileştirilmesi ve faşistleştirilmesi, toplumun da böyle faşist-militarist bir rejim altında köleleştirilmesi çabaları olmuştur.

GERÇEK Gazetesinin 1981 Mart sayısının başyazısında bu çabaları *"Devletin Askerileştirilmesi ve Faşistleştirilmesi"* adlı yazıda şöyle özetlemiştik:

"...Generaller Cuntası'nın son aylarda giderek hızla sürdürdüğü bir başka eylem de, devletin faşistleştirilme sürecine paralel olarak, devletin aynı zamanda askerileştirilmesidir.

Cunta, tekelci sermayenin ileriki yıllardaki diktatörlüğünü sağlam tutmak adına, kuşkusuz ki, faşist bir polis devleti statüsünü, bunun için gerekli hukuki düzenlemeleri yapacaktır. Ve bu arada, askeri hiyerarşinin bürokratik mekanizma içindeki rolünü ve etkinliğini arttıracak hükümler getirecektir. Yani sadece öyle bir faşist devletinde en üst kumanda kademesinin politikaya müdahale ve herşeyin üstünde bir politik otorite olabilmesini sağlamakla kalmayacaktır. Olağanüstü Hal Yasası ve benzeri bir dizi yeni faşist yasayla birlikte, sadece üst kademenin değil, bütün askeri emir-kumanda zincirinin devlet hayatında belirleyici olabilmesini sağlayacak tedbirler getirecektir. Böylelikle ortaya Brezilya tipi ya da Güney Kore tipi bir yarı-askeri, faşist polis devleti çıkarılmış olacak. Bu arada parlamentonun burjuva demokratik bir karakter taşıma-

sına izin verilmeyeceği gibi, zamanla böyle bir burjuva demokratik yapı oluşsa bile, onun yetkileri ve olanakları kısıtlı kalacaktır. Bir başka deyişle, yürütme organı herşeyin, yasamanın da, yargının da üstünde olacaktır. Sadece bu kadarla da kalmayacak; sivil hükümetin birçok siyasal konudaki yetkisi de kanunlarla, nizamlarla yarı-askerileştirilmiş bir devlet yapısı içinde kısıtlanmış olacaktır.

Bütün bu sözünü ettiğimiz askerileştirme çabaları, uzun erimlidir. Cunta bir yandan bu hazırlıklar içindeyken, öte yandan şimdiki statüyü de pratikte daha da askerileştirmek için son hızla yol almaktadır. Bütün illerdeki sıkıyönetim komutanları olağanüstü siyasal yetkilerle İçişleri Bakanlığı hiyerarşisini bir yana itmişler; vali, kaymakam ve nahiye müdürleri hiyerarşisini sadece kırtasiyeciliğe indirgemişler; devletin yapısı, ordu emir-kumanda zinciri içine alınmıştır. Bu askeri makamlar ve irili-ufaklı bütün garnizonlar, küçük yerleşme birimlerine kadar, toplumsal hayati kendi askeri anlayışlarına göre düzenlemektedir. Belediyelere, il genel meclislerine, hatta temizlik, aydınlatma, vb. hizmetlerine varıncaya kadar herşeye el atmakta, herşeyi asker kafasıyla yönetmeye kalkışmaktadır. Bu 12 Eylül'ün ilk günlerinde başlatılan güdümlü bir askeri politikadır. Böylece 12 Eylül'ün generalleri sadece merkezi devlet kontrolünü ellerine almakla kalmayıp devletin en alt birimlerine kadar onu ele geçirmeyi ve kendi anlayışlarına uygun bir hiyerarşik yapıyı oluşturmayı kafalarına koşmuşlardır. Ancak bu sayede ülke çapında genel bir siyasal devlet terörü ve zulüm kasırgası estirmeyi sağlamışlar ve devlet organlarını da hızla faşistleştirmeye girişmişlerdir. Cunta, bununla da yetinmemiş; siyaset ve sınıf mücadelesi dışında da toplum hayatına el atmış; trafikten sokak levhalarına, kıyı düzenlemesinden duvar boyalarına, ya da kiraathanelerin işleyiş biçimine varıncaya kadar, tüm yurttaşların gündelik yaşantısına el atmıştır. Bu, faşizmin en bilinen özelliklerindendir. Çünkü faşizmi yalınkat bir siyasal baskı mekanizması olarak görmemek gerekir. Hiç kuşkusuz devlet, esas olarak siyasal bir kurum olduğu için, bir siyasal baskı aracıdır. Ama faşist devlet, bu baskı mekanizmasının her türlü burjuva demokratik anlayıştan ve elamandan arındırılmış en zorba biçimidir.

Ne var ki, devletin, hizmet sektöründen, belli üretimlere, oradan çeşitli teknik hizmetlere kadar başka seksiyonları da vardır. İşte faşizm, aynı zamanda bu devlet seksiyonlarını da, —doğrudan siyaset içinde olmayan— bu teknik vb. kurumularını da faşistleştirir.

Faşist bir merkezi yönetim bununla da kalmaz; tüm ülkede estirilen faşist devlet terörüne, yani bütün siyasal ve sınıfsal baskısına ek olarak, tek tek kişilerin —politika dışı— özel hayatlarına da müdahele ederek, onları bütünüyle köleleştirmeyi amaçlar. Faşist anlayış, aynı zamanda militarist anlayışın ikiz kardeşi olduğu için, faşizm, her yurttaşın —politik düşünce sahibi olmasa bile— her yurttaşın özel hayatında bile baskı kurmayı amaçlar. Böylece kitleleri sadece toplu olarak ezmez. Aynı zamanda tek tek bireyler olarak da ezer. Halkın toplu ve çoğul yaşantısını baskı altına aldığı gibi, yurttaşların tek tek yaşantısını da kontrol e-

dip, kendi militarist anlayışına göre biçimlendirmeyi ister. Türkiye'deki faşist generaller çetesi de böyle yapmak dileğindedirler. Onlar yurttaşları, askeri cendere içinde köleleştirilmiş erler gibi görmek istemektedirler. Örneğin, bir askeri birlikte, bir erin hiçbir hürriyeti yoktur, herşey talimnameler, nizamnameler, bilmem hangi genelgeler ile belirlenip kısıtlanmıştır. Örneğin bir erin kaçta kalkacağı, kaçta jimnastik yapacağı, kaçta kahvaltıya çıkacağı, kaçta eğitime gideceğinden başlayarak, saat kaçta yatağa gireceğine varıncaya kadar her saati, her saniyesi askeri nizamlar ve birlik komutanları tarafından belirlenmiştir. Gene bir erin kendi küçücük askeri birlik birimi —diyelim ki kendi tabur alanı— içinde bile dolaşması yasaktır. O küçük alan içinde bile erin hangi binalara, hangi zamanlarda gidebileceği veya gidemiyeceği, tabur içinde hangi iç yollardan geçip, hangisinden geçemeyeceği, onun kumandanları tarafından belirlenir. İşte bir er nasıl ki böyle bir militarizm içinde köleleştirilmiş ise, faşist-militarist bir rejim de yurttaşların en küçük davranışlarını bile öyle sınırlamak ve biçimlendirmek ister. Yani genel olarak, topluluk olarak toplumu köleleştirmekle kalmayıp, tek tek bireyler olarak da kişiyi köleleştirip, mevcut düzene bağlamak ister.

Böylece faşizm, bir yandan ideolojik demagojilerle —örneğin şimdinin Türkiye'sinde atatürkçülükle— kişinin beynini yıkarken, öte yandan insan denilen şeyi tümüyle katledip, insanın insanlığını öldürmek ister. Çünkü ancak böyle bir insanın başkaldırmayacağını düşünür. Faşizmin özlediği insan, bir robot bile değildir; olsa olsa bir makina vidası gibidir.

İşte Ankara'daki generallerin de kendi akıldaneleri ve CİA'nın tecrübeli danışmanları sayesinde yapmak istedikleri budur.

Bu ise, faşizm açısından bir kadro meselesidir. Cunta bu kadroları nereden bulacaktır. Onun klasik faşistler gibi, devlet yönetimine gelmeden önce, hazırlanmış, eğitilmiş SS'leri, SA'ları, ya da fascio'ları yoktur. Ve muhtemeldir ki, Cunta, başı sıkıştıkça, şimdi dağılmış olan eski Bozkurt sürülerini, eski Türkeş komando taburlarının serseri mayınlarını ve işine gelen sivil faşist kadroları bu amaçla istihdam etmeye başlayacaktır.

Ama şu anda, Cunta aşağı doğru örgütlenirken, kadro olarak emekli askerleri kullanmaktadır. Devlet dairelerinden teknik birimlere, oralardan hastanelere ve benzeri türden sivil alanlara kadar, sayısız devlet ya da belediye biriminde akıl almayacak kadar çok sayıdaki emekli subaya görev ve yetki verilmektedir. Bir başka deyişle, Nazi Almanyasında Nazi partisi üyelerinin en küçük birimlere kadar gördüğü —denetleme, ihbar ve yıldırma— işini, bugün atatürkçü emekli subaylar üstlenmiştir. Ola ki, Kenan Evren, Ocak ayında Konya'da "Bu memleket daha nice gerçek devlet adamları" yetiştirir diyerek kendisini ve şurekâsını kastederken, o şurekânın çömezleri olarak da, işte böyle sayıları onbinleri bulan atatürkçü zabit eskilerine güvenmektedir. ....."

Bu süreçte, militarist propaganda da boyuna tırmandırıldı. Toplumu ve onun bireylerini köleleştirmek için K. Evren Cuntası kitleler üze-

rindeki ordu illüzyonunu kullanarak yoğun bir beyin yıkama kampanyasına başvurdu. Televizyonlarda askeri törenlerden, askeri nutuklardan geçilmez oldu. Cunta'nın beyin yıkayıcılığı öylesine had safhaya vardı ki, bilmem hangi askeri okulunu mezuniyet töreninden, bilmem hangi alayın sancak törenine kadar istisnasız her gün televizyonda yurttaşlara üniformalar ve üniformalı nutuklar, anti-komünist, şovenist ve militarist isterik çığlıkları dinletilir oldu.

Bunun için militarizm işi sloganlaştırmaya kadar vardırdı. Örneğin öteden beri gelen "asker millet" sözünü bile "ordu millet", "ordulaşmış millet" haline getirdi. Zira Türk militarizminin büyük kumandanları "asker millet" olmayı yeterli bulmamışlardı. Çünkü onlara göre 45 milyonluk Türkiye başıbozuk askerlerden oluşmuştu. Asker olmak iyiydi, ama başıbozuk asker görmeye Cunta'nın tamammülü yoktu. Bu başıbozuk askerleri *ordulaştırmak*, tıpkı kahraman Türk ordusu gibi sınırsız bir disiplin içine ve hot-zot altına almak, onları sopayla adam edip, mum gibi yapmak gerekliydi.

GERÇEK Gazetesi, Şubat 1983 tarihli sayısında, yayınladığı *"Ordulaşmış Millet"* başlıklı yazıda, Cunta'nın militarist beyin yıkama gayretlerini istihzalı bir üslupla şöyle dile getiriyordu:

"... 'Milletin bağrından çıkan ordu' yetmemiş, 'ordusuyla bütünleşmiş millet' de pek tatmin etmemiş olacak ki, generaller milleti toptan ordulaştırmışlar. Daha doğrusu bunu kafaya koymuşlar. Emir ve komuta zinciri altında 'çakı gibi' bir toplum. 'Yat' dedin mi yatıp, 'kalk' dedin mi kalkan, ağzı var dili yok, rap-raplı ve topuk çarpmalı bir toplum. Düşünmeyen, soru sormayan, gerektiğinde küfürle sopayla yola getirilen, ağzından 'başüstüne' ve 'sağol'dan başka lâf zinhar çıkmayan insanlardan oluşmuş 'sımsıkı' bir toplum. Astın-üstü saydığı, üstün astı dövdüğü, seçimsiz ama atamalı, hak hukuk yerine hot-zot ve emirnamelerle yönetilen bir organizma. Toplum değil dev bir ordu: Tekdüze, tek sesli, tektip, tekrenk ve tek başlı. İşte faşizm!..

12 Eylül'den bu yana, TV'den, radyodan, gazete ve dergilerden günde beş vakit bunları kıraat ediyoruz. Zaten bu toplumda ne çıkmışsa hep Harp Okulu'ndan çıkmıştır. Başta Ulu Önder, Büyük Kurtarıcı, falan filan olmak üzere herkes oradan yetişmiştir. Başka yerden adam çıkmamıştır. Medeniyeti ülkeye sokup en ücra köşelere kadar yayan ordu, bilimi, sanatı geliştiren ordu, millete okuma yazma öğretip tatbikatlar esnasında halka aspirin dağıtan ve dahi Kızılay'a kan sağlayan yine ordu. Kore'yi kurtarıp, biçare Çin'lilere korkudan Çin Seddi'ni yaptıranlar yine bizim ordu. Zaten bizim şanlı ordumuz tarihte hiç yenilmemiştir. Bir iki kere, müttefikleri yenildiği için o da mağlup sayılmıştır. Bizde askerler her işten anlar. Anayasaları hep ordu yapmıştır. (Ve nedense yine hep kendi bozmuştur.) Bu memlekette emekli ve muvazzaf subaylardan başka belediye başkanı, muhtar, şirket idare meclisi heyet azası, TRT Genel Müdürü, federasyon başkanı, vs. olabilecek daha iyi adam bulunamaz. Jandarma Komutanlığı Armoni Mızıkasının çaldığından gayri müzik, "General Patton"dan daha iyi film yoktur. Askeri okul-

lardan iyi okul, sancak devir teslim törenlerinden iyi haber, Silahlı Kuvvetler Gücü'nden başka takım yoktur. Besteciler, şairler, ressamlar hep askerdir. Hele birde son Genel Kurmay Başkanı vardır ki, — cübbeli bir Prof.'un Evren ve TV kameraları önünde va'zettiğine göre — kendileri "basiretli, dirayetli, hamiyetli, bilgili ve fevkalade cesaretli" bir kişidir. Herşeyi bilir, görür, her işe burnunu sokar, herşeye kadirdir...

Militarizm, faşist ideolojinin anti-komünizm, şovenizm ve ırkçılık gibi temel bileşenlerinden biridir. Hele faşizmin dayanağı bir faşist parti değilde silahlı kuvvetler ise, bu husus iyice ön plana çıkmaktadır. Ayrıca sözkonusu ülke, demokratikleşme süreci üzerinde dönem dönem azalıp çoğalan, ama hiç eksik olmayan bir militer vesayetin varolduğu Türkiye gibi bir ülke ise, üstelik militer, yarı-militer bir rejim anlayışı ile örülen kemalizmin ilerici-demokrat aydınlara dek uzanan yaygın etkileri var ise bunlara ilaveten gelenek ve görenekleri ile demokrasinin "d"siyle dahi uzak yakın ilgisi olmayan bir ordu iktidarı gaspetmiş ve bu fiili durumu sürekli kılıp meşru gösterme yollarını arıyor ise, azgınca sürdürülen bütün bu militarist şartlandırma çabalarının nedeni ve zemini açığa çıkar.

Elbette bu durum, aynı zamanda anti-militarist mücadelenin hayati önemini ve gerekliliğini ortaya koyar. Bu mücadelenin, barış düşmanlığına, savaş kışkırtıcılığına, silahlanma yarışına ve yayılmacı eğilimlere karşı mücadeleyi de doğrudan içerdiği açıktır. Çünkü bütün bunlar militarizmin uzantıları olup Evren Cuntası için de fazlasıyla geçerlidir. Bu noktada, barış ve demokrasi mücadelesinin içiçeliği bir kez daha görülmektedir.

Bugün, kemalist illüzyonların etkisinde oldukları için kimi namuslu demokrat aydınlara dahi, anti-faşist mücadelenin anti-militarist olmaksızın sürdürülemeyeceğini, anti-militarizmin demokrasi mücadelesinin olmazsa olmaz nitelikte bir unsuru olduğunu, bu yüzden militarizmin her tür tezahürüne karşı kararlı ve azimli bir mücadele sürdürmek gerektiğini anlatmak zorunda kalıyorsak, yani asgari demokratik bilincin bir gereği olan bu gerçeği demokratlara anlatmak, kavratmak görevi yine biz komünistlere düşüyorsa, sırf bu bile anti-militarist mücadelenin ne denli önem taşıdığını kendiliğinden göstermeye yeterlidir."

K.Evren Cuntası devletin militarizasyonu ve uzun erimli bir faşizmin kurumlaştırılması için yaptığı bütün düzenlemelerin yanısıra, militarist ideolojiyi topluma yerleştirmek için kendi kontrolündeki kitle haberleşme araçlarını kullanmıştır.

Azgınlaşan bu militarist politika 6 Kasım seçimlerinden sonra da devam edecektir.

Dolayısiyle işçi sınıfı sosyalistleri başta olmak üzere tüm ilerici, demokratik güçlerin, toplumun demokratikleşmesi doğrultusunda faşizme karşı sürdürecekleri mücadele, onun ikiz kardeşi militarizme karşı mücadele ile bir bütün oluşturacaktır.

12 Eylül darbesinin sadece yeterince politikleşmemiş kitle kesimleri tarafından değil, ilerici, demokrat aydınların büyük bir bölümünce de memnunlukla karşılanması tarihsel ve sınıfsal özellikleriyle başlı başına işlenmesi gereken bir husustur. Bu nedenle, Türkiye'nin burjuva devriminden bu yana aydınların siyasal davranışlarını belirleyen sınıfsal ve ideolojik özellikleri yazımızın ikinci bölümünde gelecek sayımızda ele alacağız.

Mevcut Durumun Analizi Ve Gelecek İçin Köşe Taşları

Yuri Andropov
SBKP MK
Genel Sekreteri

Aşağıdaki konuşma SBKP MK Genel Sekreteri Yuri Andropov tarafından SBKP MK plenumunun 15.Haziran 1983 tarihli toplantısında yapılmıştır.

Yoldaşlar,

Plenum toplantımız, parti çalışmasının temel sorunlarından birini, komünist inşaanın en önemli bileşenlerinden birini görüşüyor. Partinin bugünkü koşullar içerisinde ideolojik çalışmada en temel görevleri nelerdir?

Birincisi, tüm ideolojik, eğitim ve propaganda çalışmalarımız partinin gelişmiş sosyalizmin mükemmelleştirilmesi sürecinde çözmekte olduğu büyük ve karmaşık sorunların düzeyine kararlıca yükseltilmelidir. Her düzeydeki parti komitesinin ve parti örgütünün kavraması gerekir ki, üzerinde durdukları diğer sorunlar (ekonomik, örgütsel ve diğerleri) ne kadar önemli olursa olsunlar, ideolojik görevler sürekli ön planda tutulmalıdır. Bu çalışmadaki eksikliklerin ve insanların bilincinin yeterince olgunlaşmamasının hangi ciddi zararlara yol açtığını çok iyi görüyoruz. Öte yandan, ideolojik çalışma etkinleştiğinde, kitlelerin halkın hayati çıkarlarıyla uyum içerisinde olan partinin politikasını kavrayıp, onu kendilerinin yegane politikası olarak benimsediklerinde ilerleme hızının nasıl arttığını bugün çok iyi görüyoruz.

İkincisi, bizde çok zengin aydınlatma ve eğitim araçları bulunmaktadır. Bunlar basın, televizyon, radyo, sözlü propaganda ve değişik türdeki eğitim kuruluşlarının büyük ağıdır. Bütün bunlar, K. U. Çernenko yoldaşın raporunda ve tartışmalarda geniş şekilde yer aldılar. Önemli olan, bütün bu araçları daha doğru kullanmak, onları Sovyet insanının önemli ölçüde gelişmiş eğitim düzeyini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak daha etkin ve daha yaratıcı olarak uygulamaktır. Bu konuda daha öğreneceğimiz çok şey var ve bu yoldaki esas handikaplar şekilcilik, şablonculuk, ürkeklik ve düşünme tembelliğidir. Ve şunu da kabul etmek

zorundayız ki, komünistlerin ve sosyalist toplumumuzun tüm yurttaşların bilincinin şekillenmesi, yalnız meslekleri olduğu için bu konuyla ilgilenen ideologların, propagandacıların ve kitle iletişim araçlarında çalışanların işi değildir. Bu, tüm partinin görevidir.

Üçüncüsü, kadro sorunudur. Cumhuriyetlerde, bölgelerde, illerde, şehirlerde ve semtlerdeki tüm parti komitelerinde nüfusun değişik kesimleriyle –işçilerle, kolhozcularla, aydınlarla ve gençlerle– ideolojik çalışma yapmaya yetenekli ve bu işin sorumluluğunu taşıyabilecek uygun, eğitilmiş kadrolar bulunmalıdır. Bunlar, sayılan, eğitilmiş kişiler olmalıdır. Bunlar için gerekli şartlar yaratılmalı ve onların sistematik gelişmeleri sağlanmalıdır. Bu kadroların çalışmalarını değerlendirirken tek bir ölçüt olmalıdır: kitlelerin politik bilincinin ve çalışma aktivitesinin düzeyi.

Dördüncüsü, toplumsal bilimler ve özellikle ekonomik bilimler alanında, araştırma kuruluşlarımızın ve tek tek her bilim adamının çalışmasında yeni, çok daha yüksek bir ideolojik-teorik çalışma düzeyi mutlaka sağlanmalıdır. Hayatın toplumumuzun önüne koyduğu gerçek ve pratik görevlere kararlı bir dönüşün sağlanması gerekir. Bu görevlerin çözümlenmesi için toplumsal bilimler, doğal bilimlerle aynı ölçüde partiye ve tüm halka etkin şekilde yardımcı olmalıdır.

Beşincisi, politik aydınlatma ve kitlelerin siyasi eğitimi sistemindeki çalışma sitilinin değişmesi büyük bir rol oynamalıdır. Şekilciliğe ve şu ya da bu genel tezin yaşamdan kopuk şekilde mekanik olarak ezberlenmesine, (ya da kağıttan ezbere okunmasına) bir son verilmelidir. Siyasal eğitimin özü, herkesin partinin günümüz koşullarındaki politikasını daha derinden kavraması, edindiği bilgileri pratikte uygulamasını bilmesi, kendi sorumluluğunun bilincinde olması ve bunu gerçekten yerine getirmesidir.

Altıncısı, bütün eğitim ve propaganda çalışmalarında insanlığın bugünkü tarihsel dönemin özelliği sürekli göz önünde tutulmalıdır. Ve bu dönemi belirleyen birbirine taban tabana zıt iki ayrı dünya görüşünün, iki politik temel doğrultunun –sosyalizmin ve emperyalizmin– tüm savaş sonrası dönemden bu yana eşi görülmedik bir şiddet ve keskinlikte çatışmasıdır. Gezegenimizdeki milyarlarca insanın kafasını ve kalbini kazanmak için mücadele edilmektedir. Ve insanlığın geleceği hiç de küçük olmayan ölçüde bu ideolojik mücadelenin sonucuna bağlıdır. Bu nedenledir ki, sosyalist toplum hakkındaki gerçeği, onun yararlarını ve barış politikasını tüm dünyadaki en geniş halk kitlelerine kolay anlaşılır ve inandırıcı bir şekilde ulaştırma yeteneği olağanüstü önem taşımaktadır. Yalancı ve yıkıcı emperyalist propagandanın foyasını açığa çıkarma yeteneği daha az önemli değildir. İyi düşünülmüş, birleşik, dinamik ve etkili bir karşı-propaganda sistemine ihtiyacımız var.

Kısacası, ideolojik alanda yapmamız gereken çok şeyler var ve geciktirmeden işe başlamak gerekiyor.

Ancak, en etkileyici ve ilgi çekici propaganda, en nitelikli ve akıllıca düzenlenmiş eğitim, en büyük yetenek bile, eğer bunlar yaşamın günümüzdeki gerçekleriyle bağlantılı ve ileriye giden yolu gösteren derin fikirlerle doldurulmamışsa, hedefine varamazlar. Bu anlamda, SBKP XXVI. Kongre kararları üzerine hazırlanmakta olan parti programının yeni metni, partinin ideolojik ve tüm çalışmalarında olağanüstü önemde bir rol oynayacaktır.

Şimdiki parti programı, kongrenin ilgili kararında da tespit edildiği gibi, dünyadaki toplumsal gelişmenin kanuniyetlerini, partinin ve Sovyet halkının komünizm için verdiği mücadelenin amaçlarını ve temel görevlerini genel olarak doğru saptamaktadır. Programın genel tezleri hayatın kendisi tarafından kanıtlanmıştır. Programda yazılanların çoğu daha şimdiden yerine getirildi. Fakat aynı zamanda programın kararlarından bazıları –açıkça söylemek gerekir ki– gerçeklerden kopukluk, acelecilik ve gereksiz ayrıntı unsurları taşıdıkları için, zaman sınavını tam olarak başaramadılar. Şüphesiz, son iki on yılda hem Sovyet toplumunun ve sosyalizmin diğer ülkelerinin yaşamında, hem de toplam olarak dünya ölçüsündeki gelişmede birçok önemli değişiklikler oldu. Bütün bunlar derin bir teorik incelemeyi gerekli kılıyor ve partinin iç ve dış politika alanındaki stratejisini çizerken dikkate alınmalıdırlar.

Varolan durumun gerçekçi bir analizi ve komünist partimizin nihai amacını hayatın tecrübeleriyle bağlayan gelecek için açık köşe taşları– SBKP'nin programının yeni metninde insanın görmek istediği şey bunlar. İkinci parti programının hazırlanmasıyla ilgili olarak V. İ. Lenin şöyle demişti: "Programda az da olsa abartmadan, tamamen objektif, olgulardan ayrılmadan, neyin ne olduğunu ve ne yapmayı amaçladığımızı söylememiz gerekir." (V. I. Lenin, eserleri, Cilt 27, sf. 124) Biz de böyle davranmalıyız, yoldaşlar.

Hem ekonomide, hem de politika ve ideolojideki perspektifleri doğru anlamak için, herşeyden önce toplumsal gelişmenin içinde bulunduğumuz bu aşamasının karakteri hakkında açık bir fikre sahip olmak gerekiyor. Parti bu aşamayı gelişmiş sosyalizm aşaması olarak tespit ediyor. Bu, sosyalist prensiplere uygun ekonomik tabanın, sosyal yapının ve politik sistemin artık tamamen oluştuğu ve sosyalizmin, tabiri caizse, kendi kollektivist temelinde geliştiği bir toplumdur.

Doğaldır ki bütün bunlar yarattığımız topluma mükemmel olarak bakmak anlamına gelmez. Onun hâlâ bugünkü gelişim seviyesi için doğal olan, objektif şarta bağlı daha birçok zorlukları vardır. Subjektif nedenlerden ve insanların her zaman ustaca ve iyi organize edilmemiş çalışmasından kaynaklanan eksiklikler de az değildir. *Bu nedenle parti*

programı mevcut koşullar altında her şeyden önce gelişmiş sosyalizmi planlı ve her yönüyle mükemmelleştirmenin ve böylece komünizme doğru daha çok ilerlemenin programı olmalıdır. Program metni gelişmiş sosyalizm döneminin ayrıntılı bir tasvirini içermelidir.

İyi bilinir ki, her toplumun çehresi sonuçta üretici güçlerinin gelişkinlik seviyesi ve üretim ilişkilerinin durumu ve karakteri tarafından biçimlenir. Biz toplumsal gelişmemizde tarihsel bir dönüm noktasına vardık, çünkü üretici güçlerde derin niteliksel değişmeler ve üretim ilişkilerinde de buna uygun bir mükemmelleşme sadece olgunlaşmamış, aynı zamanda kaçınılmaz olmuştur. Bu sadece bizim arzumuz değildir yoldaşlar, bu kaçınamayacağımız objektif bir zorunluluk olmuştur. Ve bununla sıkı karşılıklı ilişki içerisinde üst yapı olarak adlandırılan, insanların bilincinde ve toplumsal hayatın tüm biçimlerinde de değişiklikler olmak zorundadır.

Ekonomik alanda ana görev *emek üretkenliğinin esaslı ölçüde artmasıdır.* Bu noktada, dünyanın en üst seviyesine çıkmak için çaba göstermek zorundayız. Çünkü Lenin bunun "son duruşmada .... yeni toplumsal düzenin zaferi için en önemlisi, en tesirlisi" (V. I. Lenin, eserleri, Cilt 29, sf. 416) olduğunu boşuna söylemedi. Bugün, bilimsel-teknik devrim koşullarında, bu görev hem kendi iç kuruluş faaliyetlerimiz için hem de uluslararası açıdan özel bir önem kazanmıştır.

Yakın gelecekte ülkemizdeki üretici güçlerin gelişmesinin izleyeceği yol ne olacaktır?

İlk hedef açıktır: Her şeyden önce sahip olduğumuz şeyleri bir düzene sokmalı ve ülkenin üretim ve bilimsel-teknik potansiyelinin mümkün olduğunca maksada uygun kullanımı sağlanmalıdır. Tarım, ulaşım ve kamu hizmeti alanındaki geri kalmışlığın yok edilmesi gerekir. Raporda ve tartışmada partinin girişimiyle ülkede geliştirilen disiplin ve düzenin sağlamlaştırılması, yüksek örgütlülük ve sorumluluk için verilen mücadeleye değinildi. Altını çizmek istiyorum yoldaşlar: Tüm ekonomik mekanizmanın uyumlu ve tıkır tıkır çalışmasını sağlamak, hem günümüzün bir gereği, hem de geleceğin programatik görevidir. Bu, toplumsal düzenimizin mükemmeleşme sürecinin bir unsurudur.

Üretici güçlerde niteliksel bir değişmenin ana yolu, doğal olarak yoğun gelişmeye geçmek ve sosyalist düzenimizin üstünlüklerini bilimsel-teknik devrimin kazanımlarıyla pratikte birleştirmektir. Ve hem de üretimin birçok alanında teknolojik değişiklik vadeden onun en son aşamasının kazanımlarıyla birleştirmektir. Sanırım herkes benimle aynı fikirdedir ki, partinin ve halkın faaliyetlerindeki bu doğrultu parti programının yeni metninde gerekli şekilde ifade edilmelidir.

Bugün tek bir bilimsel-teknik politika kesin önem kazanmaktadır. Hem bu günün, hem de yarının makinalarını, mekanizmalarını ve yön-

temlerini yaratmak için kapsamlı bir çalışma önümüzde duruyor. Üretimde otomasyona gitmek, robotların ve bilgi sayarların en yaygın kullanımını ve üretimin hızlı ve etkin bir biçimde yeni ürünlerin yapımı için ayarlanmasına olanak sağlayacak esnek teknolojinin yerleştirilmesini sağlamak zorundayız. Enerji ekonomimizin geleceği, herşeyden önce modern atom santrallerinden yararlanmak ve gelecekte de denetimli çekirdek reaksiyonu sorununu pratikte çözmektir. Özellikleri önceden belirlenmiş maddelerin elde edilmesi, bio-teknolojinin geliştirilmesi ve enerji tasarrufu sağlayan, artığı fazla olmayan metodların endüstride yaygın şekilde kullanılması gibi görevler de gündemdedir. Bütün bunlar ekonomimizde gerçek bir devrim etkisi yapacaktır.

Maalesefe yoldaşlar, bildiğiniz gibi bizde bilimsel-teknik sonuçların pratiğe sokulması henüz kötü gidiyor. "Riski" göze alıp işletmeye yeni yöntemleri sokan, yeni teknikleri kullanan yahut üreten bir ekonomik yönetici çoğu kez haksız çıkarken, yeniliklerden kaçınan diğeri bir şey kaybetmiyor. Hem yöneticilerin, hem de işçilerin ve tabii bilim adamlarının ve desinatörlerin de tekniğin yenilenmesine ilgi duyabilecekleri, eski yöntemlere göre çalışmanın yarar getirmeyeceği örgütsel, ekonomik ve moral önlemler sistemi oluşturmak görevimiz burada yatıyor. Devlet Planlama Komitesi, Bilimler Akademisi, Bilim ve Teknik Devlet Komitesi şimdi bu konuda çalışıyorlar. Ancak bu daha da hızlandırılmalıdır, çünkü zaman kaybı ülkeye pahalıya mal oluyor.

Ve tabii ki, üretimin etkinliğinin yükseltilmesi için el emeği oranının en başta kompleks mekanikleşme yoluyla azaltılması gereklidir. Özellikle, bugün dahi elle yapılan, ağır, az kalifiye ve monoton işlerin bulunduğu üretimde robotların geniş kullanımıyla emek üretkenliği alanında durum köklü bir şekilde değişmektedir. Bu, yüzbinlerce insana daha değişik, daha uygun koşullar altında çalışma ve kendilerini daha çok tatmin eden bir iş yapma olanağı sağlayacaktır. Ve bu da temel öneme sahiptir yoldaşlar. Bu durum bizi komünist inşaanın en temel ödevlerinden birine– kol ve kafa emeği arasında varolan farklılığı giderme ödevinin çözümüne daha da yakınlaştıracaktır.

Tabii ki, temel üretici güç insandır, insan emeğidir. Burada göz önünde tuttuğum sadece bilinçli disiplin ve çalışmaya karşı yaratıcı tutum değil, aynı zamanda insanlar tarafından yapılan işin ve onun ücretlendirilmesinin tam ve yektin örgütlenmesidir.

Böylece üretim ilişkilerinin mükemmelleştirilmesi sorununa geliyoruz. Bu ilişkilerin temeli üretim araçları üzerindeki toplumsal mülkiyettir. Bilindiği gibi bunun bizde iki biçimi var; devlet mülkiyeti ve kooperatif mülkiyeti. Geleceği bu iki biçimin bir tek biçimde, tüm halkın mülkiyeti şeklinde kaynaşmasında görüyoruz. Doğaldır ki, kolhozların sovhozlara mekanik bir biçimde dönüşmesi yoluyla değil. Pratik gösteri-

yor ki, tarım-endüstri-entegrasyonu ve kooperatiflerarası ve kolhoz-sovhoz birliklerinin gelişmesi gibi başka yollar da vardır. Programda bu sorun üzerine derinlemesine ve özlü görüş belirtilmesi gerekmektedir.

Diğer bir önemli nokta daha var. Gelişimi sosyalizmin *emeğe göre dağıtımı* da içeren temel prensipleri tarafından düzenlenen *sosyalist* bir toplumda yaşadığımızı unutmamalıyız. Bizde herkesin topluma karşı eşit hak ve görevleri vardır. Maddi mallardan eşit yararlanma anlamında tam eşitlik ise ancak komünizmde mümkün olacaktır. Fakat o zamana kadar uzun bir yol aşılması gerekiyor. Bunun için hem ekonomide, hem de insanların bilincinde çok yüksek bir düzey gereklidir. Fakat bugün toplumsal tüketim fonlarının belli bir bölümü dışında, her yurttaşımız sadece toplumsal olarak yararlı emeğin nicelik ve niteliğine uygun olan maddi mallardan yararlanma hakkına sahiptir. Sadece bunlar üzerinde! Bu prensibin kesin olarak dikkate alınması ve ona sıkı sıkıya uyulması çok önemlidir.

Üretim ilişkilerinin mükemmelleştirilmesi aynı zamanda planlamanın ve iş yönetiminin köklü düzeltilmesini de gerektirir. Ülkemizde birleşik bir halk ekonomisi oluşmuştur ve bölgelere ve ekonominin ağırlık noktalarının sorunlarına göre yapılan komplike planlamada belli tecrübeler elde edilmiştir. Bunun en son örnekleri besin maddeleri programı ve ilerisi için en büyük öneme sahip bir belge, günümüz koşullarında bir çeşit GEOLRO (Lenin'in hazırlattığı ülkenin elektriklendirilmesi için program) olan enerji programıdır. Bu programların gerçekleşmesi parti, devlet ve tüm halktan muazzam çalışmalar istemektedir. Bununla beraber planlamamızdaki eksiklikler de bilinmektedir: kaynakların sebepsiz israfı, planların oransızlığı, malların kitlesi ile halkın geliri arasındaki uyumsuzluk. Böylesi olayların bertaraf edilmesi hem ekonomik, hem politik bir görevdir.

Üretim ilişkilerinin gelişmesi, sosyalist yarışmanın örgütlenmesine olan yeni talepleri beraberinde getiriyor. Günümüzde bunun temel şekillerinden biri üretim planlarının, hem de ağırlıklı olarak nicelik değerler göz önüne alınarak aşılması için olan yarışmadır. Önceden olduğu gibi bu birçok durumda, özellikle doğal maddeler üreten endüstride yerindedir. Bununla beraber bugün her şeyden önce üretimin kalitesinin yükseltilmesi ve üretim kapasitesinin, ham maddelerin, enerji ve çalışma zamanının daha iyi kullanımı gibi yarışma hedefleri üzerinde yoğunlaşmak tasviye edilebilir. Ve tabii akıllıca tutumluluk, bir ton metalden bir kilo ekmeğe kadar, her tarafta tutumluluk.

Şunu da söylemeliyiz ki, sosyalist yarışmanın biçimleri, diğer toplumsal girişkenlikler ve kitle hareketlerinde de olduğu gibi katı ve değişmez değillerdir. Onlar toplumun maddi ve manevi olgunluk düzeyine göre değişirler. Ve partinin görevi de tüm faydalı, fedakâr girişimleri

tam zamanında görmek, desteklemek ve yaygınlaştırmaktır.

Yoldaşlar! XXVI. Parti Kongresinde çok açık bir şekilde ekonomik ve sosyal politikanın birbirine sıkı bir bağlılığının gerekliliğine dikkati çekmiştik. Bu da anlaşılır bir şeydir. Çünkü ekonomik alandaki çabalarımızın nihai amacı insanların yaşam koşullarının iyileştirilmesidir.

Ekonomik planlarımızda toplumun sosyal, ulusal ve demografik en önemli gelişme faktörlerini her yönüyle dikkate almayı ve yansıtmayı öğrenmeliyiz. Bu, partinin birleşik bir politikası, toplumsal gelişmenin birleşik bir stratejisi olmalıdır.

"Hayat standartının yükseltilmesi" formülü bizde çok sık kullanılmaktadır. Bununla beraber bu basitleştirilerek yorumlanıyor ve nüfusun gelirinin ve tüketim mallarının büyümesine indirgeniyor. Gerçekte hayat standardı kavramı çok daha geniş ve zengindir. Buna, günlük yaşamdaki ve davranıştaki kültür ile rasyonel tüketim kültürü olarak tanımlayabileceğimiz kültürü de içeren insanların kültürünün ve bilincinin büyümesi de dahildir. Yine buna örnek bir kamu düzeni, sağlıklı ve rasyonel bir beslenme, kamu hizmetlerinin yüksek bir kalitede olması (ki bizde bu alanda bilindiği gibi her şey yolunda değil) da dahildir. Bu aynı zamanda boş zamanların moral ve estetik açıdan mükemmel bir şekilde değerlendirilmesini de içerir. Kısacası, sosyalist uygarlık diye tanımlanmaya lâyık herşeyin tümü.

Ülkemizde nüfusun ev koşullarının düzeltilmesinde muazzam bir ilerleme kaydedildi. Buna rağmen ev sorunu birçokları için hâlâ ciddi önemini koruyor. Bu sorunu yakın gelecekte çözeceğiz ve her aile bir daireye sahip olacak. Evlerin dağıtımının aynı diğer mallarda olduğu gibi adil olması sağlanmalı ve burada sözkonusu kişinin başka şeylerin yanı sıra nasıl çalıştığı da göz önünde tutulmalıdır. Belki de kooperatif prensiplerinin kapsamlı bir gelişimi ve işletmelerin fonlarından konut projeleri için –sadece konut yapımında değil, aynı zamanda mümkün ve gerekli yerlerde tatil yurtları ve yaşlılar için yurt yapımında da– yararlanmak yerinde olur. Bu, sadece ekonomik açıdan yararlı olmakla kalmayacak, aynı zamanda insanların kollektivist duygusunu ve toplumsal sorunların çözümüne doğrudan katılma duygusunu geliştirmeye de yardım edecektir.

Emeğin ücretlendirilmesi sistemini geliştirmek yetmez. Aynı zamanda talep olan mallardan gerekli miktarda üretmek de gerekir. Ve burada kalitede kısıntılar yapılmamalı, en yüksek ölçüler getirilmelidir. Çünkü şu anda durum gerçekten can sıkıcı: Başlangıç maddesi iyi, fakat üretilen mal öyle ki, insanlar iyi ve zevkli yapılmış malları almak için karaborsacıya daha fazla para ödemeyi tercih ediyorlar. Bu soruna çare bulunmalıdır, hem de geciktirilmeden.

Nüfusa sürekli yüksek kalitede yiyecek malları temin etmek özellik-

le gereklidir. Ve burada mümkün olduğunca kendi kendine yetme sağlanmalıdır. Yiyecek Maddeleri Programı'mız bu sorunun çözümüne yöneliktir.

Sağlık işleri sorunları partinin sosyal politikasında şüphesiz gittikçe daha fazla yer alacaktır. Dünyanın ilk ücretsiz sağlık koruma sistemimizin demokratik karakteri genel olarak biliniyor. Fakat nitelik düzeyi gelişmiş sosyalizmin taleplerine her zaman denk düşmemektedir. Bu konuya son yıllardaki parti kararlarında devamlı işaret edildi. Fakat bu kararları yerine getirmek için hiç de az olmayan çabalar gereklidir. Hastalıkların önlenmesi ve bunun bir yolu olarak tüm nüfusun sırayla yıllık muayeneden geçirilmesi özellikle önemlidir. Bu insanların sağlığını ilgilendiren bir sorundur, yani, hem sosyal hem de ekonomik açıdan olağanüstü önemi olan bir sorundur.

Partinin iç politika alanındaki tüm bu büyük görevlerin çözümü, toplumun sosyal homojenliğe doğru dikkate değer bir adım anlamına gelecektir. Teorik olarak ortaya konan ve birkaç komünist kuşağın düşlediği bu yüce amaç, bugün bizim için pratiğin doğrudan bir sorunu haline gelmiştir. Hayat gösteriyor ki, sınıfsız toplum yapısının oluşumu genelinde olgunlaşmış sosyaliz aşamasında başarılacaktır. SBKP'nin XXVI. Kongresi'nin bu sonucu, açıktır ki, parti programının yeni metnine de yansıyacaktır.

Parti, önümüzdeki yılların ve on yılların politik ve ideolojik üst yapıda ve toplumun manevi yaşamında da dikkate değer değişiklikleri beraberinde getireceği gerçeğinden hareket ediyor.

Her şeyden önce politik sistemimizin gelişiminde, Sovyet devletçiliğinin mükemmelleşmesinden ve sosyalist demokrasinin genişlemesinden söz etmek istiyorum.

Partinin geçerli olan programındaki bu konuyla ilgili birçok hedef, özellikle, SSCB'nin yeni Anayasa'sının kabulünden sonra artık gerçekleşmiştir. Milletvekilleri ve toplam olarak Sovyetlerin nüfusla olan ilişkileri belirgin biçimde sağlamlaştı. En önemli yasa tasarılarının tüm halk tarafından tartışılması, pratiğin önemli bir unsuru haline geldi. Halk denetiminin rolü büyüdü. Artık pratik olarak şehirdeki ve köydeki tüm çalışanları bünyesinde toplayan sendikaların faaliyetleri artıyor.

Kısacası, çok şey yapıldı, fakat, tabii, yapılması gereken ve yapılabilecek her şey değil.

Örneğin devletin ve toplum yaşamının büyük sorunlarıyla ilgili karar alma işleyişini ele alalım. Bunu daha da demokratikleştirmek için olanaklar mevcuttur. Burada böylesi karar taslaklarının emek kollektiflerinde giderek daha kapsamlı tartışılmasını, uygun durumlarda sendikaların, Komsomol ve kadın örgütlerinin çıkardığı sonuçların mutlaka dikkate alınmasını, emekçilerin önerileri için azami dikkatin gösterilmesini

düşünüyorum.

Çalışmada daha fazla aleniyet ve yönetici kadroların nüfus önünde düzenli hesap vermeleri, parti ve devlet organlarının icraatlarının halkın ihtiyaç ve çıkarlarına daha yakınlaştırmaya katkı getirmezler mi?

Parti programı yönetim mekanizmasını azaltmak ve basitleştirmek görevini kararlaştırmıştı. Sanıyorum ki, bu göreve önceden olduğu gibi acil gözüyle bakılmalıdır. Burada daha önceden Lenin tarafından tüm yakıcılığıyla ortaya konan hem pratik, hem de ilkesel politik bir sorun sözkonusudur. Bizde bu doğrultuda bazı şeyler yapılıyor, fakat henüz yeterli değildir. Yoldaşlar, eminim ki, birçok kurumun ve örgütün personeli, yaptıkları işe bir zarar gelmeden önemli ölçüde azaltılabilir. Böylece serbest kalan insanlar için kadro sıkıntısı çekilen yerlerde her zaman bir iş bulunacaktır.

Parti programının yeni metninde tabii ki, üretimin yönetiminde demokratik temellerinin gelişimi mutlaka önemli bir yer tutmalıdır. SSCB Yüce Sovyetleri'nin yarınki oturumunda devletimizin tarihinde emek kollektifleri üzerine olan ilk yasa tasarısı görüşülecek. Söz konusu olan yüksek politik öneme haiz bir olaydır. Tüm halk tarafından fiilen tartışılmış olan bir kanunun kabul edilecek olması doğru ve iyidir. Yasanın tam olarak yaşama geçirilmesi çok önemlidir.

Toplumsal gelişmemizin normal seyri, yurttaşların haklarını ve toplumun çıkarlarını koruyan kanunlara en sıkı şekilde uyulmadan düşünülemez. Başka şeylerin yanı sıra devlet ve toplum mülkiyetinin kötüye kullanımı ve kişisel zenginlik amacına hizmet etmesi gibi durumlara artık bir son vermek gerek. Çünkü bu gerçekte toplumsal düzenimizin varlığını ortadan kaldırılmasından başka bir şey değildir. Halkın çıkarlarının korunması sosyalist demokrasimizin temellerinden birisidir.

Bir şey daha var yoldaşlar. Demokratik normlarımızın ve doğrultularımızın eylemlerle sağlamlaştırılmadığı ve sadece biçimle, zahiri davranışla yetinildiği durumlara karşı gerçek bir savaş ilan etmeliyiz. Örneğin sık sık olduğu gibi, bir toplantı esas itibariyle önceden hazırlanmış bir senaryoya göre geçiyorsa, ilgi duyulan samimi bir tartışma yoksa, katılanların konuşmaları önceden belirlenmişse, bırakın eleştiriyi, inisiyativler dahi hizaya sokuluyor ve bastırılıyorsa, bu toplantı çok yarar sağlar mı? Ve emekçilerin çıkarlarını savunmak, üretimde şu ya da bu aksaklıklara karşı sesini çıkarmak cesaretini gösteremeyen bir sendika örgütünün çalışmasının çok değeri olabilir mi? Ya da, işaretlerine kulak asılmayan ve gerekli önlemler alınmayan halk denetimcilerinin çalışmalarının değeri olabilir mi?

Söylenenlerin ve yapılanların asla uyuşmazlık içinde olmamasını ve şeyin biçiminin özünün yerine geçirilmemesini sağlamak son derece önemlidir. Bu, eğer şöyle ifade etmek istersek, sosyalist demokrasimizin

devlet ve toplum yaşamının her alanında yetkinleştirilmesi için en önemli kaynaklardan birisidir.

Daha uzun erimli bir perspektife gelince, biz komünistler bunu Sovyet devletçiliğinin toplumsal öz yönetime adım adım gelişmesinde görüyoruz. Ve bizim düşüncemize göre bu, tüm halkın devletinin daha çok gelişmesi, tüm halkın toplumsal işlerin yönetimine daha geniş katılımı yoluyla olacaktır.

Açıktır ki bu süreç kendiliğinden ve salt birilerinin iyi niyeti ile gelişmeyecektir. Bu süreç hem toplumun maddi imkanlarının, hem de halk kitlelerinin kültürünün ve politik bilincinin düzeyiyle koşulludur. Bunu kavramak ve dikkat etmek çok önemlidir. Demokrasinin gelişimi için diğer yollar ve biçimler soyut olarak yaratılmamalı, hayatın kendisinden yola çıkılmalıdır. Programatik amaçlarımızın gerçekliğinin garantisi burada yatıyor.

Yoldaşlar, SBKP programının yeni metninde tabii partinin milliyetler politikası hak ettiği yeri alacaktır. Gelişmiş sosyalizmin mükemmelleştirilmesinin iyi düşünülmüş, bilimsel temellere oturtulmuş bir milliyetler politikasını mutlaka içermesi gerektiğine daha önceden işaret etmiştim. Bunun temelinde Lenin tarafından bize bırakılan prensipler yatmaktadır: ülkenin tüm uluslarının ve halklarının tam eşitliği, kardeşçe bir birlik içinde özgürce gelişmeleri ve birbirlerine yakınlaşmaları doğrultusunda şaşmaz bir rota. Bu politikanın gerçekleşmesi günümüzde ve gelecekte tüm Sovyet insanının kararlı bir şekilde sosyalist enternasyonalizm ruhuyla ve Sovyetler Birliği'nin tüm halklarının ortak çıkarlarının derinden anlaşılması yolunda eğitimini gerekli kılıyor.

Yoldaşlar! Gelişmiş sosyalizmin mükemmelleştirilmesi insanların manevi gelişmesi için kapsamlı bir çalışma olmaksızın düşünülemez.

Burada doğru bir şekilde söylendiği gibi, insanın şekillenmesi hayatının ilk yıllarında başlar. Okullarımızın ve diğer eğitim kurumlarımızın çalışmaları hakkında Plenum toplantısı sırasında az konuşulmadı. Ben sadece bir şeyi ortaya çıkarmak istiyorum: Parti bizde insanın sadece belli miktardaki bir bilginin taşıyıcısı olarak değil, herşeyden önce, sosyalist toplumun bir yurttaşı olarak, kendine özgü ideolojik yönelimiyle, moraliyle ve çıkarlarıyla, işte ve davranışta yüksek kültürüyle komünizmin aktif bir kurucusu olarak eğitilmesi için etkide bulunur.

Öğrenimin üretici işle birleştirilmesi iyi bir eğitim aracıdır. Öğrencilere yararlı iş alışkanlığının ve sevgisinin kazandırılması yönünde ısrarla durulmalıdır. Bu fiziksel ya da zihinsel iş olabilir, ama mutlaka gerçek, üretici ve toplumun ihtiyaç duyduğu bir iş olmalıdır.

İş fiziksel gelişmeyi de sağlar. Bu da bizde çok iyi gitmiyor. Sadece beden eğitimi derslerini ve sporu değil, ayrıca sağlık bilgisi ve tıbbi yardım alanında asgari bir bilgi edinmeyi de kastediyorum. İnsan çocukluk-

tan itibaren vücudunu tanımalı ve onu düzenli şekilde tutmaktan anlamalıdır.

Ve insan estetik eğitimin temellerini, tüm yaşamı boyunca güzele yönelik duyguyu, sanat eserlerini anlama, değerlendirme ve sanatsal yaratıcılığa katılma yeteneğini okulda almazsa başka nerede edinebilir?

Doğal olarak tüm bu görevlerin çözümü hiç de az olmayan çabaları ve zamanı gerektirecektir. Başka şeylerin yanı sıra pedagojik kadronun seçiminin ve yetiştirilmesinin de günümüzün ihtiyaçları dikkate alınarak iyileştirilmesi gerekli olacaktır.

Burada başkanlık kurulunda okul ve meslek eğitimi sistemimizde bir reform üzerine ciddi olarak düşünmenin açıkça gerekli olduğu konusunda görüşmelerde bulunduk.

Yoldaşlar! Gelişmiş sosyalizmin mükemmelleştirilmesinde partinin stratejisi sağlam marksist-leninist teorik bir temele dayanmalıdır. Fakat, şunu söylemeliyiz ki, içinde yaşadığımız ve çalıştığımız toplumu yeterli ölçüde araştırıp, onun kendine özgü kanuniyetlerini, özellikle ekonomik kanuniyetlerini, henüz tam olarak ortaya çıkarmış değiliz. Bunun için bazen, ampirik olarak, hiç de rasyonel olmayan şekilde deneme-yanılma yoluyla hareket etmek zorunda kalıyoruz.

Ne yazık ki bilim, bir dizi önemli sorunun gelişmiş sosyalizmin prensiplerine ve şartlarına uygun, pratik için gerekli çözümlerini henüz getirmedi. Bununla neyi kastediyorum? Her şeyden önce, üretimin etkinliğinin ve ürünün kalitesinin yükseltilmesi için en güvenilir yolların seçimini ve fiyat oluşumunun bilimsel temellere dayalı prensiplerini. Sadece bunlar da değil. Hayat devamlı toplumumuzun gelişmesiyle bağlantılı yeni sorunlar çıkarıyor. Bu sorunlar diğer birçok ülkenin sosyalist gelişimindeki dikkatli bir inceleme, değerlendirme ve genelleştirme gerektiren tecrübeleri biriktirdiği ölçüde daha da fazlalaşıyor. Kısaca, SBKP programının yeni metninde toplum bilimlerinin günümüz koşullarındaki rolüne mutlaka değinilmelidir.

Şimdiki program edebiyat ve sanatın sosyalist toplumumuzdaki önemini iyi bir şekilde formüle ediyor. Gene de konuyla ilgili belirlemeler daha da geliştirilmeye ihtiyaç gösteriyor.

Parti, bilimi ve kültürü zenginleştiren, emekçilerin gelişmiş sosyalizmin norm ve prensiplerinin ruhuyla eğitimine katkıda bulunan herşeyi destekliyor. Parti, yeteneklere, sanatçının yaratıcı arayışına, onun çalışma biçimlerine ve stiline karışmadan, itinayla ve saygıyla yanaşıyor. Fakat parti, sanatın ideolojik içeriğine karşı kayıtsız kalamaz. O sanatın gelişmesini devamlı öyle yönlendirecektir ki, sanat halkın çıkarlarına hizmet etsin. Doğaldır ki, burada emirlerle yönetme söz konusu değildir. Sanatsal yaratıcılığı etkilemede temel metod, aktif, hassas ve aynı zamanda ideolojik olarak yabancı ve sanatsal açıdan yetersiz eserlere

karşı uzlaşmaz olan dikkatli bir marksist-leninist eleştiri olmalıdır.

Halkın gelişen kültür düzeyi ile birlikte, sanatın insanların anlayışları üzerine etkisinin ne kadar arttığını hepimiz görüyoruz. Böylece sanatın toplumsal yaşamı aktif olarak etkileme olanakları da artıyor. Bu demektir ki, sanat yaratıcılarının ellerindeki güçlü silahın halkın davasına, komünizm davasına hizmet etmesini sağlama sorumluluğu büyük ölçüde artıyor.

Yoldaşlar! Geçen 25 yıldaki dünya ölçüsündeki gelişmelerin tecrübeleri, programın uluslararası sorunlara ilişkin tezlerinin birçoğunun yeniden gözden geçirilmesini gerektiriyor.

Uluslararası arenadaki güçler dengesi büyük ölçüde değişmiştir. İki toplumsal dünya sistemi arasındaki mücadele görülmemiş ölçüde keskinleşti. Burada iki sistem arasındaki tarihsel çekişmeyi askeri bir çatışma yoluyla çözme girişimi, insanlık için ölüm olur. İki sistem arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesinin karakteri, yani özde, yeryüzünde barışı koruma sorunu, hem bugün hem de görülebilir gelecekte partimizin dış politikasının ana sorunu olacaktır.

Ve bu sadece partimiz için geçerli değildir. Dünyanın üzerinde asılı duran nükleer bir savaş tehlikesi, tüm komünist hareketin faaliyetinin ana anlamını yeniden değerlendirmeyi gerektiriyor. Komünistler devamlı insanın insan tarafından sömürülmesine ve köleleştirilmesine karşı savaşçılar oldular. Fakat bugün onlar insanlık medeniyetinin ve insanın yaşama hakkının korunması için de mücadele ediyorlar. Bu da programa yansımalıdır.

Çağımızda sosyalist ülkeler ve onların politikaları yeryüzünde sürekli bir barışın sağlanmasında olağanüstü öneme sahip bir faktördür. Bu ülkelerin ortak çalışmasını ve birliğini sağlamlaştırmak, şöyle ifade edeyim, SBKP'nin ve Sovyet devletinin uluslararası faaliyetlerinin en önemli yönüdür.

SBKP programında sosyalist ülkeler arasında ortaya çıkan yeni tip ilişkilerden söz edilmektedir. Bununla birlikte son 20 yıl sosyalizm dünyası üzerindeki düşüncelerimizi zenginleştirdi ve onun ne kadar çeşitli ve karmaşık olduğunu daha anlaşılır bir şekilde gösterdi. Tek tek sosyalist ülkeler arasında ekonomileri, kültürleri, sosyalist gelişmenin sorunlarını çözme yol ve metodları açısından büyük farklılıklar vardır. Önceleri bize aynı olacaklarmış gili gelmesi doğaldı.

Dünya sosyalizminin tarihi doğruluyor ki, sosyalist düzen, toplumun güvenli bir ilerlemesi ve ülkeler arasında uyumlu ilişkiler için tüm imkanları yaratıyor. Bu imkanların sosyalist enternasyonalizmin hem her ülkenin egemenlik haklarına kesin dikkati, hem de karşılıklı arkadaşça destek ve yardımı içeren prensipleri temelinde nasıl gerçekleştiğine ilişkin çok örnek görüyoruz. Tecrübelerin gösterdiği gibi, bütün bun-

lar kendiliğinden olmuyor. İmkanların hayata geçirilebilmesi için doğru politik çizgi gereklidir.

Politikada yapılan yanlışlar ödenir. Komünist partisinin yönetici rolü zayıflayınca, burjuva-reformist yola sapma tehlikesi başgösterir. Parti ve halk arasındaki bağ kaybolur ve ortaya çıkan bu boşlukta emekçilerin çıkarlarını temsil etme rolünü kendi kendilerine yakıştıran adaylar ortaya çıkar. Milliyetçi duygulara karşı durulmazsa, sosyalist dünyada var olmaları için görünürde hiç de sebep olmayan devletlerarası çelişkiler ortaya çıkar.

Ve doğaldır ki, varolan farklılıkların işbirliğinin gelişimini bozması da önemlidir. Bunu sağlamak komünistlerin, yönetimdeki komünist partilerinin kutsal bir görevidir. Nihayet bizi ayırabilecek olan şeyler, yeni bir toplumun kurucuları olarak ortak sahipolduklarımızın yanında karşılaştırılamayacak kadar azdır.

Biz bütün sosyalist ülkelerle dostluktan yanayız. En yakın dostlarımıza ve bağlaşıklarımıza –sosyalist topluluk devletlerine– gelince, biz şu görüşteyiz ki, hayat sadece işbirliğinin basitçe genişletilmesini değil, aynı zamanda niteliğinin ve etkinliğinin yükseltilmesini de gerektiriyor.

Bu ilk olarak, en önemli araca Varşova Paktı örgütü olan politik ortak etkinliğin daha da yetkinleştirilmesi demektir. Bu alandaki işbirliğimizi gittikçe daha fazla sıkılaştıracağımızı düşünüyoruz. Tabii işbirliği ileride de durumun özellikleri ve tek tek devletlerin özgül çıkarları göz önüne alınarak gelişecektir. Fakat aynı zamanda birlikte belirlenen ortak rota, kardeş ülkelerin görüşlerinin ve konumlarının gittikçe daha sık kaynaşmasını yansıtacaktır.

İkincisi, ekonomik entegrasyonun nitelik olarak yeni bir düzeyini amaçlıyoruz. Sosyalist ülkeler topluluğunun yaşamını onsuz düşünmek daha bugünden olanaksızdır. Fakat ileride entegrasyon gittikçe daha derin, daha kapsamlı ve daha etkin olacaktır, katılan ülkelerin ulusal ekonomilerinin güçlenmesini güvenilir bir biçimde sağlayacaktır. Ortak çabalarımız buna yöneliktir.

Ve nihayet manevi alanda kardeş halkların ideolojik olarak daha yakınlaşmasını, birlik ve tarihsel kaderlerinin ortaklığı duygularının sağlamlaşmasını ve kültürel değerlerin değişiminin genişlemesini öngörüyoruz.

Elbette tüm bunlar uzun erimli süreçlerdir. Daha bugünden yürürlükteler, ama yarın, önümüzdeki yıllarda daha da kuvvetli ölçüde etkilerini göstereceklerdir. Ve eminiz ki: Sosyalist ülkelerin toplumsal gelişmeleri ne kadar daha yüksek ve ne kadar birbirine yakın olursa, karşılıklı anlayışları o ölçüde büyük, işbirlikleri o ölçüde organik, zengin ve derin olacaktır.

Tek tek sosyalist ülkeler veya dünya komünist hareketindeki bazı

kardeş partiler arasında şu veya bu konudaki muhtemel görüş ayrılıklarının özünün objektif bilimsel bir analizi ve bu görüş ayrılıklarının marksist-leninist temelde aşılması, komünistlerin birliğinin sağlamlaştırılması yollarının araştırılması elbette ki, partinin uluslararası açıdan en önemli görevlerinden birisidir. Eğer gerçeklerin temeli üzerinde kalmak istiyorsak, program bunları görmezlikten gelemez.

Kendilerini sömürge ve yarı-sömürge bağımlılıktan kurtarmış Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin büyüyen rolü, günümüz dünyasının temel özelliklerinden birisidir ve bu programın yeni metnine mutlaka yansımalıdır. Bu ülkelerde oluşan süreçler açık-seçik değil, karmaşıktır ve bunları doğru olarak anlamak çok önemlidir.

Bu ülkelerın bazılarında kapitalist düzen yerleşti. Fakat emperyalist güçler tarafından uygulanan dikta ve tahakküm politikası o ülkelerin de objektif çıkarlarına aykırı düşmektedir. Bu ülkeler ekonomik geriliklerinin üstesinden gelme çabalarında, eşitlik temelinde uluslararası işbirliğine ve sürekli bir barışa ihtiyaçları vardır. Bunların çoğu sosyalist ülkelerle ilişkileri, bağımsızlıklarını sağlamlaştırma aracı olarak görüyorlar. Tabii, gelecekte de rotamızı onların egemenliklerine tam saygı, içişlerine karışmama temelinde karşılıklı çıkarlara dayanan işbirliği doğrultusunda yönlendireceğiz.

Eski sömürgeler dünyasında bize en yakın olanlar, sosyalist gelişme yolunu seçen ülkelerdir. Bizi onlara bağlayan sadece dış politikadaki ortak anti-emperyalist, barışçı amaçlar değil, aynı zamanda sosyal adalet ve ilerlemenin ortak idealleridir. Şüphesiz onların durumlarının karmaşıklığının ve devrimci gelişmelerinin zorluklarının bilincindeyiz. Çünkü sosyalizmi bir amaç olarak ilan etmek başka, onu kurmak başka şeydir. Bunun için üretici güçlerin gelişiminin, kültürün ve toplumsal bilincin belli bir düzeyi gereklidir. Sosyalist ülkeler bu ilerici devletlerle dayanışma içindedirler, politik ve kültür alanında onlara yardım ediyorlar, savunmalarının sağlamlaştırılmasına katkıda bulunuyorlar. İmkanlarımız ölçüsünde ekonomik gelişmelerine de yardım ediyoruz. Fakat bu ülkelerin ekonomik gelişmesi olduğu gibi tüm toplumsal ilerlemesi de büyük ölçüde, sadece halklarının çalışmasının ve yönetimlerinin doğru politikasının bir sonucudur.

Kapitalizm dünyasına gelince, bu toplumsal sistemin genel krizinin önemli ölçüde derinleştiğine şahit oluyoruz. Savaş sonrası dönemde, kapitalizmin gelişiminin görece olarak istikrarlı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayan metodlar gittikçe daha az tesirli oluyorlar. Şu giderek daha açıklık kazanıyor: Emperyalizm eşi görülmedik derinlik ve kapsamdaki bilimsel-teknik devrimin toplumsal sonuçlarını çözmekten acizdir, çünkü milyonlarca ve milyonlarca emekçi işsizlik ve yoksulluğa mahkum edilmektedir.

Emperyalizm iç ve devletlerarası uyuşmazlıklar, sarsıntılar ve çelişkiler içinde bocalamaktadır. Bu, kapitalist ülkelerin politikasına derinden, fakat değişik biçimlerde etkide bulunuyor.

Bir yandan, daha önce söylendiği gibi, başını ABD emperyalizminin çektiği aşırı gerici güçlerin saldırganlığı had safhada arttı. Gelişme ne pahasına olursa olsun durdurulmaya çalışılıyor. Tabii ki, böylesine bir politika emperyalistlere başarı sağlamayacaktır, ama bu politika maceracılığıyla insanlık için son derece tehlikelidir. Bu yüzden halkların şüphesiz daha da fazlalaşacak olan güçlü direnişiyle karşılaşıyor.

Ama günümüz kapitalist dünyasında başka eğilimler de, uluslararası arenayı daha gerçekçi değerlendiren politikacılar da var. Onlar dünyada geri döndürülmesi imkansız süreçlerin oluştuğunu, değişik toplumsal düzenlere sahip devletlerin sürekli olarak barışçı yanyana varolmasının karşılıklı yararını ve gerekliliğini kavrıyorlar. Biz kendi açımızdan buna hazır olduğumuzu defalarca açıkladık ve tekrarlıyoruz. Bunun dünyayı bölen toplumsal barikatların iki tarafındaki halkların çıkarlarıyla uyuşacağından eminiz. Çünkü dünyadaki tüm ülkeleri ilgilendiren ve önemleri gittikçe artan birçok büyük sorun var. Bu, örneğin gezegenimizdeki doğanın korunması, yeni enerji kaynaklarının kullanılır hale getirilmesi, uzayın ve dünyadaki denizlerin doğal zenginliklerinin keşfedilmesi için geçerlidir.

Komünistler geleceğin sosyalizme ait olduğundan eminler. Tarihin gidişi böyle. Ama bu hiçbir biçimde "devrim ihracı" yapacağımız, diğer ülkelerin iç işlerine karışacağımız anlamına gelmez. "Devrim ihracı" tamamen imkansızdır. Sosyalizm sadece bir ülkenin toplumsal gelişmesinin objektif ihtiyaçları temelinde gelişir. Sosyalizmin kapitalizmle olan barışçı rekabet koşullarında üstünlüğünü son tahlilde ispat edeceğinden eminiz. Biz hiçbir şekilde emperyalizmin bize zorla kabul ettirmek istediği gibi askeri alanda rekabet taraftarı değiliz.

Sosyalizm ve emperyalizm arasındaki askeri-stratejik denge, objektif olarak barışçı yanyana varolmaya hizmet ediyor. Bu dengenin sağlanması, geçmiş yılların en önemli sonuçlarından birisidir. Bu halkımıza ve diğer sosyalist ülke halklarına az çabaya ve kaynağa malolmadı, bunun bozulmasına müsade etmeyeceğiz. Bundan sonra da ülkemizin, dostlarımızın ve müttefiklerimizin güvenliğini sağlamak için gücümüzün yettiğini yapacağız ve emperyalist gericiliğin saldırgan emellerini dizginlemede güçlü bir faktör olan Sovyet Silahlı Kuvvetleri'nin savaş gücünü yükselteceğiz. Ama aktif olarak çaba gösterdiğimiz gibi, silahlanma ve askeri harcama düzeyini her iki tarafta da azaltmak ve silahsızlanma yoluna girmek başarılırsa, bu tüm ülkeler ve halkların yararına olur.

Amacımız sadece savaşı önlemek değil. Biz uluslararası ilişkilerin

temelden iyileştirilmesini ve bu ilişkilerin bütün iyi taraflarının gelişmesini ve sağlamlaşmasını amaçlıyoruz. Devletlerin ve halkların egemenlik haklarının dikkate alınması, emperyalizmin gittikçe daha fazla reddettiği ve ayaklar altına aldığı devletlerarası hukuk ilkelerine uyulması için çaba göstereceğiz.

Tek kelimeyle, çağımızda uluslararası ilişkilerde sağlıklı temelleri, yumuşamanın ve barışın çıkarlarını, tek tek halkların ve tüm insanlığın çıkarlarını en kararlı biçimde sosyalizm savunuyor. SBKP programının yeni metninde açık bir şekilde tüm bunlara da değinilmelidir.

Yoldaşlar! Ülkemizin önünde duran muazzam görevlerin çözümü, partinin yönetici rolünün daha da yükseltilmesini gerektiriyor. Bu nedenle parti kendi çalışmasının biçim ve yöntemlerini sürekli mükemmelleştirmelidir. SBKP programında bununla ilgili hâlâ gerçekleştirilmesi gereken birkaç karar vardır. Ve yeni sorunlar da ortaya çıkıyor.

Bu yüzden parti ve devlet organlarındaki görevlerin dağılımını pratikte doğru bir şekilde gerçekleştirmek, çok önemlidir. Parti organlarının devlet organlarının kopyası olmaması gerektiği defalarca söylendi, fakat bunun önüne her zaman geçilemiyor. Sonuçta bu, devlet yöneticilerinin sorumluluğunun azalmasına, sorumluluğun parti organlarına devredilmesi yolunda gayretlere yol açmaktadır ki, bu da parti organlarında istemeden idareci davranış ve unsurları ortaya çıkarıyor.

Parti içi demokrasinin daha da gelişmesinde ve komünistlerin yaratıcı eylemlerinin, inisiyatif ve sorumluluklarının yükseltilmesinde, parti büyük bir rezerve sahiptir. Komünistler parti hayatının ve ülkenin güncel sorunlarını tartışırken ne kadar cesur ve somut, alınan kararların yerine getirilmesinde ne kadar aktif olurlarsa, partimiz de tarihi görevini o ölçüde başarılı yerine getirebilir.

Parti programımızın yeni metni hepimize güçlerimizi parti ve halkın önünde duran temel görevlerin çözümü üzerinde yoğunlaştırmamıza yardım etmelidir. Bunu başarmamız ülkemizin gelişmesinde, halkımızın yaşamının iyileştirilmesinde muazzam bir adım olacaktır. Ve o zaman sosyalist düzenimizin üstünlüğünü ve çekici gücünü daha ikna edici bir biçimde tüm dünyanın gözleri önüne sereceğiz.

Önemli olan sadece gelecek için net ve iyi düşünülmüş köşe taşları belirlemek değildir. Aynı zamanda bizi bekleyen çalışmaya aktif olarak katılmaları için, bunları, milyonlarca komünistin ve parti üyesi olmayan insanın bilincine kazımak gerekir. Bu ideolojik cephedeki savaşçıların başlıca görevlerinden birini oluşturuyor. İdeolojik, eğitici çalışma ilk olarak partinin kitlelerle bağı sorunudur. Önemi burada yatmaktadır. Ve eminim ki, bu plenum, partiye tüm yapacaklarında önemli ölçüde yardımcı olacaktır.

Şili'de Emperyalizmin Politikasının İflası

Luis Corvalan
Şili Komünist Partisi
Genel Sekreteri

Pinochet diktatörlüğüne karşı savaş yığınların artan eylemleri ve mücadele kararlılığıyla belirlenen yeni bir evreye girmiştir. Bugün ülkemizde en farklı sosyal tabakalar ve siyasi çevreler, bu arada Pinochet taraftarlarının küçümsenemeyecek bir bölümü bu rejimin geçmişe ait bir olgu olduğunu görmektedir. Bilinen bir gerçek yine doğrulanmaktadır: Emperyalizme ve oligarşiye hizmet eden bir despotluk halkı ilelebet köle edemez.

Faşist Pinochet rejiminin kılavuzu, kaynağı faşizmde olan ve sonraları Pentagon tarafından benimsenen Milli Güvenlik Doktrini idi, halen de öyledir. Bu dokrtrine göre (halen Şili ve bazı başka devletlerin subay kadroları bu doktrinin ruhu ile eğitilmektedir) bir ülkenin düşmanı netice itibarıyla o ülkenin kendi halkıdır. Bu yabancı ideolojinin ışığında darbenin ilk gününden[1] itibaren faşist terör estirilmiştir: İşkence, binlerce insanın fiziken yokedilişi, tüm ülkede toplama kampları kurulması. Yüzbinlerce Şili'li zorla ülkeden sürgün edilmiş veya göç etmek zorunda kalmışlardır. Emekçilerin kazanımları ayaklar altına alınmış ve Şili'de emperyalizm ile oligarşinin hizmetkârı bir diktatörlük kurulmuştur. Yine dışarıdan alınan ekonomi politikası, Şikago okulunun yeni-tutucu monetaristlerin tezlerine dayanmaktadır.

İşte Pinochet'in çok övündüğü milliyetçilik ve yurtseverlik sadece bir kamuflajdır. Şili tarihinde bu denli gayri milli ve yurtsever olmayan bir hükümet görülmemiştir.

Salvador Allende zamanında Şili'de esaslı sosyal ekonomik dönüşümler gerçekleştirildi. Ülke sosyalizme doğru ilerledi. Bu durum emperyalistleri öfkelendirdi, son derece huzursuz etti. Ve bunun nedeni sadece Şili'nin emperyalistlerin boyunduruğundan kurtulması değildi. Şili'deki devrimci sürecin tüm Latin Amerika bölgesinde ve hatta onları da aşan, giderek artan bir etkisi olmuştu.

Askeri darbeyi düzenleyenler önlerine iki esas görev koydular: biricisi Kuzey Amerika'lı tekellerin ve Şili oligarşisinin kaybettiği ekonomik ve politik mevzileri yeniden ele geçirmek, ve ikincisi kapitalist düzeni ebedileştiren ve uluslararası tekellerin ve yerli finans grubunun çıkarlarını gözeten politik, ekonomik ve sosyal bir rejim kurmaktı. Halkın sosyalist perspektifli köklü anti-emperyalist ve anti-oligarşik dönüşümler yoluna girdiği bir ülkede, gericilik halka ancak faşist bir rejim dayatabilirdi.

Pinochet-kliği tüm siyasi gücünü kullanarak devletleştirilen şirketlerin yeniden özel sektöre devrine girişti, tarım reformuna karşı saldırıya geçti, yabancı sermayeye ülkenin doğal zenginliklerini açtı ve daha başından beri devletin olan sanayi işletmelerini ve hizmet sektöründeki işletmeleri özel ellere teslim etmeye başladı. Buna paralel olarak sermayenin bir araya toplanıp merkezileştirilmesi zorlandı ve ekonomi uluslararası tekeller sistemine sıkıca bağlandı. Tüm bunlar Pinochet-kliğinin kirli sınıf emellerinin özellikle önemli bir bölümü idi ve halen de öyledir. Buna rağmen rejimin asıl şeflerinin esas amaçlarına ulaşamadı (ve ulaşamazdı da): Şili'de kapitalist ekonominin istikrarlı bir gelişimi ve (silah zoruyla da olsa) sosyal barışı sağlayan bir düzen kurmak, komünist ve sosyalist partileri tasfiye etmek, marksist ideolojinin tamamen kökünü kazımak, tüm siyasi partileri bertaraf etmek ve demokrasiyi, hangi biçimde olursa olsun ezmek. Dahası rejimin gemisi su almaktadır. Faşist diktatörlüğün yaratıcısı, yerli gericiliğin müttefik ve dayanağı Kuzey Amerikan emperyalizminin politikasının iflası ortadadır. Şili halkı bu gidişe bir son vermek için, özü itibarıyla anti-emperyalist ve anti-oligarşik, yani tamamiyle aksi bir yönde olan, faşizmin hepten yokedilmesine, bir demokratik halk hükümetinin kurulmasına ve toplumsal değişimlerin yeniden ele alınmasına giden bir yolda mücadele vermektedir.

Emperyalizmin politikasının krizi tüm kıta üzerinde hissedilmekdedir. Önce Küba ve şimdi de Nikaragua ve Grenada'daki devrimler, El Salvador ve Guetamala'daki ayaklanma hareketleri: Orta Amerika ve Karibik'in emperyalist tahakkümün en zayıf halkası olduğunu göstermiştir. Bu bölgede tekellerin boyunduruğundan kurtulmak için verilen halk savaşımı zirveye ulaşmıştır. Bunun yanında açıktır ki, tüm Latin Amerika halkları –Rio Grande'den Patogonya'ya kadar– hareketlenmiş, kendilerine güvenleri artmış ve anti-emperyalist eylemler güçlenmiştir. 70'li yıl-

ların başında tüm kıtayı saran ve özellikle Amerika'nın güney ucunda a-zan gericilik dalgası gücünden kaybetmiştir. Ve Pinochet'in, Ştrösner'in lanetli rejimleri henüz ayakta durabiliyorsa da, artık yeni bir rüzgar esmeye başlamıştır. Bolivya'da Demokratik Halk Birliği'nin bir hükümet kurması, Arjantin'de demokratik kitle hareketinin atılımı, Brezilya ve Uruguay'da[2] seçim sonuçları, Peru ve Ekvator'da proletarya ve köylülüğün güçlenen mücadeleleri, Kolombiya'da siyasi özgürlüklerin kabul ettirilmesi, Şili'de anti-faşist eylemlerin mücadeleci karakteri ve yaygınlaşması– bunlar kıtamız için yeni, çok şeyler vadeden bir perspektifin açıldığını gösteren önemli olaylardan bazılarıdır.

Gelişen süreç elbette hiçbir şekilde rahat bir gelecek demek değildir. Kesinlikle değil! ABD emperyalizmi, özellikle Reagan hükümeti yönetiminde, Latin Amerika'daki mevzilerine o denli bir inatla sarılmaktadır ki, görünüşe göre Küba'ya canice, maceracı bir saldırıya muktedir, Nikaragua'ya bir müdaheleyi desteklemeye, ya da bizzat saldırmaya ve en zalim diktatörlüklere siyasi, ekonomik ve askeri yardımı sürdürmeye hazırdır. Bu Washington'un Kuzey Amerikan sermayesini ve ABD'nin askeri mekanizmasını en yüz kızartıcı planların hizmetine sokan, silahlanma yarışını hızlandıran ve dünyayı nükleer bir felaketin eşiğine getiren global politikasının bir parçasıdır.

I

20'li yılların sonu, 30'lu yılların başlarındaki "büyük krizden" sonra Şili de diğer kapitalist devletler gibi geri kalmışlık ve tek-madde-üretimi çıkmazından kurtuluşu, ekonomisini çeşitlendirmekte ve ithal mallarını kendi ürettiğiyle telafi etmede aradı. Birkaç onyıl içinde ülke orta seviyede bir kapitalist gelişme düzeyine ulaştı. Esas ağırlığı ana ihracat ürünü olan bakır taşımaktaydı; bunun yanında iç pazarın çeşitli endüstri ürünlerine gereksinimini tatmine yönelen ve giderek gelişen bir üretim sektörü doğdu. Aynı zamanda ağır sanayinin ve kimya endüstrisinin temelleri oluşturuldu. Bütün bu değişimler ilerici ve gerici güçler arasındaki sürekli bir çelişme sürecinde gerçekleşti. Ekonomik gelişmede çarpıklıklar süregitti ve çoğunlukla en iyi sonuçlara ulaşılamadı. Gene de gerçek bağımsızlık ve halkın refahı yolunda ilerlemeyi olanaklı kılan maddi ve teknik bir taban oluştu. Ve işte ekonomik sistemin giderek sağlamlaştırılmasına uzanan bu süreci faşizm zorbalıkla durdurdu.

Diktatörlüğün ekonomik politikasının fikir babaları ve uygulayıcıları önce şunu iddia ettiler: Şili endüstrisinde devlet desteği ile kurulan işletmelerin önemli bir bölümü verimli çalışmamaktadır, bunlar modernize edilmeli, en üst teknik düzeye çıkarılmalıdır. Bu nedenle bu işletmeleri yabancı üreticilerle rekabete zorlamak ve haliyle korumacılığı son vermek, öncelikle de gümrük duvarlarını kaldırmak gerekmektedir. 1973

Kasım'ında "El Mercurio" gazetesi yüksek kalitede malları uygun fiyatla üretmeyen randımansız işletmelerin ya kendilerini değiştirmeleri, ya da yok olmaları gerektiğini açıklıyordu. Böyle bir yönlendirme ile üretim hızla gerilemeye başladı, birçok fabrika kapatıldı veya iflas etti. İflas eden şirket sayısı yıldan yıla arttı: 1974'de 20 olan bu sayı, 1982'de 800'ün üzerine çıktı.

Gazetenin yazdığı gibi işletme sahipleri ya üretim alanlarını değiştirmek, ya da fabrikalarını kapatmak zorunda kaldılar. Bunun yanında rejimin ekonomi politikası hiç de endüstri sektörünün modernleşmesine yol açmadı, böylece teorik öngörüler tamamen yanlış çıktı. Hatta üretim daha da geriledi. Yatırımlar için öngörülen paranın spekülasyonlara harcanması, ya da çarçur edilmesi sonucu makinalar da yenilenemedi. Esasında bu Şili ekonomisinin modernleştirilmesi değil, Komünist Parti'nin de uyardığı gibi sanayinin önemli oranda tasfiyesi ve ulusal üretimin yerini yabancı üretime bırakması yönünde bir gelişme idi. Ancak bu gerçeği önceleri herkes kavrıyamadı. Şimdi ise bu politikayı destekleyen ve savunanların bile çoğu kabul etmekte.

Rejimin hizmetinde olan iktisatçılar ülkenin doğal kaynaklarını işleyerek ürünlerini dünya pazarına satabilecek dallara öncelik verilmesi gerektiğini iddia ettiler. Bu şansa bakır ve diğer madenlerin yanında orman endüstri ürünlerinin, meyva ve deniz ürünlerinin, aynı zamanda randımanlı çalışması beklenen işletmelerin ürünlerinin sahip olduğu düşünüldü. Bazı "göreceli imtiyazları" ümid eden ve ücretleri açlık sınırına kadar düşüren rejim çabalarını bu yönde yoğunlaştırdı. O sıralar demokratik hükümetler zamanında gerçekleştirilen yatımların meyvelerini vermeye başlaması ve dünya pazarındaki uygun konjoktürden, döviz kurları saptamalarından ve diğer para mekanizmalarından faydalanmada şansın yaver gitmesi rejimini kısa süreli bir başarı elde etmesine yol açtı. Ancak hayat ekonomik gelişmeyi karışık bir işleme ihtiyaç göstermeyen hammadde ve ürünlerin ihracına, sürekli yabancı kredi akışına ve iç pazarı yabancı mallara engelsiz açmaya bağımlı kılan hesapların ne kadar kısa vadeli olduğunu gösterdi.

Eğer geçmişte Şili'de tek yanlı bir yönlendirme olsaydı, başka bir ifadeyle sadece madencilik ve tarım ürünlerinin ihracına yönelik bir perspektif de alınsaydı, ülke faşist darbenin olduğu tarihte iç pazarın artan ihtiyacını karşılayacak hiçbir dala sahip olmayacaktı. Burada tekstil endüstrisini, çelik endüstrisini, makina sanayiini ve dayanaklı tüketim malları üretimini kasdediyoruz.

Halbuki şimdi Amerikan reçetelerine göre yönlendirilen Şili'deki ekonomik politika, ekonomik hayatın temel yasalarını ihmal etmekte. En ağır hatalardan biri uluslararası tekeller çağında sanki Adam Smith ve David Ricardo'nun zamanındaymış gibi herşeyin piyasa şartlarının

insafına bırakılmış olması. Bunda araç olarak ekonomik liberalizmin en gerici varyasyonu –neo-klasik monetarizm– alınmakta. Bu teoriye göre nominal fiyatlar sadece piyasada dönen para miktarına göre belirlenmekte ve enflasyon, kriz, işsizlik ve diğer ekonomik bozukluklar devletin mali değişkenlere yanlış yaklaşımından doğmaktadır. Diğer bir deyişle, para güya konjonktürden kaynaklanan iniş çıkışlara neden olan ve aynı zamanda kapitalist yeniden üretimi dengeleme işlevi gören en önemli etkendir.

Ancak sözde teoriler hayat tarafından çürütülürler. Gerçekten de mali etkenler sadece temel sorunların çözümüne ve üretici güçlerin gelişimi önündeki tüm engellerin kaldırılmasına yönelik global bir politikanın unsurları oldukları takdirde olumlu sonuçlar verebilirler. Bu nedenle en önemli görev Şili ekonomisini uluslararası tekellerin ve mali oligarşinin hakimiyetinden kurtarmaktır. Bu hakimiyet küçük, orta, hatta bizzat büyük işletmelerin iflasına neden olmakta, birçok işletmenin tekellere bağlanmasına, montaj işleri veya parça imalatı yapmayla ya da pazarlama ve diğer hizmet işleriyle görevlerinin sınırlandırılmasına yol açmaktadır.

Pinochet diktatörlüğü ona Kuzey Amerika'lı emperyalistler tarafından dikte ettirilen bir ekonomi politikası uygulamaktadır. Ancak bizzat emperyalistler uyguladıkları politikaya katiyen uymamaktalar. Bir yandan korumacılığı arttırırken, diğer yandan kaale almadıkları uygulamaları başkalarından istemekteler. "Humanite"nin son GATT4–Konferansıyla ilgili yorumunda da belirtildiği gibi "benim yaptığımı değil, dediğimi yap"5 düsturuna göre hareket etmekteler.

Şikago okulunun ekonomi politikası "genel refah" ve piyasa güçlerinin serbest dolaşımı için garantör durumunda olan "mali yardım veren devlet" kavramı ile tamamlanmaktadır. Bu politika, gerek sosyalizme, gerekse Şili ve diğer birçok ülkede uygulanan, bağımsız bir endüstrileşme yolunda ekonomide devletçiliğe yer vermeye seçenek olarak gösterilmektedir.

Faşizmde devletin ekonomik tabanın gerilemesinde belirleyici rolü oynadığı açıktır. Bu yolda sadece ekonomik araçlar değil, baskı mekanizmasının tüm gücü kullanılmıştır. Şili'de Şikagocu ekonomik polikita devlet tarafından süngülerin gölgesinde gerçekleştirilirken özgür düşüncenin en ufak bir kıvılcımı bile boğuldu, tüm kitle iletişim araçları tekel kontrolü altına alındı. Devletin çok sözü edilen destekleyici niteliği aslında yerli veya yabancı mali güçlerin kıskacını desteklemekten, küçük ve orta büyüklükteki işletmelere ve herşeyden önce, rejimin esas yükü sırtına yüklediği emekçilere zarar vermekten başka bir anlama gelmemekte.

Büyük bankaların ve finans guruplarına bağlı büyük endüstri kuru-

luşlarının sahipleri krizden Şili'lilerin, herkesin tek tek cebinden alınan paraların yardımı ile, devletin zararına kurtuluyorlar. Geri kalan şirketleri ise devlet iflasa sürüklüyor, borçları karşılığı mallarını satmakla "cezalandırıyor". Ancak sonuç olarak rejim kendine karşı da işliyor. Sanayiciler, tarım sektöründeki üreticiler, tüccarlar ve ulaşım şirketleri oligarşi guruplarının imtiyazlarını teşhir edip, devletin onlara sağladığı desteği kendileri için de istiyorlar.

Şili bugün hesap çıkarmakta. Faşist rejim ülkeye yıkım, ölüm, açlık, baskı ve ekonomik daralma getirdi. Darbeden önceki kırk yılda ülkede gayrı safi milli hasılanın (GSMH) yıllık artış oranı ortalama % 3,5 idi. Faşizm altındaki on yılda hiç bir büyüme gerçekleşmedi. Aynı sürede dış borçlarının artışından, işçilerin aşırı sömürülmesinden, devlete ait fabrikaların satışından ve doğal zenginliklerden ele geçen muazzam miktarda para (yaklaşık 30 milyar dolar) spekülasyonlara veya lüks içinde yüzen seçme bir gurubun daha da zenginleştirilmesi yolunda harcandı. Diğer taraftan rejim bu araçları belirli bir süre, krediyle yaşamasına imkan verilen orta kesimlerin belli bir kesiminde refah hayali uyansın diye, bu kesimin tüketim düşüncesinin kölesi olması amacıyla kullandı.

Diktatörlüğün ülkede kültürel alandaki tahribatı ve teknik potansiyele verdiği zarar ölçülemeyecek kadar büyüktür. Aynı şey halkın çoğu kesiminde görülen ahlaki ve psikolojik yozlaşma için de söylenebilir. Yüzbinlerce Şili'linin zorla sürgün edilmesi ya da göçe zorlanması, fikirlerini serbestçe söylemelerine engel olunması yanında iş de verilmemesi gerçek bir dramdır. Tüm aileler dolaylı veya dolaysız bundan etkilenmişler, toplumun gelişimi önemli ölçüde aksamıştır. Kalifiye iş gücünün eğitim düzeyi açısından Şili Latin Amerika'da geleneksel olarak en ön sıralardadır. Edinilen bilgi nesilden nesile aktarılmıştır. Ancak tam on yıl boyunca –Pinochet zamanında– üretim düştükçe bu potansiyel de kaybolmuştur; giderek yokolmuş, ya da önemli ölçüde azalmıştır. Birçok fabrika ve işletmenin kaldırılması, yığınsal işsizlik, kültürel hayatta, yüksek ve mesleki öğrenimdeki yasak ve kısıtlamalar da hesaba katılırsa, ülkeye ne büyük bir zarar verildiği gün ışığına çıkar. Bugünkü durumu düzeltmek için açıktır ki uzun yıllar ve elbette tamamiyle farklı bir politika gerekmektedir.

II

Faşizm gerçek amaçlarını gizlerken, esasında sahip olmadığı birtakım iyiniyetli amaçlar uydurur. Faşizm bu şekilde Şili'de de –belki bir süre– demokrasiyi koruma, yeniden düzen sağlama ve özel mülkiyeti koruma bayrağı altında yükseldi. Halk Birliği hükümeti en önemli yurtsever görevi yerine getirmeye uğraşmıştı: Şili'nin bakır madeni cevher-

lerini yeniden kazanmasına. Alınan önlemler emperyalist ve oligarşik mülkiyete karşı, tüm halkın ve ülkenin çıkarına idi. Ultra sol güçlerin tek tük eylemleriyle kolaylaşan gerici propaganda küçük ve orta işletmeleri (endüstri, tarım, ticaret ve ulaşım sektörlerindeki) ürkütmede başarılı oldu ve bunlar sosyal dönüşümlerin karşıtlarının safına geçtiler. Bu esnada Allende hükümeti tarafından desteklenen bu işverenler daha uygun şartlarla kredi aldılar, daha iyi pazarlama şartlarına sahip oldular. Artık herkes için açıktır ki, diktatörlük büyük sermayenin lehine küçük ve orta mülk sahiplerini kayıtsızca mülksüzleştirmiştir.

Faşizmin özelliği, önce her zaman işçi sınıfına, komünistlere saldırılarla başlaması, sonra eylem alanını genişleterek demokrasinin her çeşidinin bastırılmasına kadar gitmesi ve finans kapitalin hedefleriyle çıkarları uyuşmayan tüm sosyal tabakaların baskı altına alınmasıdır. Bu, Şili örneğinde tam olarak tasdiklenmiştir. Faşizm Halk Birliği hükümetini karalamaktan başlayarak, hristiyan hükümetin icraatına hakaret yağdırmaya ve sonra da geçen yüzyıldan beri ülkede hüküm sürmekte olan cumhuriyetçi demokratik düzende ilerici ne varsa onları karalamaya kadar gitti. Önce Allende hükümeti döneminde gerçekleştirilen sosyal ve ekonomik dönüşümler geriye çevrildi, ancak sonra halk kitlelerinin ve ulusal burjuvazinin önemli bir kısmının yarım yüzyıldan fazla savunduğu bağımsız ekonomik kalkınma yolundaki tarihi eğilim tümden yasaklandı.

Ve işte son aşama– faşist demagojinin fiyaskosu rejimin politikasının etkilerinin faşizmin fizyonomisini tüm özellikleri ile ortaya koyduğu zaman gelip çatmıştır: Faşizm sadece işçi sınıfının, toplumun ilerici güçlerinin karşısında değil ulusun ezici çoğunluğunun karşısındadır.

Günümüzde, emperyalist çok uluslu tekellerin hakimiyeti çağında, bu tekellerin ve yerli finans gurubunun hizmetindeki faşist Pinochet rejimi kaçınılmaz olarak tüm ülke ile çelişkiye döşmek zorundaydı. Bu nedenle süngü gücüne de dayansa, özgürlükleri boğazlasa da bu rejimin ayakta durabilmesi mümkün değildir. Dahası, tüm bu suçlar kaçınılmaz olarak rejimin kendine karşı dönmektedir.

Faşizm kendini sınıf savaşına karşıymış gibi gösterir, halbuki kendisi halka karşı en gaddar sınıf savaşı vermektedir. Ama rüzgar eken, fırtına biçer. Şimdi diktatörlük kendisine düşman bir halk, giderek daralan geniş bir muhalefet zinciri ile çevrilmiştir: Darbenin ilk gününden beri varolan, aynı zamanda despotluğa karşı savaşın uzun yolunda oluşan ve diktatörlüğün kendi politikası sonucu ortaya çıkardığı bir muhalefet.

Ülke yarım yüzyıldan beri geçirdiği en ağır ekonomik, toplumsal ve politik krizi yaşamaktadır. Grevler ve iş bırakmalar faşist hukuk düzenini parçalamaktadır. Açlık yürüyüşleri, demokratik hakları talep eden

gösteriler, toprak işgalleri ve diğer eylemler diktatörlüğün güvenlik kuvvetleri ile süren çatışmaların yanında yürütülmektedir. Su ve elektrik hesaplarına aldırış etmeyerek, kiraları ve borçları ödemeyerek tepkiyi dile getirme çağrısı yaygın bir yankı bulmuştur. Yüzlerce, binlerce yurttaş şehir yönetimlerine hücum etmektedir. İşsizlik protesto edilmekte, tıbbi bakım ve diğer güncel sorunların çözümünde destek talep edilmektedir. Öğrenciler üniversitelerin militaristleştirilmesine isyanlarını dile getirmek için çok çeşitli yöntemler bulmaktadır. Her yerde faşist rejimin en katı kararları çiğnenmektedir. Ara sıra yüksek gerilim hatları havaya uçurulmakta, radyo ve televizyon yayınları bozulmakta. Burada da halkın tepkisi dile gelmektedir. Yine birçok diğer eylem despotluğun destabilize edilmesine yöneliktir. İsyan ruhu krizden zarar gören burjuva çevreleri de sarmıştır. Buna bir örnek, sadece bankalara olan borçlarını ödeyemedikleri için mülklerinin satılmasına karşı gösterdikleri direniştir.

Bir süre Pinochet Şili'nin sorunlarının metropol kapitalist ülkelerdeki krizin bir sonucu olduğunu iddia etti. Gerçekte bu sorunlar çeşitli nedenlerden oluşan bir kompleksten doğuyordu. Ülkedeki ağır krize hem dünya kapitalist ekonomisindeki durgunluk, krizin yeni peryodu, hem de yerli ve yabancı finans kapitalin hakimiyetinin sonucu üretici güçlerin gelişmesinin önünün kesilmesi katkıda bulunmuştur. Ancak Şili'deki krizin boyutlarını belirleyen esas faktör, eskisi gibi faşizmin politikasıdır. Diktatörlük birçok açıdan genel ekonomik gerilemenin ülkemizdeki krizi derinleştirmesinden sorumludur; zira o ülkenin üretim mekanizmasını zayıflatmış ve emperyalizme bağımlılığı kuvvetlendirmiştir. İşte faşist ekonomik politikanın fiyaskosunun özü buradadır.

Gerek ekonomik, gerekse toplumsal açıdan bugün Şili'nin içinde olduğundan daha kasvetli bir durum herhalde tahayyül edilemez. Fabrikalar tümden tasfiye edilmiştir. Endüstri üretimi şu andaki üretim kapasitesinin ulaşabileceğinin çok altındadır ve bu potansiyel on yıl öncesine nazaran azalmıştır. Tarım sektöründeki geleneksel branşlar çökmüştür. Evvelce bir milyon tonu aşan yıllık tahıl üretimi yarıya düşmüştür. Faşizm döneminde 2000'den fazla şirket iflas etmiştir. Dış borçlar 3 milyar dolardan 18 milyar dolara çıkmıştır; bunun 12 milyar doları özel sektöre aittir. Yerli bankalara işverenlerin borcu daha da yüksektir. Faiz haddi pratikte % 50'nin üzerine çıkmıştır. Bu hadler iç pazarın daralmasına (öncelikle düşük ücretler ve işsizlik nedeniyle) ve bu pazarı yabancı malların istilasıyla ulusal endüstrinin daha da gerilemesine yol açmaktadır.

Faşizm, partimizin manifestosunda da belirtildiği gibi, emekçilerin yurttaşlık haklarını, özellikle de sendikal özgürlükleri ayaklar altına

almaktadır. Faşizm onların gerçek gelirlerini önemli ölçüde düşürmüş ve minimal istihdam programı adı altında köle-işçilik sistemini getirmiştir. Bakır sanayiindeki işçilerin ilerici konumunu lağvetmiştir. Grev hakkı son rerece kısıtlanmıştır, Chuguicamata bakır kombinasında ve birçok başka büyük fabrikada grevler tamamiyle yasaklanmıştır. Halkın sosyal yardım kuruluşları üzerinden konut bulması engellenmiştir. Sosyal fonlar genelde tamamen keyfi bir şekilde kullanılmaktadır. Rejim utanç verici düşük bir düzeyde asgari ücret saptamıştır; ayrıca gençler için yetişkinlerin aldığı ücretin sadece % 75'i belirlenmiştir. Ana korunması ve sendika yasaları pratikte geçersizdir. Belli sayıda iş yılından sonra emekli olma hakkı kaldırılmış ve kadınlar ve erkekler için emeklilik yaşı beş yıl yükseltilmiştir. Hakim faşist askeri yönetimin işçi sınıfına karşı tutumu açık nefretle simgelenmektedir.

Faşizmin politikası emekçilerin dehşet verici bir sefalet içine düşmelerine yol açmıştır. Ulusal gelirden emekçilerin aldıkları pay Halk Birliği hükümeti zamanında % 60 iken, bugün % 40'a düşmüştür. Kitlelerin alım gücü zorla düşürülmüştür. Çalışabilecek nüfusun % 30'undan fazlası –bir milyondan fazla insan– işsizdir, bu 4 milyon Şili'linin açlık ve sefalet içinde olmaları demektir. Eğitim artık parasız değildir, devletin ilgi sahasından çıkmış, bir kâr kaynağı haline gelmiştir. Ortaokul ve liselerin, teknik okulların ve üniversitelerin kapısı dar bir kesime açıktır. Sağlık alanında durum muazzam kötüleşmiştir.

III

Faşist rejim hiçbir zaman manevra ve hareket serbestliğine sahip olmadı. Komünist Parti başından beri mücadele ve anti-faşist birlik bayrağını yükseltti. Proletarya ve diğer toplumsal tabakalar despotluğa karşı direnişi sürekli yükseltiyor. Son zamanlarda –ve bu yeni bir momenttir– direniş daha geniş yığınsal bir karakter, daha da vurucu bir nitelik kazandı; halkın isyanının genel bir patlamasına doğru ilerlemekte. Bir yenilik de, artık orta tabakaların ve burjuvazinin önemli bir kesiminin rejimin politikasına karşı mücadele saflarına geçmesidir.

Şili işverenlerinin çoğu Halk Birliği hükümetine karşıydılar ve şu ya da bu şekilde darbeyi desteklediler. Bunu yaparken darbeden sonra uygulamaya konan ve Şikago okulunun, özellikle de Milton Friedman ve arkadaşlarının tavsiyelerine göre kurulan ekonomik modelin avantajlarına güveniyorlardı. Bugün işverenler de rejime karşı dönerek onu şiddetle eleştiriyorlar. Metal Sanayi İşverenleri Birliği, Tahıl Üreticileri Birliği, Tarım Üreticileri Konfederasyonu ve iç pazara yönelen diğer sanayi ve tarım üreticileri ısrarla gümrükle korunmayı istiyorlar. Bu kesimler arasında ödeme yükümlülüklerinin ertelenmesi (ve ödeme başlangıcına kadar üç yıl süre tanınması) için bir hareket doğmuştur. Bu taleplere

ulaşım sektöründeki işverenler ve tüccarlar da katılmışlardır.

Bu politikanın acıklı sonuçlarını, Pinochet tarafından krizin aşılması için alınan tedbirlerin onu sadece daha derinleştirmeye yaradığını gören burjuvazinin büyük bir bölümü diktatörlüğe güvenini kaybetmiştir. Bu tedbirler elbette ki sadece ve sadece emperyalist çıkarların korunmasını hedefleyen, çoktan iflas etmiş bir rotada sürdürülmektedir. İMF ile anlaşmalar ve devletin çeşitli bankaların (bu arada büyük özel bankaların da) işlerine karışması bunu göstermektedir. Bunun sonucu olarak özellikle ABD'nin ana finans kuruluşlarına olan dev borçlarının ödenmesi için sorumluluğu devlet taşımaktadır.

Öyle bir durum doğmuştur ki, proletaryadan burjuvazinin birçok temsilcisine kadar herkes yaşamak için savaş vermektedir. Birisi iş yerini korumakta, ötekisi fabrikasının varlığı için mücadele etmektedir.

Rejim verdiği sözü hiçbir şekilde yerine getirmemiştir. "Demokrasi ve düzen" yerine – baskı ve kargaşalık. "Dengeli ekonomik kalkınma" yerine – ekonomik çöküntü ve üretimin on yıl öncesinin altında bir düzeye düşmesi. Diktatörlük yılları "tam istihdam" yerine Şili'yle karşılaştırılabilecek kalkınma düzeyindeki diğer ülkelerdekinden çok daha dev boyutlarda işsizliğin olduğu yıllar olmuştur.

Faşist Cunta'nın somut sonuçları göstermektedir ki, bir rejim özünde işçi düşmanı, halk düşmanı, ulusal olmayan ve yurtsever olmayan bir rejimdir. Bu rejim yerli finans gurubunun ve uluslararası tekellerin çıkarlarını her zaman ülke çıkarlarının üzerinde tutmuştur. Kendisini Şili devletinin kurucusu Bernardo O'Higgins ile karşılaştırmaya cüret eden Pinochet emperyalistlerin elindeki bir kukladan başka birşey değildir. Kendisini "fakirlerin generali" diye adlandıran bu despot aşırı zenginliği temsil eden bir avuç insanın refahı uğruna aşırı yoksulluğu sonuna dek yaymıştır. Şili'nin güvenliği ve egemenliği, ekonomik çöküntü, ordunun halka yabancılaşması, uluslararası alanda tecrit olma sonucu yok olmuştur.

Ortaya çıkan durum silahlı kuvvetleri de etkilemektedir. Ordu mensupları giderek yüz kızartıcı halk düşmanı işlevlerine bir son verme gerekliliğini kavramaktadır.

Karanlık tünelin sonundaki ışık artık görünmektedir. Daha birçok mücadelenin üstesinden gelmek gerekiyor, ama faşist rejimin kaderi bellidir. Rejim taraftarlarının bir bölümü rejimin çıkmazda olduğunu hissetmekte ve temel sınıf çıkarlarını korumanın ve "kötü" sonu engellemenin yollarını aramaktadırlar.

İşçi sınıfından burjuvazinin önemli bir bölümüne, sol kesimden demokratik sağ denenlere kadar uzanan muhalefet değişik öneriler getirmekte. Kimi sadece bugünkü politikayı değiştirmeyi, Pinochet'i ise yerinde bırakmayı, ya da –tüm ipler koparsa– yeni birini iş başına getir-

meyi istiyor. Hristiyan demokratların en etkili oldukları merkezde, Komünist Parti'nin meşrulaşacağı ancak diktatörlüğün devrilmesinden sonra kurulacak hükümete katılmayacağı bir burjuva demokrasisine adım adım geçiş fikri ağır basıyor.

Komünist Parti tüm anti-faşist güçlerin doğrudan katılım veya destekleme yoluyla temsil edildikleri bir hükümetin kurulmasından yanadır. Ancak böylesi bir devlet yönetimi –gerçekte mümkün olanlar arasında en demokratik, en iyi temsil eden olanı– zorlukları başarı ile aşmaya, faşizmin tasfiyesi ve ülkenin yeniden doğuş sürecinin büyük görevlerini çözmeye muktedirdir. Böyle bir hükümetin kuruluşu esas olarak işçi hareketinin ve gücüne ve birbiri ile anlaşmaları günden güne daha da elzemleşen sol partilerin etkisine bağlıdır.

Komünist Parti diyor ki, bugün Şili'de "faşizm mi, sosyalizm mi, faşizm mi, burjuva demokrasisi mi sorusu sorulmuyor. Gerekli olan toplumsal ilerlemenin nesnel gereklerine uygun değişikliklere bağlı ve bunları gerçekleştirebilecek yeni, ulusal ve halk demokratik bir hükümettir."

Başkan Allende zamanında gerçekleştirilen dönüşümler ve hristiyan demokratik hükümetin geçmişteki bazı reformları eski yapıları değiştirme zorunluluğuyla, toplumsal gelişimin acil gereksinmeleriyle uyum içinde idi. Yarın bu zorunluluk, bu ihtiyaçlar azalmayacak, daha da artacaktır; zira faşizm, toplumsal ihtiyaçlar bir yandan artarken Şili'yi çok geriye atmıştır. Ülke birçok alanda kaçırdığı fırsatları telafi etmek, geçen on yılda dünyada erişilen düzeye yükselmek zorundadır.

Faşizm sosyal ve ekonomik bir deformasyona yol açmış ve silahlı kuvvetlerin, adalet organlarının ve kitle iletişim araçlarının sınıfsal niteliğini gözler önüne sermiştir. Halkın önemli bir kısmının bilincini bulandıran birçok efsaneyi yıkmıştır. Yarınki toplumsal dönüşümlerin halkın mücadelesi altında derinleştirilmesinin objektif şartları doğmuştur.

Ancak eğer dar kafalı, kısa görüşlü düşüncelerle hareket edilir, halkın çektiği zulmün temeline dokunulmaz ve işçi sınıfı, Komünist Parti ve tüm Şili'li sol güçlerin katılımı olmadan mümkün olmayan esas düşmana karşı mücadeleden kaçınılırsa gerçek değişiklikler düşünülemez.

Burjuva muhalefetin bazı temsilcileri adım atmadan önce yeri iyice bir yokluyorlar. Haklı olarak Pinochet'in bir enkaz bırakacağını tahmin edip, ekonomik yıkıma karşı mücadelenin ilk yükünü başkalarının sırtlanmasını istiyorlar. Böyle bir tutumu en hafif deyişle yanlış olarak niteliyorum. Ülkeyi kargaşalık ortamına sürükleyecek bir geleceğe bırakmamak gerekir. Bencil hesaplar yurtsever görevi geriye atmamalı. Bu da bir an evvel Şili insanını ve halkını daha fazla ıstırap çekmekten kurtarmayı gerektirir. Biz komünistlerin fikri şudur: Geçici bir iktidarı engellemek, diktatörlüğün tasfiye edileceği ilk günden itibaren ana zorlukla-

rın aşılmasına, yığınların yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanmaya başlanmasına ve acil sorunların çözümlenmesine itinayla eğilinmesi hem gerekli, hem de mümkündür. Ancak bunun için sol kanattan sağ kanada kadar tüm muhalefet güçlerinin anlaşması gereklidir. Böyle bir anlaşmaya varmak kolay olmayan ancak gerçek bir görevdir. Komünistler bu uğurda tüm güçlerini sarfetmeye hazırdır.

Komünist Parti'nin tutumu tamamen demokratik ve kararlıdır. Partimiz kimseyi faşizme karşı ortak eylemlerin dışında bırakmamakta, kimseyi despotluğa karşı mücadeleden, önümüzdeki yeni, demokratik bir düzenin kuruluşundan tecrit etmeye çalışmamaktadır. Parti daha ziyade şuna inanmaktadır: Bugün tüm anti-faşistler despotluğa karşı eylemlerini eşgüdümlü yapmalıdırlar ki, yarın ülkenin ortak iradesi üzerinde anlaşmaya varılsın. Somut politik bir durumda bir ya da birkaç partinin, bu arada Komünist Parti'nin de diktatörlükten sonra kurulacak hükümete katılmaması, ancak bunun ilerici niyetlerini desteklemesi ya da muhalefete geçmesi mümkündür. Böyle bir karar, koşulların zorlamasıyla da olsa, açıktır ki her partinin hakkıdır.

Biz despotluğun devrilmesinin hızlandırılması ve arkasından somut duruma uygun olarak halk güçlerinin ortak hareketi temelinde ve işçi sınıfı etrafında ulusun çoğunluğunun birleşmesiyle mümkün olduğu kadar ilerlemek için her şeyi yapmaya hazır olduğumuzu vurgularız.

(Barış ve Sosyalizm Sorunları, Mayıs 1983 sayısı)

---

1. Anayasal Halk Birliği hükümetinin (Komünist Parti'nin de içinde olduğu sol koalisyon) devrildiği faşist askeri darbe 11 Eylül 1973'te gerçekleşti.
2. 15 Kasım 1982'de Brezilya'da Ulusal Kongre Milletvekilleri, yerel yönetimler ve eyalet valilerinin seçildiği seçimler oldu. Seçim sonuçları, parlamentonun temsilciler meclisinde çoğunluğu kazanan ve adayları ekonomik olarak en gelişmişi dahil, on eyalette vali seçilen demokratik muhalefetin artan gücünü vurguladı.
   Uruguay'da 28.11.1982'de yapılan geleneksel burjuva partilerinin yönetim organları seçiminde diktatörlük karşıtları oyların % 82'sini aldı.
3. "El Mercurio" gazetesi Şili burjuvazisinin en gerici çetelerinin sesidir. Erdwards finans gurubunun malı olan gazete, ABD emperyalizmi ile doğrudan bağlıdır.
4. Gümrük veTicaret Genel Anlaşması— çoğu kapitalist ülkelerin üye olduğu uluslararası kuruluş.
5. "L'Humanité", 27 Kasım 1982.
6. 1970 seçimlerinde sol güçlerin başkan adayı Salvador Allende'nin zaferinden sonra kurulan Halk Birliği hükümetinden önce Edwardo Frei başkanlığında Hristiyan Demokrat Parti hükümeti vardı.

Halk Bizim Yanımızda

Miguel d'Escoto

Nikaragua Dışişleri Bakanı,
Sandinist Meclis Üyesi

Nikaragua hükümetindeki 3 din adamından biri olan Miguel d'Escoto 50 yaşında. Hayatının büyük bir kısmını vatanından uzakta geçirmek zorunda kalan Miguel d'Escoto, o sıralarda hâlâ mülteci olduğu 1975 yılında Ulusal Kurtuluş Sandinist Cephesi'ne (FSLN) katıldı ve o zamandan beri tanınmış üyelerinden biri oldu. Mücadele arkadaşları onu FSLN'in uluslararası eylemlerinin yönetimi ile görevlendirdiler.

Tüm tehlikelere rağmen 1978'de 12 Sandinist yönetici ile birlikte Geniş Muhalefet Cephesi'nin (FAO) kuruluşunu hızlandırmak için Nikaragua'ya döndü. Somoza'nın devrilmesinden kısa bir süre önce kurulan hükümette Dışişleri Bakanlığı görevini üstlendi. Diplomat olarak ilk işi Amerika Ülkeleri Organizasyonu (OAS) Dışişleri Bakanları 17. toplantısına katılmak oldu. Bu toplantıda ABD'nin Nikaragua'ya "Amerikan Ülkeleri Barış Birliği"ni gönderme çabaları başarısızlığa uğradı. Dışişleri Bakanlığındaki mesuliyetli görevinin dışında Miguel d'Escoto aynı zamanda FSLN merkez organı olan Sandinist Meclis üyesidir.

Aşağıda kendisinin dergimiz Yazı Kurulu'na verdiği cevapları yayınlıyoruz.

YAZI KURULU: Orta Amerika'daki durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bölgedeki sosyal patlamaların sebepleri nelerdir?

M. d'ESCOTO: Genelde Orta Amerika ve özelde Nikaragua sürekli gerilim içinde yaşamaktadır: Amerikan emperyalizminin silahlı saldırı tehlikesi azalmıyor, aksine sürekli artıyor. Bölgedeki durumu değerlen-

dirirken bu konuyu gözönüne almak zorundayız. Eskiden beri ABD bize politik, sosyal ve ekonomik gelişme "modellerini" zorla dayatmıştır. Orta Amerika hükümetleri ülkelerinin sosyal sorunlarını kısmen de olsa çözmeye çalıştıklarında Washington, Guatemala'da ilerici başkan Jacobo Arbenz olayının da gösterdiği gibi müdaheleden çekinmedi.

Şimdi Orta Amerika halklarının sabrı taştı. Onlar kaderlerini kendileri tayin etmek istiyorlar. Hatta bu yüzden, emperyalizmin ayaklar altına aldığı egemenliklerini tekrar elde etmek için, silah elde mücadele etmek zorundalar; çünkü, ülkelerimizin çoğunda politik girişim, barışçıl değişim olanakları pratikte sıfırdır. Bu ülkelerin büyük bir kısmında Nikaragua, El Salvador ve Guatemala'daki devrimci olaylara yol açan koşullar hüküm sürmektedir. Denilebilir ki, bu bölgedeki çalkantılar daha devam edecektir.

Emperyalistler durumu sanki devrimci düşünceler Orta Amerika'ya dışarıdan ihraç ediliyormuş gibi göstermeye çalışıyorlar. Buna karşılık biz kararlı bir şekilde şunu söylüyoruz: Devrim ihraç malı değil, aksine halkların ilerici dönüşümler için politik isteklerinin bir ifadesi, bilinçlerinin sürekli şekilde artmasının doğal sonucudur.

Nikaragua'da Somoza'nın devrilişi ve FSLN'in zaferi bu bütünlük içinde değerlendirilmelidir. Sık sık devrimin zaferinden söz ediyoruz, bana kalırsa diktatörlük rejiminin yıkıldığı ve ABD emperyalizminin elimizden aldığı bağımsızlığımızın tekrar elde edildiği bu süreci sadece devrimin bir hazırlık aşaması olarak adlandırmak daha uygun olacaktır. Devrimci inşa sürecinin kuruluşu ancak bundan sonra, 4 yıldan beridir devam etmektedir.

YAZI KURULU: Bir devrimin başarısı günümüzde sadece iç, ulusal koşullara değil, aynı zamanda dış mücadele koşulllarına da bağlıdır. Adı geçen bölge de dahil olmak üzere, devrimci güçlerin dayanışmaları gittikçe daha fazla önem kazanıyor. Bunu Nikaragua'da hissediyor musunuz?

M. d'ESCOTO: Şüphesiz. Reagan Beyaz Saray'a girdiğinde Orta Amerika'daki esas amacı El Salvador devrimci güçlerinin zaferini önle-mekten ibaretti. Militaristler daha sonra Nikaragua'ya karşı saldırıya hazırlanıyorlardı. Planları 1982 yılının ilk üç, dört ayı içinde daha da açığa çıktı. Bu sıralarda Salvador gerillalarının başlattığı saldırının durdurulduğu ilan edildi. Washington bu ülkedeki çarpışmaların geçici olduğunu ve en kısa zamanda duracağını ümit etti. Nikaragua ile hesaplaşma zamanı gelmiş gözüküyordu. Beyaz Saray Somoza'nın devrilişinden sonra "gelenek" halini alan politik kayıplarda olduğu gibi seyirci kalamazdı. Ayrıntılı planlar Sandinist hükümetin silah zoruyla yıkılmasına kadar uzanan "köklü" önlemleri içeriyordu.

Saldırı Aralık 1982 tarihine planlanmıştı. Washington'daki strateji uzmanları Nikaragua devrimini boğmak için kurulan savaş makinasını çalıştırdılar, fakat harekete geçiremediler. Çünkü yeni bir hayal kırıklığına uğramışlardı: El Salvador devrimci güçleri tekrar saldırıya geçtiler, önemli başarılar elde ettiler ve Nikaragua halkı ile "sakin bir şekilde" hesaplaşma imkanını emperyalistlerin elinden aldılar.

ABD'nin Nikaragua'ya saldırı hazırlıklarıyla ilgili olarak son zamanlarda Amerikan burjuva basınında bir çok belge yayınlandı. Bazı yazarlar Reagan ve politikasını eleştiriyorlar (prensip olarak karşı çıktıklarından değil, beceriksiz gözüktüğü için). Bu konuda özellikle CİA, Pentagon, ve Dışişleri Bakanlığının görüşlerine dayanmaktalar. Bu merciler böylesine bir politikanın Sandinist hükümetin devrilmesini hızlandırmaktan öte hükümeti kuvvetlendireceğinden, Honduras'taki durumu sarsacağından ve de ABD'nin zaten kötüye çıkmış olan adına daha da zarar vereceğinden korkuyorlar. Gerçekte emperyalizm, eğer bir saldırı olursa, çok Nikaragua kanı döker ve ekonomiye büyük zararlar verebilir, fakat halkın özgürlüğünü asla elinden alamaz. Nikaragua ordusu sayıca büyük değil, ayrıca hiç bir savaş uçağı yok. Buna rağmen korkmuyoruz. En güvenilir silaha, devrim için gerektiğinde canını vermeye hazır bir halkın güvenine sahibiz. Orta Amerika'da hangi hükümet Sandinistlerin yaptığı gibi halkını böylesine mükemmel silahlandırabilir?

Büyük ihtimal hiç biri, çünkü bu hükümetler kendi halklarından korkuyorlar. Bizim devrimimiz tüm ulusun eseri, onun için de tüm Nikaragualılar onu koruyacaklar, işçi sınıfı ve köylülüğün davası için her fedakârlığa hazırız. Tabii ki, onların başarısı sandinist devrimin gelişmesi için nasıl büyük bir rol oynuyorsa, bizim kazanımlarımızın da Orta Amerika ülkeleri halklarının bağımsızlık mücadelesi için hangi öneme sahip olduğunun bilincindeyiz.

Bilindiği gibi Nikaragua ve komşusu Honduras arasında görüş ayrılıkları mevcuttur. Bununla birlikte önemli bir ayrıntıya değinmek yerinde olacaktır. Bu ülkeyle aramızda aslında hiçbir ihtilaf yoktur. Normal şartlarda aramızda düşmanlık yaratabilecek hiç bir ihtilaf konusu göremiyorum. Honduras'la olan "sorun"ların hepsi yayılmacı amaçlar güden ABD tarafından yapay olarak yaratılmış ve körüklenmiştir.

Komşu halkların ikisi de ortak bir geçmişe, ortak tarih ve kadere sahiptirler, kan bağı ile birbirlerine bağlıdırlar. Honduras askerleri arasında hükümetlerinin amerikancı politikasına karşı hoşnutsuzluğun artması tesadüfi değildir. Onlar bir savaş durumunda kendilerinden birçoğunun Amerikan çıkarları uğruna hayatlarını kaybedeceğini kavrıyorlar.

YAZI KURULU: Son yıllardaki olaylar Washington için Latin Amerika ülkelerini kendi dümen suyunda tutmanın gittikçe zorlaştığını

gösteriyor. Aynı zamanda, devrimci Nikaragua'nın da aralarında bulunduğu, ilerici dış politika izleyen ülkelerin prestijleri artmaktadır. Nikaragua'nın Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulu'na seçilmesi örneğinde olduğu gibi. Bu konuda söyleyeceklerinız nelerdir?

M. d'ESCOTO: Aralık 1982'de başkan Reagan Orta Amerika bölgesinde kendi sondaj çalışmaları yapma kararı aldı. Böylece saldırgan politikasını nereye kadar sürdürebileceğini yoklamak istiyordu. Beyaz Saray'ın "sondaj"cısı beraberinde alışılmış metodları getirdi: baskı ve tehdit. Kapitalist ekonominin bulunduğu durgunluk yüzünden ortaya çıkan zorluklar içinde yüzen ülkelere tabii ki para yardımı vaadetti. Washington'dan gelen misafir sadece Kostarika ve Honduras'a ziyareti mümkün görüyordu. Bu "büyük" komşunun yapacağı yardıma ilgi duyan Guatemala ve El Salvador'daki karşı-devrimci yöneticiler telaş içinde kendisini yakalayıp bağlılıklarını bildirmek zorunda kaldılar.

Ne yazık ki, Orta Amerika'daki devlet adamları içinde ABD'yi ülkelerini politik ve ekonomik bataktan çıkaracak kurtarıcı olarak görenlerin sayısı az değildir. Washington'dan büyük yardım uman bazıları hevesle görevlerini yerine getiriyorlar, fakat buna karşılık elde ettikleri sadece efendilerinin masasından arta kalan kırıntılardır. Washington'daki baylar bunları çıkarları için kullanıp gerektiğinde de işe yaramaz eşya gibi atıyorlar.

1982'de ABD emperyalizmi kendisine pahalıya mal olacak –bundan eminim– ve de üzerinde daha çok düşüneceği bir iş yaptı. Washington'un Falkland adaları (İngiltere-Arjantin arasındaki çatışma ç.n.) sorunundaki tavrını, sömürgeciliğe geri dönüşünü kastediyorum. Güney Atlantik'teki silahlı çatışma Birleşik Devletleri eskiden olduğu gibi kıtanın doğal bağlaşığı olarak gören bazı politikacıların gözlerini açtı. Bir çok kimse anladı ki, kendisini arkadaş ve koruyucu olarak gösteren bu devlet dost değil aksine düşmandır, hem de çok tehlikeli bir düşman. Anti-emperyalist bilinç güçlenmekte, gittikçe daha sıkı bir şekilde ABD politikasına karşı duran halklarımızın birliği sağlamlaşmaktadır. Bu süreç daha başlangıç aşamasında, fakat bu haliyle bile sadece Nikaragua' daki duruma değil, tüm Latin Amerika ülkelerine olumlu bir etkide bulunuyor.

Nikaragua'nın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne seçilmesini halkımızın, onun diplomasisinin zaferi ve de emperyalizmin yenilgisi olarak değerlendiriyoruz. Yenilgiden söz ediyorum, çünkü ABD geçmişte hoşuna gitmeyen bir devletin böylesine yetkili bir organa seçilmesini hep önleyebilmişti. Bu sefer de (Amerikan ç.n.) Dışişleri Bakanlığı gerekli 70 karşı-oyu toplayabilmek için çok uğraştı. Fakat Nikaragua'yı uluslararası topluluktan tecrit etme çabaları kötü bir şekilde sonuçlandı ve biz bu diplomatik savaşın 2,5 saat süren çarpışmasından galip olarak

ayrıldık. Oylama düşmanlarımızın istediği gibi aylar boyu değil, 2,5 saat sürdü. Nikaragua'ya sağlanan bu destek gezegenimiz halklarının sandinist devrime gösterdikleri takdirin bir belgesidir.

YAZI KURULU: Bilindiği gibi Vatikan tüm din adamlarının devlet işleriyle uğraşmalarını yasaklıyor. Buna rağmen meslektaşlarınız görevlerine devam etmekte. Bu yasak neye dayanmaktadır, ve siz itaat etmeyi niçin reddediyorsunuz?

M. d'ESCOTO: Avrupa'ya çok uzak olan Nikaragua'da değil, Vatikan'ın hemen yanıbaşında katolik makam sahiplerinin senatör, bakan olarak görev yaptıkları örnekler az değildir. Bana kalırsa Nikaragua'da emperyalizme bağlı, burjuva bir rejim kurulsaydı, herhangi bir sorun çıkmayacaktı. Aslında katolik kilisesi prensip olarak din adamlarına özel durumlarda hükümet görevleri de dahil olmak üzere dünyevi işlerle uğraşma hakkını tanır. Dünya görevleriyle uğraşma yasağı kilisenin iktidar tekelini elinde tutmakla suçlandığı tarihi aşamada konmuştu. Günümüzde böyle bir şey söz konusu olamaz, din adamlarının devlet görevleriyle uğraşmaları doğrudur. Bu en azından bizim durumumuz için geçerli. Vatikan bizim hükümette bir din adamına yakışmayacak işlerle uğraşacağımız konusunda kuşku duymasın. Bir kişi halkına hizmet ediyorsa bunda ne kötülük olabilir? Bununla birlikte kilise çevrelerinde sandinist devrimi tasvip etmeyip din adamlarının yeniden doğuş sürecine katılmasına karşı çıkanlar vardır.

Bir hatırlatma daha yapmak istiyorum. Somoza diktatörlüğü zamanında bir çok kilise görevlisi askeri rütbelere sahiptiler ve kötü şöhretiyle tanınan Ulusal Muhafız Kıtası'nda hizmet ediyorlardı, buna rağmen Vatikan tepki göstermedi. Somoza kendi halkına karşı bomba ve napalm kullandığı günlerde de Kutsal Merkez dikkatini askerlere çevirmedi. Nikaragua gerçek demokrasi, köklü değişimlerin gerçekleştirilmesi, adil ve insancıl bir toplumun inşasına başladığı zaman ise yasağın (din adamlarının siyaset yapma yasağı ç.n.) çiğnendiği "keşfedildi".

YAZI KURULU: Katolik Kilisesinin nükleer tehlike konusundaki görüşleri nelerdir?

M. d'ESCOTO: Kanıma göre bu konuda açık bir görüş belirtilmedi. Bana kalırsa kilisemiz kitle imha silahları üretiminin durdurulması için daha aktif çalışmalı, halka emperyalist nükleer baskının reddediliş nedenlerini açıklamalı ve sınırlı nükleer savaş tezinin saçmalığını açığa çıkarmalıdır. ABD ve İngiltere'deki din adamları arasında olumlu gelişmeler vardır. Bilindiği gibi ABD'deki piskoposlar yakınlarda Reagan yönetiminin nükleer bir felaket hazırlama planlarını mahkum eden bir açıklamayı hazırladılar. Belki bir çatışmadan söz etmek erken olacak, fakat Kilise ve Beyaz Saray arasındaki ilişkiler şimdiye kadar hiç bu kadar ge-

rilimli olmamıştı. ABD'deki din adamları barış, silahsızlanma, muhtemel bir nükleer felaket sorunlarını şimdiye kadar olduğu gibi yanlış bir şekilde emperyalist kuleden değil, hristiyan ahlak anlayışı açısından değerlendirmeye başlıyorlar.

Benim görüşüme göre Amerikalı hristiyanlar geleneksel anti-komünist tavırlarını terketmelidirler, yoksa iyi niyetli girişimleri yok olmaya mahkumdur. Katolik Kilisesi'nin haksız önyargılarını hristiyan ahlak anlayışı çerçevesi içinde yenip bağımsız, ilerici bir görüşe geçip geçmeyeceği ileride belli olacak.

Son yılların olayları şunu gösterdi ki, Latin Amerika Kilisesinde de, kirli politik amaçları için kiliseyi kullanmaya çalışanlara karşı çıkma süreci, yenileşme süreci başlamıştır. Kilise halklara özgürlük ve daha iyi bir yaşam için mücadelelerinde ancak bu şekilde yardım edebilir.

ABD EMPERYALİZMİNİN SALDIRI STRATEJİSİ VE PERSHING II VE CRUISE FÜZELERİ

İlke

Başını Reagan yönetimi ve Pentagon savaş uzmanlarının çektiği gerici NATO kliği Aralık ayında Avrupa ülkelerine Pershing 2 ve Cruise saldırı füzelerini yerleştirme kararını (hatta işi aceleye getirerek) uyguluyor. Reagan'lar, Weinberger'ler, Luns'lar bu konuda kesin kararlılar. Madam Thatcher gibi açık sözlü gözü-kara tutucularla İtalya'nın yeni başbakanı Craxi gibi sözde "sosyalist"ler Avrupa'nın ABD füzeleriyle donatılmasının başta gelen şampiyonları arasında. Fransa'da "le gouvernement de gauche"un (sol hükümet) başı Mitterand bu işin en hararetli taraftarlarından biri. NATO kararının uygulanmasının muhtemel alternatif çözümlerini ABD hesabına torpillemek için de elinden geleni geri komadı. Danimarka, Norveç ve Hollanda gibi, ve özel durumundan ötürü Federal Almanya gibi şu ya da bu ölçüde mütereddit ülke yönetimleri üzerinde açık ya da kapalı baskılar son aylar ve haftalarda alabildiğine arttırıldı. Eylül başında Uzak Doğu'da düzenlenen "sivil Güney Kore uçağı" provokasyonu, Washington emperyalistlerinin barış ve insanlık düşmanı planlarını uygulamak için uluslararası ortamı daha da gerginliğe itici davranışlarında nereye kadar gitmeye kararlı olduklarını bir kere daha bütün dünyaya gösterdi.

Bu arada ABD yönetimi ve tüm emperyalist propaganda araçları NATO kararının uygulanmasını Avrupa'da orta menzilli füzeler sayısının karşılıklı indirilmesi üzerinde Sovyetler Birliği ile ABD arasında sürmekte olan Cenevre görüşmelerinin sonuçsuz kalmasına bağlı gösterip Cenevre'de şimdiye kadar olumlu bir sonuca varılamamış olmasından da Sovyetler Birliği'ni sorumlu tutmaya çalışıyorlar. Oysa bugüne kadar olup bitenler ABD yönetiminin Cenevre görüşmelerini olumlu bir sonuca ulaşmak için değil, tam tersine, *olumsuz sonuca vardırmak için* sürdürmekte olduğunu göstermiştir. Nitekim NATO kararlarının uygulanmaya konulma tarihi Aralık 1983 ortaları olduğu, ve özellikle F. Almanya hükümetinin de –kamuoyunun baskısı altında– Cenevre görüşmeleri halen sürmekteyken uygulamanın bir süre ertelenmesinden yana olduğu pekâlâ bilindiği halde, Washington işi oldu bittiye getirmek için kolları sı-

vamış, Kasım ayı çıkmadan ABD füzelerinin yerleştirilme işlemlerinin tamamlanması hazırlıklarına girişmiştir. ABD yönetimi bu konuda bu kadar kararlıdır.

Zaten Sovyetler'in ve Varşova Paktı üyesi diğer sosyalist ülkelerin karşılıklı silah indirimi ve silahlanma yarışına son verme yolunda hem Cenevre görüşmeleri düzeyinde, hem de daha geniş, genel kapsamda öne sürdükleri çeşitli yapıcı önerileri hep bir kenara atıp çözümü yokuşa süren ABD yönetimi olmuştur. Bunu herkes biliyor. (Bu konuda ABD emperyalist basınında dahi gerçeğe yakın yorumların çıktığı bilinmektedir. Reagan ve şürekâsının bütün dünyayı felakete sürükleyici gözü-kara politikalarının ne denli tehlikeli ve çılgınca olduğunu görüp gerçek durumu ortaya koyan politikacılar ve yazarlar ABD'de eksik değildir.)

Sovyetler Birliği genel olarak karşılıklı silah indirimi için sunduğu çeşitli önerilerin yanısıra nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler oluşturulmasını, kimyasal ve biyolojik silah yapımı, depolanması ve kullanılması konularını da gündeme getirmiştir. Varşova Paktı ülkeleriyle birlikte, NATO'ya saldırmazlık paktı imzalamayı önermiştir. Ayrıca, nükleer silaha sahip olmayan ve topraklarında böyle silahlar barındırmayan ülkelere karşı topyekun bir savaş halinde dahi nükleer silah kullanmayacağını ilan etmiştir. ABD eski başkanı Carter zamanında stratejik füzeler konusunda varılan SALT II anlaşmasını onaylamıştır ve –ABD'nin son model casus uçaklarından son model uzay istasyonlarına kadar her türlü ince, dakik araçla sürdürdüğü tasarrut altında– uygulamaktadır.

Oysa ABD yönetimi Sovyetler Birliği ve sosyalist sistemin bütün önerilerini reddettiği gibi, nükleer silah kullanan ilk ülke olabileceğini açık açık ilan ediyor. Gerekirse sınırlı nükleer savaşa başvurmaktan, ayrıca uzun sürecek nükleer savaş stratejileri üzerinde de çalışıldığından söz ediyor. Kimyasal ve biyolojik silah yapımını ve depolanmasını –bunlardan bazılarını müttefiki başka ülkelere de aktararak– sürdürüyor. Ayrıca SALT II anlaşması, bilindiği gibi, ABD parlamentosunca onaylanmamıştır. ABD yönetimi şimdiki anlaşma hükümlerine uyuyor ama her an bundan vazgeçebilir!

ABD yönetimi özel olarak Cenevre görüşmelerinde de Sovyet tarafının karşılıklı savunma dengesini gözeten tüm somut önerilerine karşı çıkmıştır. ABD'nin Cenevre'de varılmasını istediği sonuç bellidir: Sovyetler Birliği ve tüm sosyalist sistemi NATO'nun nükleer silah üstünlüğü karşısında savunmasız bırakmak ya da "Cenevre'de sonuç alınamadı" diye yeni saldırı füzelerini Avrupa'ya dayatıp aynı amaçla silahlanmayı daha da tırmandırmak.

Çünkü Reagan'lar, Weinberger'ler, Luns'lar barış istemiyorlar. Uluslararası gerginliğin azaltılmasını, sorunlara barışçı çözümler aranıp bulunmasını, détente sürecinin yeniden işlemeye başlamasını istemiyorlar.

Tam tersine, onların istediği soğuk savaşın sürmesi ve daha çok silahlanmadır; bu arada Avrupa'da ABD füzelerinin yerleştirilmesiyle silahlanmanın ve gerginliğin daha da azdırılması, böylece emperyalizmin saldırgan stratejik hedeflerine ulaşmada "kuvvet gösterisi" yoluyla mesafe katedilmesidir.

Bu tutumun ardında ABD'nin emperyalist müttefikleri üzerinde hegemonyasının sürdüğünü bütün dünyaya gösterme, bu hegomanyayı yer yer daha da tahkim etme, en gerici ve en saldırgan ABD emperyalist kliklerinin ekonomik, sosyal, askeri ve stratejik politikalarını tüm "Batı alemi"ne dayatma niyetleri de yatıyor. Bu arada Avrupa'da sosyal sistemleri farklı ülkeler arasında karşılıklı yararı apaçak ortada olan her türlü –ve özellikle ekonomik– işbirliğini baltalama niyet ve girişimleri aynı tutumun bir parçasıdır. Reagan yönetimi ve ardındaki güçler tüm kültürel, bilimsel teknolojik birikimi, ekonomik ve askeri gücü ve maddi-manevi insan potansiyeli ile Batı Avrupa'yı, her an savaş çıkarma tehdidi altında, Sovyetler Birliği ve sosyalist sistemle kendi yanlarında çatışmaya sokmak ve hini hacette başlatacakları, nötron bombası ve kimyasal silahlarla takviyeli sözde "sınırlı" bir "nükleer cihad"ın ön çarpışma alanı yapmak istiyorlar. Bu niyetlerinin gerçekleşmesinin bir aracı olarak da ABD yönetimi NATO kararının her ne pahasına olursa olsun uygulanmasını dayatmak suretiyle Batı Avrupa'yı bir çeşit yeniden *işgale hazırlanıyor.* Çünkü F. Almanya'da halen NATO müttefik kuvvetleri kisvesi altında üslenmiş 300.000'e yakın ABD askeri ve onların lojistik desteği her türlü (nükleer silahlar dahil) donanımın yanısıra ilk elde F. Almanya, İngiltere ve İtalya'da, ve önümüzdeki iki yıl içinde de Belçika ve Hollanda'da yeni ve daha güçlü ABD saldırı füzelerinin yerleştirilmesinin somut anlamı budur.

Herkes bilmektedir ki bu konudaki NATO kararı Avrupa halklarının kesin muhalefeti hiçe sayılarak, yüz milyonların özlemlerini dile getiren Avrupa barış güçlerinin aktif direnişine rağmen, bu direniş her türlü demagojik propaganda, parlamento-seçim oyunları, perde arkası politik manevralar ve baskılar ve nihayet kimi hallerde doğrudan polis zoruyla kırılarak uygulanmaktadır.

Ve *her ne pahasına olursa olsun* uygulanmaktadır. Füzelerin Avrupa'ya yerleştirilmesi sonucu uluslararası gerginlik büsbütün artacaktır. Silahlanma yarışı daha da hızlanacaktır. Avrupa'da barış ve güvenlik tehlikeye atılacak, Avrupa halkları Pirenelerden Urallara kadar nükleer savaş faciası tehdidi altına sokulacaktır. Bütün bunların bir başka bahası, çılgınca silahlanma uğruna milyonlarca ABD emekçisinin ve kendi halinde ABD yurttaşının da korkunç işsizliğe, gittikçe artan ekonomik sıkıntıya ve sosyal haklarında kısıtlamalara mahkum edilmesidir. ABD'nin çılgınca silalhlanma niyet ve gayreti diğer NATO ülkeleri halklarını da

yeni yeni ekonomik-sosyal sıkıntılar içine itmektedir. Ve Reagan yönetimi bütün bunları göze almaktan hiç bir perva duymamaktadır.

****

Evet, Reagan yönetimi, her ne bahasına olursa olsun, yeni ölüm ve yıkım füzelerini avrupa'ya yerleştiriyor. Diğer NATO hükümetlerini de, şu ya da bu yolda baskı ve zorlamalarla, kendi halklarının kesin ve açık muhalefetine rağmen peşinde sürüklüyor. NATO gericilerinin bahane olarak dillerine doladıkları demagoji ise, nükleer güç dengesinin son yıllarda Avrupa'da NATO "aleyhine" değişmiş olduğu yalanıdır.

Bu iddiaların gerçekle en ufak bir ilintisi yoktur. (O kadar yoktur ki, ABD yönetiminde bakanlık yapmış kimseler bile yeri geldikçe bu yolda demeçler vermekten çekinmemektedirler.) Konvansiyonel ve nükleer (stratejik düzeyde olsun, orta menzilli silahlar düzeyinde olsun) güçler dengesi Varşova ve NATO Paktları üyesi ülkeler arasında aşağı yukarı eşittir ve bugünkü durumda değişmeden sürmektedir. Dengeyi yeni ABD füzelerinin Avrupa'ya yerleştirilmesi bozacaktır. Ve dengeyi bozmak isteyen doğrudan doğruya ABD emperyalist-militarist çevreleridir. İkinci Dünya Savaşını izleyen soğuk savaş yıllarındaki kesin NATO üstünlüğü çoktan tarihe karıştı. Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkeler kendi toprakları ve halklarının güvenliği kadar sosyalist sistemin –dolayısıyla insanlığın– tarihsel kazanımlarını koruyup savunma uğruna da ve yıllar boyu süren çetin gayretler, büyük fedakârlıklar bahasına arayı kapatıp bugünkü eşit dengeyi sağladılar. ABD emperyalist-militarist çevreleri ve onların sözcüsü Reagan yönetimi bunu "dengenin bozulması" olarak niteliyor!

Emperyalist propagandanın diline doladığı Sovyet SS-20 füzeleri bu dengeyi hiç de değiştirmemiştir. Çünkü SS-20'ler daha eski füzelerin yerine konuldukça eskiler sökülüp atılmaktadır. Her SS-20 füzesinin taşıdığı üç başlığın toplam tahrip gücü ise eski füzelerdeki tek başlığın gücünden daha düşüktür. Bundan başka, Sovyetler Birliği bir süredir Sovyetler Birliği'nin Avrupa'daki topraklarında orta menzilli füze yerleştirmiyor. Mevcutların da sayısı tek taraflı olarak azaltıyor. Bu bakımdan, genelde, Sovyetler orta menzilli nükleer gücü eskisine kıyasla *azalmış durumdadır.*

Buna karşılık emperyalist propaganda, Avrupa'da NATO'nun karadan ateşlenir orta menzilli füzeleri olmamasından hareketle, gerçeği gözlerden saklamaya yönelik aldatıcı bir taktiğe başvurmaktadır. Nükleer yük taşıyan binlerce NATO uçağından sözde habersiz görünmekte, İngiltere ve Fransa'nın uçak ve denizaltılarla taşınan nükleer silahlarını da yok saymakta direnmektedir.

NATO kararının uygulamaya konulmasıyla Avrupa'ya bu mevcut

NATO nükleer gücüne *ek olarak* 572 karadan ateşlenir yeni ABD füzesi yerleştirilmektedir. Bunların 108'i Pershing 2, geri kalanı Cruise füzeleridir. Pershing 2 füzesinin hızı ses hızının tam 8 katı. Menzili 2500 km. Sovyet topraklarındaki önceden belirlenmiş hedeflere 5-6 dakika içinde ulaşabilecek. Başlığı, 600 kilotona kadar varan nükleer güç taşıyor (yani Hiroşima'da patlatılan atom bombasından en az 30 kat daha güçlü!) Hedefe isabette 30 metreden fazla şaşmıyor.

Cruise füzesi de bir çeşit pilotsuz uçak. Hızı saatte 700 km. Nükleer başlığı 200 kiloton. (Ayrıca çok güçlü, öldürücü bir zehirli gazla –Binary gaz– ya da nötron bombasıyla da yüklenebiliyor). Menzili 2500 kilometrenin üstünde. Cruise füzesinin özelliği, gelişkin elektronik mekanizmalarla yönlendirilme sayesinde yerden 80 ilâ 100 metre yükseklikte seyretmesi, böylece radarla tespitinin imkansız olmasıdır.

Bütün bunlar bu silahların doğrudan doğruya saldırı amacı düşünülerek geliştirilmiş olduğunun ve Sovyetler Birliği ile diğer Varşova Paktı üyesi sosyalist ülkeleri sürekli saldırı tehdidi altında tutma amacıyla Avrupa topraklarına yerleştirilmek istendiğinin bir başka göstergesidir.

******

NATO kararının uygulanmaya konulması, Washinton ve Pentagon emperyalist stratejistlerinin, uzantıları bütün dünya çapında kendini belli eden genel soğuk savaş ve saldırı amaçlarının bir parçasıdır. Orta Amerika'da, Çad'da ve Lübnan'da aralıksız tırmandırılan aktif Amerikan müdahaleleri (Grenada adasının en hayasız, bayağı gerekçelerle haydutça işgali, Nikaragua'da karşı-devrimci Somozist girişimlerle, sınır ihlalleri ve sabotajlara sağlanan açık destek, vs; Lübnan'da ABD "barış gücü"nün Reagan tarafından, açık açık, bölgeyi ABD çıkarlarının kapalı av alanı olarak elde tutma kararlığıyla gerekçelendirilmesi, vs.); ırkçı ve saldırgan Güney Afrika rejiminin desteklenmesi, Angola üzerinde baskılar; Polonya ve Afganistan'ın iç işlerine küstahça karışma; NATO eylem alanını genişletme doğrultusunda İran-Irak savaşını bahane ederek Pers Körfezinde ve daha başka "sıcak nokta"larda müdaheleye hazırlanma, bu amaçla bir yandan Ürdün'de 20-30 bin mevcutlu bir "Arap" vurucu gücü hazırlığını gizlice sürdürürken, öte yandan ABD Çevik Kuvvetlerine Türkiye'nin doğusunda üs sağlama; faşist Ankara Cuntası eliyle Türkiye'yi tepeden tırnağa silahlandırıp Yunanistan'ın ve güney komşularının başına bela etme, Kürt ulusal kurtuluş hareketine karşı candarmalık görevine hazırlama; bu arada Ankara Cuntası ile Pakistan'da Ziyaül Hak rejimi arasında özel ilişkiler kurdurup her ikisini de atom silahlarıyla techizatlanma gibi maceralara yeltenmelerine icazet verme; Hint Okyanusunda nükleer ve kimyasal silahlarla alabildiğine mevzilenme; zaman zaman "Çin kartı"nı oynama politikasını yokuşa sürme bahasına da olsa

Tayvan'ı habire silahlandırma, Güney Kore faşizmiyle her alanda sıkı ve mahrem işbirliğini sürdürme ve giderek Japon militarizmini yeniden diriltip ayakları üzerine kaldırma yolunda atılan gizli-açık somut adımlar, vs., hep, bu genel stratejinin başlıca nirengi noktalarıdır.

Bu saldırı stratejisi bir yandan da, ideolojik-politik düzeyde, anti-Sovyetizmin ve anti-komünizmin bütün dünyada alabildiğine –hem de en iğrenç metotlarla– azdırılmasıyla birlikte yürütülmektedir. Ve bu yolda dünyanın beş kıtası üzerinde "Sovyet tehdidi" ve "uluslararası komünist sızması" ya da Avrupa'nın "Finlandiya'laştırılması tehlikesi" gibi safsatalara, ulusal kurtuluş hareketlerine "uluslararası terörizm" yaftası yapıştırılmasına ikide birde pervasızca ortaya atılan "sınırlı" nükleer savaş tehditleri eşlik etmektedir.

Ne ki bütün bunların altında, gerçekte, emperyalizmin gittikçe büyüyen tarihsel aczi ve Washington'daki Reagan kliğinin bu acze kuvvet gösterisi ya da açıktan açığa saldırganlık yoluyla "çözüm" bulma gayreti yatıyor.

Geçen yaz başında Prag'da toplanan ve tüm dünya barış güçlerinin temsilcilerini bir araya getiren "Barış ve Yaşam İçin, Nükleer Savaşa Karşı Dünya Assamblesi" delegelerine Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından sunulan "İnsanlık Barış ve Yaşamı Savunuyor" başlıklı belgede şöyle deniliyordu:

"Kapitalizmin bunalımı her geçen gün daha bir kesinlikle derinleşiyor. Batı dünyasında işsizlik çığ gibi büyüyor, ekonomi ya geriliyor, ya da sıfır büyüme hızında yerinde sayıyor.

Tekelci devlet kapitalizmi, çalışanların emeğiyle yaratılan devasa üretim potansiyelini kullanabilme yeteneğinden yoksun olduğunu her geçen gün biraz daha kanıtlıyor. Ekonomik alt-üstlük, bir salgın gibi, en kudretli sanayileşmiş kapitalist ülkeleri bile sarsıyor, insanların en geniş çoğunluğunu derinden etkiliyor.

Siyasi bunalımlar, tekelci burjuvazinin iç anlaşmazlıkları, sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi, ahlâki yozlaşma, açlığın ve sefaletin ortaya çıkması günümüz kapitalist sisteminde gözlenen krizin en çarpıcı belirtileridir.

Öte yandan, dünya sosyalist sisteminin sürekli şekilde kaydettiği istikrarlı ekonomik, sosyal, teknolojik ve kültürel gelişme, genç ulusal devletlerin sosyal ilerlemesi, ulusal kurtuluş hareketlerindeki gelişmeler günümüz dünyasının karakteristik özellikleri olarak kendisini göstermektedir.

Batı yarımküresinde ise, uluslararası işçi sınıfı hareketi, birçok kapitalist ülkede uluslararası finans kapitalin egemenliğini köklerinden sallamakta, sınıf mücadeleleri giderek yükselmektedir.

Bu koşullarda, ABD emperyalizminin en gerici çevreleri yeni bir soğuk savaş atmosferi yaratmışlardır. ...

Özetle söyleyecek olursak, Reagan yönetiminin politikası tüm dün-

yada gerginlik ve güvensizliği tırmandırmaktadır. Dünya halkları, yani tüm insanlık, Beyaz Saray'ın şantajının bir sonucu olarak bir nükleer savaşın ağır tehdidi altındadır. ...

İşte bu gerginlik ve nükleer tehdit ortamında, en hayati şey bir felaket savaşını önlemektir. Bu nedenledir ki, sadece barış güçleri için değil, fakat gezegenimizde yaşayan bütün insanlar için, nükleer tehlikeyi saf dışı ederek, adil ve kalıcı bir barışa ulaşmaktan daha önemli bir şey yoktur.

İşte bu nedenledir ki, ... ABD'nin Batı Avrupa'ya Pershing 2 ve Cruise füzelerinin yerleştirilmesinin önüne geçilmesi gerginliği yumuşatmak ve barış sürecinde ilerleme kaydetmek için hayati ve güncel önem taşımaktadır.

Dünya barış hareketini destekleyen ve onun içinde yeralan TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ Amerikan emperyalizmini anti-detant politikası yüzünden şiddetle suçlar. Bu yılın sloganı olarak saptanan NÜKLEER SAVAŞA KARŞI BARIŞ VE YAŞAM İÇİN sloganını ve bu isim altında toplanan Dünya Assamblesini, Türkiye'nin barışsever insanları adına selamlar."

(KİTLE, Temmuz 1983, Sayı 261.)

Bugün ABD'de iş başındaki ekip ABD emperyalizminin dahi en gerici mihraklarının, Pentagon militaristleriyle silah tekellerinin temsilcisi olarak, ötedenberi, dünyada barış ve yumuşamanın azılı düşmanları olagelmişlerdir. 1970'li yılların detente ortamında emperyalizmin geri mevzilere zorlandığı, détente'nin nesnel olarak gün be gün dünya devrimci sürecine uygun koşullar yarattığı ve bu durumun, her iki veçhesiyle birlikte, emperyalist-kapitalist dünya sistemini daha da derin ve aşılmaz krizlere götürdüğü gerçeğinden hareketle, bu durumu değiştirmeyi ahdederek başa geçmişlerdir. Şimdi bunu gerçekleştirmeye uğraşmaktadırlar, ve bunu gerçekleştirmenin yolunu –başka yolu olmadığından– tüm dünya halklarını baskı altına almakta görmektedirler. Bunun için de bir yandan Asya, Afrika ve Latin Amerika'da ulusal kurtuluş hareketlerine karşı, öte yandan dünya sosyalist sistemine karşı ideolojik, politik, askeri saldırganlığı son kerteye dek arttırırken, Avrupa'nın gelişmiş sanayi ülkelerinde her ne pahasına olursa olsun kendi saflarında tutmaya çalışmaktadırlar.

Emperyalizmin tarihsel aczi ilerledikçe onun insanlık ve barış düşmanı, savaş ve zorbalık düşkünü tıyneti daha da büyük boyutlarda öne çıkıyor. Emperyalist-kapitalist sistemin başını çeken bugünkü Washington yönetiminin sık sık "Amerika'nın güvenliği"ni sağlama almak ya da "hayati çıkarları"nı savunma gereğinden söz ederken, aynı zamanda, bütün dünyanın ve insanlığın geleceğini pervasızca tehlikeye atma bahasına da olsa, sınırlı nükleer savaş taktikleri ve sürekli nükleer savaş stratejileri ortaya atması bu bakımdan hiç de şaşırtıcı değildir.

Şaşırtıcı değildir ama, son derece tehlikelidir. Dünya barış, demokrasi ve sosyalizm güçleri, tüm insanlık, bu tehlikeli yoldan dünyanın felakete sürüklenmesine engel olmayı elbette bileceklerdir.

MARX HER DÜŞÜNCESİNİ VE HER SÖZÜNÜ DÜNYANIN PRATİK DÖNÜŞÜMÜ İÇİN MÜCADELEYE ADAYAN BİR DEVRİMCİYDİ

Jesús Montané

Marx Yılı münasebetiyle tümüyle Marx'a ayırdığımız İLKE'nin ilk yeni yayın sayısında kardeş partilerin Marx üzerine görüşlerinden örnekler yayınlamıştık. Bu sayımızda, geçen Nisan ayında DDR Berlin'de yapılan Uluslararası Karl Marx Bilimsel Konferansında Küba Komünist Partisi adına Merkez Komitesi Politik Bürosu yedek üyesi Jesus Montane' nin konuşmasından özetler sunuyoruz. Jesus Montane, özellikle Marx' ın öğretisinin çağımızda Üçüncü Dünya ülkeleri için taşıdığı güncel önemi vurguluyor.

"Bundan 100 yıl önce Marx öldüğünde, geçen yüzyılın en büyük Küba yurtseveri Jose Marti onun için şöyle yazmıştı: 'Karl Marx öldü. Kaderini mazlumların kaderine bağladığı için şerefle anılmaya lâyıktır.'

O gün olduğu gibi her zaman Marx'ın anısı önünde militan ve devrimci bir ruhla eğilmeliyiz. Konferansta yaptığımız da budur. Marx –Engels ve Lenin gibi– polemikçi ve kavgacı bir aydındı. Bir laboratuvara tıkılıp kalmış akademik bir şahsiyet değil, her düşüncesini ve her sözünü pratik dönüşümü için mücadeleye adamış bir devrimciydi.

Tebliğimin konusu büyük önem verdiğim bir konu: Bugün de insanlığın büyük çoğunluğunu oluşturan bağımlı ve geri kalmış halkların mücadelesinde Marx ve Engels'in keşiflerinin taşıdığı değer.

Bunu yaparken, Yoldaş Fidel Kastro'nun bir grup yetenekli Kübalı araştıcı ile birlikte yazdığı, bu konuya yakın ilişkisi olan bir kitaptan yararlanacağım. Yoldaş Kastro bu kitabı Yeni Delhi'de toplanan Bağlantısız Ülkeler Yedinci Zirve Konferansına özel bir rapor olarak sunmuştu...

Olağanüstü teorik, bilimsel ve devrimci ustalığıyla Marx, Asya, Afrika, Latin Amerika ve Karayibler'de sömürge ve bağımlı ülkelerin tarih sahnesinin en önüne nasıl çıkabileceklerini göstermiştir.

Marx bu ülkelerin dramına hiç bir zaman sırt çevirmemiştir. Eserlerinde –ve mücadele arkadaşı Frederik Engels'in eserlerinde– İrlanda, Afganistan, Cezayir, bugünkü İran ve Birmanya, özellikle de Hindistan ve Çin konularının önemle ele alınmış olması bunun kanıtıdır.

Marx'ın olağanüstü meziyetlerinden biri, sömürgecilikle kapitalizmin ortaya çıkışı ve gelişmesi arasındaki bağları göstermiş ve kınamış olmasıdır. Sömürge ve diğer bağımlılık biçimlerinin boyunduruğu altında ezilen halkların kurtuluşu ile işçi sınıfının kapitalizme karşı verdiği mücadele arasındaki bağları da Marx belirlemiştir.

Marx bütün bu bağların ardında, herşeyden çok, şu nesnel olgunun yattığını gördü: kapitalizm gelişe gelişe dünya üzerinde bir hakimiyet ve sömürü sistemi olmuştu ve bu sistemde bütün uluslar evrensel ticaret ve karşılıklı bağımlılık ilişkileriyle içiçe geçmişlerdi. Bugün her zamankinden daha da büyük bir önem taşıyan bir başka buluşun da kökü buradadır. Bu durum, enternasyonalizmi, işçi sınıfının bütün ezilen halklarla dayanışmasını gündeme getiriyordu. Marx'a göre, zafer kazanan işçi sınıfı sömürgeciliği silip atacak, işçi sınıfının dayanışması, yüzyılı aşan bir süre önce Avrupa ve Kuzey Amerika'da bir avuç en gelişkin ülke ile dünyanın büyük çoğunluğunu oluşturan ülkeler arasında ortaya çıkıp gittikçe büyüyen uçurumu kapatmaya yardımcı olacaktı.

Lenin, Marx'ın bu tezleri temelinde, ve bu tezlerin yeni tarihi koşullarda devamı olarak, ulusal bağımsızlık devrimleri ve bunlardan sosyalizme geçiş teorisini ortaya koydu.

İlkin Sovyetler Birliği'nde kökleştikten sonra bir dünya sistemine dönüşen sosyalizm dünyanın devrimci dönüşümü için mücadelede stratejik bir kale oldu.

Sosyalizmin tarihi zaferlerinin etkisiyle eski sömürge imparatorlukları çöküp dağıldılar, ulusal bağımsızlık mücadeleleri için elverişli koşullar yaratıldı, yeni yeni halklar bir biri ardısıra gerçek değişimleri gerçekleştirme yoluna girdi ve barış, détente, silahsızlanma için, işçiler ve halkların demokratik ve insan hakları uğruna çok yönlü ve kapsamlı bir savaş başladı.

ABD'nin başını çektiği emperyalistler, geri kalmış dünya üzerinde hakimiyetlerini sürekli kılmanın yeni ve daha ince bir yöntemi olarak neo-kolonyalizme başvurdular. Bugün neo-kolonyalist, yeni-sömürgeci formüller sayesinde emperyalist sömürü daha incelmiş, daha yoğunlaşmış ve tarihte hiç görülmedik ölçüde zalimleşmiştir.

Ne ki nasıl sömürgecilik daha önce mevzilerinde tutunamaz hale geldiyse, şimdi de yeni-sömürgecilik aşılması imkansız bir kriz dönemi-

ne girmiştir.

Yoldaş Fidel Kastro'nun kitabı, nesnel ve tartışma götürmez verilere dayanarak, önümüzde kapitalist dünyayı saran ekonomik ve sosyal krizin kapsamını ortaya koyuyor. Bu krizin en acıklı ve en ezici etkileri geri kalmış ülkelere aktarılmaktadır; fakat sosyalist ekonominin geçerli olduğu bizim gibi ülkelerde de sonuçları bir ölçüde etkisini göstermektedir.

Bu kitapta yazılanların mantiki bir sonucu bugünkü kapitalist krizin sadece devrevi olmakla kalmayıp, aynı zamanda –eşine rastlanmadık derinliği, ciddiyeti ve karmaşıklığı ile– kapitalizmin daha genel krizinin ve emperyalist hakimiyet sisteminin çöküşünün özelliklerini de sergilediğidir.

Kitap, dünyanın, özellikle de geri kalmış dünyanın, bugün içinde bulunduğu gerçek durumu anlatmayı, tüm sorumlu siyasi önderleri bu durum üzerinde düşünmeye çağırmayı, ve emperyalizmin bencil siyasetlerine karşı uluslararası işbirliği için, Üçüncü Dünyanın çetin ekonomik ve sosyal sorunlarını çözmek için, barış için, silahlanma yarışına son vermek ve bu yarışın tükettiği kaynakların önemli bir bölümünü kalkınmaya ayırmak için kararlı, yaygın, birleşik bir mücadeleye girişmenin gereğini vurgulamayı hedeflemektedir...

Kapitalizmin ve serbest teşebbüsün karakteristik özellikleri olarak Marx'ın incelediği bütün çelişkiler ve eğilimler, ve daha sonra Lenin'in ortaya koyduğu emperyalist aşama özellikleri, bugün bütün dünya çapında büyük önem taşımakta, çağdaş kapitalizmi savunup yüceltmeye çalışanların teorilerini yerle bir etmektedir.

Marx, sermayenin çalışan kitlelerin sefaletiyle doğru orantılı olarak servet birikimi sağladığını göstermiştir. Bugün de, Yirminci Yüzyılın sonlarına doğru, bilimsel ve teknolojik devrimin ta ortasında, 1 milyar insan yetersiz besin almakta, 500 milyon açlık çekmektedir. 1 milyar 700 milyon insanın ortalama ömrü 60 yaşın altındadır. 1 milyar 500 milyon insan her çeşit tıbbi bakımdan yoksundur. 1 milyar kişi aşırı yoksulluk şartlarında yaşamaktadır. 500 milyondan fazlası işsizdir. 800 milyonu aşkın nüfus okuma-yazma bilmemektedir. 200 milyon çocuk okulsuzdur. 2 milyar insan da düzenli ve geleceği garantili su kaynaklarından mahrumdur.

Marx, kapitalist özel mülkiyetin, toplumun üretim güçlerinin gelişme ihtiyacı ile gittikçe bağdaşmaz hale geleceğini söylüyordu.

Bugün görüyoruz ki, geri kalmış ülkelerin ekonomik büyüme oranı 1979'da yüzde 4,8'den 1981'de yüzde aşağı yukarı 1'e düşmüştür. Buysa nüfus artış oranının da altındadır. Bu ülkelerin ihraç ürünlerinin fiyatları son savaşdan bu yana en alt düzeye inmiştir; buna karşılık kapitalist ülkelerden ithal ettikleri teçhizat ve diğer malların fiyatı durma-

dan artmaktadır. Tarım ciddi bir kriz içerisindedir. Besin maddeleri üretimi azalmıştır. Toprak gittikçe kuraklaşmakta ve hayat yoksullaşmaktadır.

Kapitalizmin dünyaya getirdikleri şurdan da anlaşılabilir ki, bugünkü nisbi büyüme oranı veri olarak alındığında, en yoksul ülkelerin sanayileşmiş kapitalist ülkelerin bugünkü düzeyine ulaşabilmeleri daha 2000 ila 4000 yıl alacaktır.

Marx, ve sonradan Lenin, kapitalizmin asalak, akla aykırı niteliğinin nasıl giderek toplumun gelişmesi önünde bir engel olduğuna işaret etmişlerdi.

Bugün geri kalmış ülkelerin korkunç borçlanma durumuna tanık olmaktayız. Bu borçlar, çok-uluslu şirketlerin sömürüsü ve eşitsiz mübadele olgusu ile de bütünleşerek yeni bir yağma yöntemine dönüşmüştür.

Bazı hesaplara göre geri kalmış ülkelerin borçları 600 milyar doları geçmektedir. Bu borcun sadece faizi geçen yıl bu ülkelere 131 milyar dolara malolmuştur. Hepsi, böylece, zengin ülkelerin köleleri durumunda ve kısır bir döngü içinde yıldan yıla artan bir borcun faizleri ve amortismanını karşılama sorunuyla cebelleşmektedirler.

Militarizm ve silahlanma yarışı bu endişe verici durumun bir başka belirtisidir. Silahlanma yarışı iki bakımdan barışı tehdit ediyor. Birincisi, savaş tehlikesini arttırarak; ikincisi, gelişme ve kalkınma için gereken kaynakları yutup kurutarak. Barış ve kalkınma birbirinden ayrılamaz. Yıllık 650 milyar doları bulan askeri harcamaların ve önümüzdeki on yıllarda aynı alana harcanacak 15 trilyonun üçte biri, dünya nüfusunun dörtte üçünün ekonomik ve sosyal geri kalmışlık sorunlarını çözmeye yetecektir.....

Bombalar karnı açları, okuması-yazması olmayanları ve hastaları öldürebilir ama açlığı, cehaleti ve hastalığı asla ortadan kaldıramaz.

ABD hükümetinin ultra-gerici, mücadeleci ve kaba politikası emperyalizmin de kapitalizmin de artık halklara sunacakları hiç bir şey kalmadığını açıkça göstermektedir.

Emperyalizmin halklarımıza sunabileceği şeyler, sadece, Nikaragua'ya Honduras'taki üslerden CİA-güdümlü saldırı; soykırımcı El Salvador ordusuna sağlanan destek; Guatamala'da kana susamış rejimle suç ortaklığı; kahraman Grenada'ya yöneltilen tehditler; siyonist haydutların Filistin, Lübnan, Suriye ve diğer Arap ülkelerine karşı işledikleri cürümlerin desteklenmesi; Namibia'yı bağımsızlık hakkından yoksun bırakmak ve Angola, Mozambik ve diğer Ön Cephe ülkelerine saldırmak için Güney Afrika ırkçıları ile ittifak; ve bütün dünyada gericiler, faşistler ve karşı-devrimcilerle birliktir.

Asya, Afrika, Latin Amerika ve Karayipler bölgesi geri kalmış ülkelerinde çok büyük bir devrimci potansiyelin varlığına kesinlikle inanıyoruz. Sosyalizmin ilerlemesi ve işçi sınıfının mücadelesinin yükselmesi sonucu bu ülkeler önümüzdeki yıllar ulusal kurtuluş ve toplumsal ilerleme yönünde yeni yeni savaşlara sahne olacaktır. Ve kaçınılmaz olarak bu savaşların hepsi, stratejik hedefi anti-emperyalist ve sosyalist olan tek bir mecrada birleşeceklerdir. Tarihin mantığı budur.

Söylemeye gerek yok ki, bu Üçüncü Dünya ülkelerinin siyasi ve devrimci mücadelelerinin hepsi de sosyalizmi acil hedef olarak önlerine koyacaklar demek değildir.

Bugünün yakıcı sorunları barış ve silahsızlanma için, ve silahlanma yarışına karşı yaygın mücadele; özgürlük, ulusal tam bağımsızlık ve doğal kaynaklar üzerinde egemenlik için eylem; yeni-sömürgeciliğe ve onun mali, ticari, parasal sömürü yöntemlerine –ve çok-uluslu şirketler sömürüsüne– karşı mücadele; ABD ve müttefiklerinin destekledikleri faşist ve ırkçı rejimlere karşı mücadele; emperyalizmin dayattığı adaletsiz ekonomik sistemin yapısal değişime uğratılması için sürdürülen gayretler; açlığa ve hastalığa karşı, demokrasi ve toplumsal ilerleme için verilen savaştır.....

Biz komünistler gelişmekte olan yeni ülkelerle daha da çok birlik olmalıyız –Küba bu konuda oldukça tecrübelidir–. Barış, ulusal kurtuluş ve toplumsal ilerleme mücadelesindeki ortak hedeflerimizin bilincinde olmalı, bu ülkelerin feci sorunlarını ve bu sorunların bütünüyle insanlık için ne anlam taşıdığını gözönünde bulundurmalıyız.

Tarihte hiçbir sorun onun varlığının bilincine varılmadan çözüme ulaşmamıştır. Marx'ın dediği gibi, fikirler kitlelere malolduğu vakit maddi güç haline gelirler. Ufuktaki güçlükler muazzam olabilir, gelecek bizim için hiç bilinmedik siyasi, ahlâki, entellektüel sorunlar saklıyor olabilir, biz yine de bütün bunları hepimizin toplu yeteneği ve gayretinden güç alarak ve Marx'ın ölümsüz "Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin!" şiarını gittikçe daha yukarılara yükselterek kararlı ve enerjik bir biçimde göğüslemeye hazırız.

GRANMA, Weekly Review, 1 Mayıs 1983